This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

K 715
U

Digitized by Google

PG1621.P8.A4.P6

606 ~~6768174~~

Digitized by Google

9818

20

Од Тазаревка
у Шолтеко
слободат К слобод

XVI-441

Digitized by Google

Digitized by Google

20

16 SEP 1966

CANCELLED

MAR 66

1966

Digitized by Google

Digitized by Google

9: К 735
И. 26893
НИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 25864
К 715
12
1-16032
К Т 458

ПЈЕСМЕ

МЕДА ПУЦИЋА

ДУБРОВЧАНИНА.

ПОТПУНО ИЗДАЊЕ.

БЕОГРАД

ПАНЧЕВО
НАКЛАДА КЊИЖАРЕ БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА
1879.

Digitized by Google

TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
10 JAN 1968
OF OXFORD
LIBRARY

Штампарија браће Јовановића у Панчеву.

Digitized by Google
5469/65

ПОКЛОН
УНИВЕРСИТЕТСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ
ОД
Г. В. Егановића

ЛИСТОПАД.

Digitized by Google

Digitized by Google

БУГАРСКА.

Ваково, 1. маја 1879.

С нама Бог! ој л'јепе среће,
У роду нам треће секе,
На небу нам зв'језде треће
Словинкиње старовјеке,
Трећег листа на билини
На бујној нам ђетељини!

Та, колико, сестро мила
У теби је од старине
И љепоте и мамила
И милине и врлине,
Добре воље, добре ћуди
Пуна душа, пуне груди;

Да на тебе кад напане
С преко Волге Бугар крути
Тако му се срце гане
И побјеђен сам се усћути

Digitized by Google

Да природну дивљач згуби
А словинску крв заљуби?

Те прем Бугар' име стоји,
Словински је дух ти цио
Што љубавно тик те узгоји
У једно те так стопио,
Да бугарска та држава
Словинска је, наша слава.

Али свака наша слава
Прем у кратко шири крила,
Само тврда, трпна глава
Словинску је коб сузбила....
Паде Византт, Стамбул пада
А Бугарска све још млада

Након дуга мучна сана
Јопет ведро диже чело
С чаробнијех цулистана;
Здравом душом здраво т'јело
Своје плодне ђеце води
Новој слави и слободи.

Предложено ту ће наћи

Digitized by Google

Све јевропско изобиље;
Наука му рад предњачи
И богаство разашиље;
Одсјаје се свуд просвјета
Са промета и покрета.

Отвара се ето страна
Са бијелог, с' црног мора
До врлети врх Балкана
Ће освиће рујна зора
Да ражари све равнице
Крај Дунава, крај Марице....

Добро дошла на чистину
Најмлађа нам.....најстарија
Сестро, ступи у дружину;
Црнагора и Србија
Већ зачеше ново коло
Ново коло преохоло!

Што ни једна кадра није
Сама стећи, то ће лако
Од вас тријух сложеније
Постигнут се, још да како!

Digitized by Google

Но могуће је ли Боже
Да Словинци с' икад сложе?

Ој да ми је тако чудо
Једном виђет прије смрти!
Да народа свако удо
У један се склоп укрти,
И Словинца ко увр'једи
Пред њим једном да пробл'једи!

За час таки, све би муке
Претрпљене позабио,
Нашу коб би, склопив' руке
Једном бар благословио ...
Само да ви'м ту дивоту,
Фала т' Боже на животу.

Digitized by Google

СРБИ НА КОСОВУ.

1878.

Тврдом стопом Србин стаде
На Косово кобно поље,
Стари крсташ разавио
Након пецат црн'јех љета
Откад згази Туре гадно
Туре гадно
Поље јадно....
Ој давори! Косово је
Наше, наше, навјек наше!
Живљим зраком жар га гије
Живљим дахом вјетар бије
Живо дрхћу од радости
Од радости
Свете кости;
Што су кости ту лединoм?
Моћи српских мученика!
С Вучитрна, са Приштине,
С Неродимља, с Качаника,
Са Ситнице питне воде
Питне воде

Digitized by Google

Рад слободе
Гле' устају, древне с'јенке,
Та госпоцка ведра лица!
Цар Лазаре, вођа Милош,
С Косанчићем друг Топлица,
Стари Богдан с девет тића
Девет тића
Југовића;
Те у сусрет српској војсци
„Ој Бог с нама, у глас кличу,
Дивни наши заточници,
Срећни млади нараштају,
Већ дорасли нашој слави
Нашој слави
И држави!
С овог поља, нашом крви
За небеско скупо царство
Натопљена,
Наплођена,
Прослављена,
Посвећена,
Свако српско срце бије
Срце бије,
Сузе лије.
Слава, слава! дични роде,

Digitized by Google

Стару памет окрените
Земско царство заволите
На Косову г' утврдите!
Српском краљу, Косов-поље
Косов поље, дај престоље!
К дјелу Србе, с прн'јех гора
Дрвље снеси,
Ст'јење креси,
Храм подижи,
Двор уздижи,
Па вилински град сагради
На Косову град-столицу
Миланову престолницу.
Ој честити нада свима
Св'јетла главо, Милан кнеже!
Српску с' срећу повратио,
Косово си осветио,
Наше круне ти с' обновник,
Ти обновник
Установник.

—

Ове р'јечи што од срца лете
С славног његда Дубровника града
У в'јенац ви на спомен уплете
Лазарових врсника потомак,

Digitized by Google

Та „отпусти свога раба, Боже
Пошт' уочих Спаситеља“ сада
Ускликнути под сјединам, може
Миланове младости наставник.

* * *

Пјесма лаж је, пјесма сан,
Пјесник луда, пјесник п'јан!
Наша слава друго није
Но ко прије
Бољежљиво маштаније,
Грдна спрдња, туга, мука,
Богосовка, клетва, брука;
Са Косова гракће вран!
На Косову турски хан,....
Срб излије крв заман!
То је српски рата план,
Ратаплан, ратаплан, ратаплан
План, план, ратаплан.

Digitized by Google

СЛОВИНАЦ.

1877.

Шта ће Србин без Хрвата?
Што и брат без брата!
А без Србина Хрват?
Што без брата, брат!

Шта ће Бугар без Србина?
Што н' отац без сина!
А без Бугара Србин?
Што без оца син!

Шта ће Крањац без њих троје?
Што и свој без своје
А без Крањца њихов број?
Што без своје свој!

Само када сви четворо
Једно свију хоро,
Тек онда смо један род
Словински народ!

Digitized by Google

Ој живио, ој Словинац
Корјеном нашинац,
Правој браћи разговор
А злотвору кор!

Digitized by Google

РАДНИЧКИ ЛИК.

1876.

На дјело, браћо радници
Сложеном снагом тецимо,
А да нас и зној овлажи
Поштен је зној у радника.
Ђелај, креси, кој,
Преди, плети, снуј.

Залуд би земља носила
Дубраве, руде и живо
Да није руке радничке
Што земним благом промеће.
Ђелај, креси, кој,
Преди, плети, снуј.

Залуд би човјек памећу
Најбоље нашо изуме
Да није руке радничке
Што мисо у чин претвара.
Ђелај, креси, кој,
Преди, плети, снуј.

Залуду све нам без рада;
Без рада нема радости

Digitized by Google

Без рада нема слободе,
А рад је божи благосов.
Ђелај, креси, кој,
Преди, плети, снај.

Уз ваљан рад нам, домача
Ваљану ђецу одгаја,
Соколе све и грлице
И шњима божи благосов.
Ђелај, креси, кој,
Преди, плети, снај.

Од добра рада држава
Богаством расте и славом,
А ц'јелој љуцској дружини
Раднички зној је благосов.
Ђелај, креси, кој,
Преди, плети, снај.

На дјело дакле радници
Слободн'јем срцем настојмо!
Па да нас и зној натопи
Раднички зној је благосов.
Ђелај, креси, кој,
Преди, плети, снај.

Digitized by Google

ХЕЛВЕЦИЈА.

1874.

С оног часа кад нам мат' Јевропа
Разбојиште постаде краљева
Око Минча, Лаба и Дунава,
Око Рене и около Сене;
Ударио гори на горега,
Узавр'јеше у св'јетини страсти
Најокрутн'је, најпоганитије,
А народе обуфати мука
И плач и крв и самртне ране;
Сва је земља жртвеник смрдећи;
Још женскиње подивљачиле се,
Сметле с' себе зазор и срамоту
Те на име опчине и друштва
Камен-уљем потпаљују дворе
Хранилишта најдичних творова
Штоно памет научила руку
Да издјела танкоумним пером
Шарим перцем и оштрим длијетом . . . .
Застиди се божица Слобода!

Digitized by Google

Безобразно само јој се смије
Крупов уз топ *Бизмарк* покнежени
Византинац у варварском гуњу.
А запара с мртвачког разбоја
Окужиће уздух у пљућама,
Омразиће срчаном човјеку
Ум и наук, љубав и поштење
И чему се младић приучио
Вјеру у народ и у Бога вјеру . . .
Па сад зна ли и сам куда ли ће
Да с' отресе свагдањега гада?
Да измакне напредној врућици?
Сама оста једна покрајина
У средини међу крвницима
И на њој су божи благосови,
Узвишена у планинске висе,
Обрањена гором и дубравом,
Прекрштена вјечним сњежницама,
Натопљена водма и језерма,
Урешена плодним долинама,
Окићена селма и варошма,
Оживљена млађаном работом,
Искрижана гвозденијем путма,
Препловљена брзим паропловма,
Преплетена муњевачом жицом,

Digitized by Google

Овјенчана умом и разумом,
Окрањена госпоцком слободом,
И по праву над свим поносита
Побратимством четири племена; [2]
Ту ће бити нама уточиште,
Ту ћемо се с природом помирит;
Није она људе наставила
Да се кољу о комадић хљеба,
Да се диче калом и брљогом,
Него да се друже, часте, љубе,
Ведро чело да у небо дижу,
Да с' поносе душевном врлином
Како земља лозом и маслином.
Ој љепоте божијега створа!
Гле Леманско пуче ту језеро [3]
Право море широм и дубином
А вода му св'јетла ко зрцало
Тихо лиже китњасте брежуљке
Ђе и данас с Кларанске шумице
Уздах дише Жулијиног срца, [4]
Уздах љубве, уздах чисте душе
Омилио сваком осјетљивцу,
Окадио насладом јужину
Међ Вевејем, Монтрезом, Шиљоном,
Што ј' окрајак земаљскога раја;

Digitized by Google

А љепоти дивна положаја
Реко б' освуд да се нешто смије,
Смијех лети од краја до краја,
Смију с' горе, смију се долине,
Од смијеха језеро ће пући,
Испод леда зуб се с југа кечи, [6]
Смијех расте све већи те већи
Док матицом плаховитог Рона
За леђима женевског мудрана
Претвори се у руг и у спрдњу
Којом старац с Фернеја се титра [6]
Над љуцкијем и божијем радом;
А грозном му одзивље се клетвом
С Диодата Бајронова душа,
И озбиљна с Копета, с Лозане,
Мушка глава Некерове ћерке [7]
И старинска Ђибонова свијест;
Па сви раде, свак од своје руке,
Да замраче мисо о закону
Који старим владаше свијетом,
Те приправе млађем в'јеку пута
Кроз гомилу пустих рушевина:
Ко је јунак да се љуцки бори
С потуљеном у цвијећу змијом?
По жупама ове дивне земље

Digitized by Google

— А шта није у тој земљи дивно? —
Звона звоне с тананих звонара
Зову народ у шарене цркве
Да пред отар на кољена падну,
У простоти христијанске вјере
Да чистоћом одапру с' хитрини
Молећ Бога и божије свеце;
И ето их низ планинске кланце
Са врлети, с горскијех продоли
Преко оних ваздушних мостова
Што с Фрибургом састављају брда,
А чуј какви заорише звуци
Из цијеви црковних оргуља?
Часом тихи, блази, танкозвечни
Од милине слашћу наљевају,
Часом тврди, сурови, туробни
Ужасом ти душу напуњују,
Сваком чувству складом с' одазивљу,
Сваку мисо гласом разглашују . . .
Јесу ли их начинили људи
Или су их виле удесиле?
Па узносе собом у небеса
И молитву скрушенога срца
И пршање љетног повјетарца
И усклицај затрављене душе

TAYLOR INST. - OXFORD

Digitized by Google

И рогобор јуначког мејдана,
Тутањ бубња и свирале свирку
Жамор пука, пјесну црковњака,
Збор војака, праску из пушака,
Гром топова, небеских трескова,
Јаук смрти, славопјев побједе
И нада све „Боже нас помилуј“
Врели вапај побожног народа
Што с низине буком се разљега
И удара у црковни тријем
Да би реко: разломит га хоће . . .
Ох, да, хоће; црква је прем т'јесна,
Љуцке зграде све су премалене
Да заклопе душу кад узврије
Када хити Богу да с' открије . . .
Надвор, надвор, на широко поље
На шњежњице и на леденице
На Бјелицу, Ружицу, Ђевицу [8]
Што их земља пут неба изврглa
Да се ближе с зв'јездам разговара;
Ту с' искона исти лед се лашти,
Одкад свијет с' у празнини ваља
Валови се морски скаменили;
Све је чисто, ведро, ставно, чврсто,
Сунчанијем забљештено зраком

Digitized by Google

А док Богу руке уздигнемо
У огњици непозната чувства,
У полету узнешеног духа,
Под ногам ни облаци се купе
Под ногам ни и грми и с'јева
На земљицу међу се муњине
Шго је земско да се земљи врне
Што небеско да се небу вине...
Куку! леле! и нас земља вуче
И наше нам притежало т'јело,
Уши зују, очи једва зрију,
Једва могу да уздижу прса
Док једанпут: з богом остај, небо!
Не см'је човек сам пред Богом стати
Пре но сметне мајимунску слику
Што му нови наметнуо наук,
З Богом небо ти нас прими земљо,
Ето ти нас низ гизбаске скоке [9]
Седам слапа с врха до језера
Куда ноћу жаром разсветљени
Црне крви деру се потоци;
Ето ти нас у Међујезерје [10]
Ђе у пуном расцвјету нарави
По пашњацим, рикају музаре
А сурутком људи прса кр'јепе

Digitized by Google

Ето ти нас четр'окружном блату [11]
У корито горскијех дивова
На хридини ђено Тел искочи [12]
Кад у бездан тиранина рине
Себе спаси и избави народ:
Онда ту се збиваху чудеса;
Састану се брцка три сокола,
Тек што стану с' и вјеру си даду
Ил' погинут ил' Австрица стући
А из земље пробију три врела; [13]
Вода из њих још и данас бије
Кошт и данас још слобода цавти
У тој крвљу избављеној земљи.
Ој слободо ја се теби клањам
На прастарој твојој госпоштини!
Овђе ти си проста, милосрдна
А без гизда, накита и чина
Ма од себе никог не одбијаш
Ко ти носи срце на посвету;
Ој слободо, ако луди људи
И не знаду данас ти врлине,
А ти остан' бар у овим брдма
Кано квасац за боље нам дане
И усрећи ову покрајину
Нека буде свем свијету узор.

Digitized by Google

— Јелвецијо, ти слободна земљо
Пребогата сваким изобиљем
Зар да немаш ништа у њедрама
И за срећни наш словенски народ?
Имаш, боме, два црна камена
Црна јесу црних дни спомена,
Како не ћеш кад су права наша?
Црни пољски ступ у Рапешвилу [14]
Оцрнио на зуришком блату
С првим вјеком пољског робовања;
Црни чески камен у Костанси [15]
Оцрнио крај боденског блата
На гаришту мученика Хуса!
Ој Славени, туђи свуд робови! . . . .
— Овђе треба да прекинем пјесму,
Могла би ме крвца задавити,
А то шкоди здрављу и весељу. — *)

---

[1] Нема у народу имена за земљу, коју Француз зове Suisse, Нијемац Schweiz а Талијан Svizzera. Дипломација покрстила јој је државу по старински: Confédération hélvétique; или јелвецки сајуз. С тога је пјесми наслов таки. [2] У Јелвецији живу задружно: Нијемци, Французи, Талијани и Ладини; раздијељени 22 равноправна и аутонона округа. Благо њима! [3] Леманско језеро = lac de Genève 90 је киломе-

Digitized by Google

тар дуго, 15 широко = 200 метара дубоко; на сјеверној (јелвецкој) страни су Chillon, Montreux, Clarens, Vevey, Lausanne, Diodati, Coppet и Genév што пјесма спомиње. [4] Bosquet de Julie види Русовљеву Nouvelle Heloïse. У Геневи ђе вода Рона истиче бучно с језера диже се бронзени кип J. J. Русоа. [5] La dent du Midi, сњежница 3185 мет. висока. [6] Voltaire. Његов град Ferney, уру је далеко од Геневе. [7] Madame Staël славна списатељица, кћи великог женевљанина Nekara финанцминистра код Луја XVI. живвљела је у Копету; гласовити Енглез Gibon написао је у Лосани бесмртно дјело о распаду и паду римске царевине. [8] Mont Blanc, највиша у јевропи планина стоји 4810 м. пад морем; Mont Rose 4638 м.; Jungfrau 4167. На Монбланку је лед остао на ватове и зове се Mer de glace; исто тако и на Јунгфрау. [9] Giessbach брдо на Brienz-језеру; низањ вода скаче и чини 7 водопада, највиши од 357 метара, обноћ их расветљују бенгалском ватром. [10] Interlaken равница међу Бриенским и Тернским језером на подножју Јунгфрауе. [11] Lac de quatre canton или њемачки Vierwaldstätter, ту су најстарији окрузи „les cantons primitivs. [12] На тој хридини саграђена је богомоља. Језеро је дубоко 226 м. [13] Та су врела и дан данашњи својина цјеле конфедерације „propriété fedérale.“ [14] Близу Rapperschwyl-а а на цириш-ком језеру Пољаци су подигли и посветили 15. аугуста 1868. год. црни од мрамора ступ, у спомену првог стољећа по расућу пољске речпосполите. [15] Близу Констанце код Боденсеа, стоји црни камен на мје-

Digitized by Google

сту ђе су спаљени Јан Хус и Јеролим Прашки. То је већ њемачка царевина.

*) Ова пјесма кад је први пут штампана у загребачком „Vienac“ имала је подужи наставак, и ма да га у нашем рукопису нема, ипак не ће бити згорега да га опет прештампамо из Вијенца бр. 2. од 10. јануара 1874. (Примедба издавача).

— Но свакако још ми нешто треба
Прије него гусле ми с' охладе;
Ко зна, хоћу л' имат гђе прилику
Да још дрнем гудалом у струње?
Свијет садањи мало пјесме пази
А још мање тукове гусларе;
Па баш ваља прије нег умукнем
Да поздравим барем једном земљу,
Красну земљу, земљу племениту,
Узвишену у планинске висе,
Натопљену водма и барама,
Пашњацима гојну и шумама,
Што у првом развоју врлина
Радо би се с јелвецком такмила,
А то јесте српска кнежевина.
Кнеже Мило, од Србије главо
Ти још млад си, здрав си, јак си, лијеп си
Разборит си, научан и дичан,
Па будеш ли племенита твора
Нека дуго Бог те нам поживи!
На теби је останула круна,
За живота за владања твога
Или ће се извршити дјело

Digitized by Google

За што у те свак упире очи
И ти бићеш јунак од јунака
Лијепо име у повјести свјета
Што народу расвјетлиће лице,
Или ће се, не дај Боже драги,
Очи моје не виђеле јада,
Још и трећи црни камен дићи
На јелвецкој гостољубној земљи
Да спомене пропаст српске наде.
Сад о теби наша срећа виси....
Славан био, српска узданицо.

Штогод рекох, из срца изрекох
Ко зна боље, широко му поље итд. итд.

Digitized by Google

ПОМА.

1866.

По припеци мисирске пустаре
Црнца носи грбава гамила;
Тешко га је жеђа освојила,
Уморио пјесак од Сахаре;
Једва дише с преголеме муке
А пустара кано длан од руке,
Но вичан јој измајилски син
Јездом језди црни Бедуин.

Јездом језди и свецу се моли
„*Ал' ишала! Мухамед сурула!*
„У *џенету* тече бисер-врула
„Нада врулом шума се охоли,
„Ту хлад бива све до *Иџиндије*
„Ту в'јернога чекају *хуије*....
И већ пјени у сласти му груд,
Сама машта олакша му труд.

Је ли машта ил му Бог се смили?
Гле високо до неба дрвеће

Digitized by Google

Кано шатор гране све заплеће;
Жива вода кроза траву хмили,
Крд оваца на потоку пије,
Свако жито у залађу зрије;
Одмара се са *Ћабе карван*
Замириса *тутун* и *филџан*.

Вита помо! родиљо оазе,
Своје чедо сама ти његујеш,
Жилама му земљу утврђујеш,
Браниш извор да га не зајазе,
Грањем биље од припеке штитиш
Слатким плодом гладну ђецу ситиш,
Од вајкада, од стотисућ год,
Ти све љубиш човјечански род!

Вика помо, побожна те рука
И у наше приморје пресади
И прем често сјевер кланце хлади
На кршу нам растеш у сред кука;
Ал ти узраст горостазан није,
Ал не може плод ти да дозрије,
Ал корисна н'јеси ма ником,
Пуки накит крају суровом!

Digitized by Google

Много тако прекоморско биље
Ро̀дна земљо, у тебе уљегне,
Оно ће ти мезгу да истегне
Да усампас растрка ти жиље....
Која фајда палману у нећељу
Да ти кити отар у постељу?
Која фајда, кад ти мањка крух,
Да те цвијет реси милодух?

Ој туђинства јалног се окани!
Свакој земљи Бог је начин дао,
Влагу, жегу складом разгранао
Да свој народ својом храном храни.
Знано зеље желудац не квари
Кућно сукно никад не остари,
А ко гледа на сокољев лет
Слабо ц'јени питу и скрлет.

Ој покле те превишњи надари
Умом, силом, лицем, р'јечи сличном
Да нам будеш међу свијем дичном,
Српска земљо дер за себе мари.
Шта ћеш тражит мисирских оаза,
Влашких чуда, њемачких доказа?

Digitized by Google

Изнеси нам своје груде плод,
Кажи св'јету свој јуначки род!

Безочници раскотише бруку,
Од савјести спрдњу начинише;
Грк и Латин крст нам омразише
Вранцуз, Њемац и част и науку;
Ал ј'у тебе божа вјера чиста
Још ти душа ко злато се блиста!
Почуј само глас срдашца свог,
Уза те је, свему суђа, Бог.

Digitized by Google

ИТАЛИЈИ.

При светковини Данте-ове славе.

1865.

Италијо, честита
Мати пјесникова
Сам кој' духом узвине
Божих до кругова,
Стопрва се отресе
Вјековних окова
Па већ славом светкујеш
Дику си синова!

Благо теби, сусједо,
Вијек ти с' отвара
Да поновиш и боље
Та чудеса стара
Којим ум нам и срце
Од онда зачара
Как ти новом животу
Данте пут пропара.

Оно славно бијаше
И за мене вр'јеме!

Digitized by Google

Царским в'јенцем блисташе
Душаново тјеме,
Вјере свуд и просвјете
Пробијаше сјеме,
Свуд ми славом дисаше
Красно српско племе!

Ама бич ме божији
Турчи́н стигне клети,
Опустоши државу
Кудгођер пролети,
Поруши ми градове
Свали храм ми свети,
Срце, душу, руке ми
Да му ј' ланцем спети.

Сам се сили измакне
Гуслар на планини,
Сам он пјева слободан
Бож'ој у висини,
В'јеран крсту часноме
В'јеран домовини
Сам он народ предводи
Огњен ступ истини.

Digitized by Google

Та ми пјесма и данас
Најбоља је дика;
Њом ћу славит и данас
Божијег пјесника,
Те у скупу избраном
Најмудрих језика
„Слава Данту слава му“
Срб ће да завика.

Италијо, слава ти
Бож'ја угоднице,
Весели се, уживај
Нове си срећице,
Али дер, посестримо,
Сврни мени лице
Дај ми руку, богати
Стиснимо деснице.

Слобода је, слобода
Усклик наших груди!
Ко да живе поропски?
Сви смо браћа, људи!
Ето нову попјевку
Мени гуслар гуди:
„На моме се истоку
Нова зора руди.“

Digitized by Google

СТРИЖЕНО, КОШЕНО.

Балада 1863.

Двоје младих крајем иде
Уздуж тихе Умље р'јеке
Од об'јести шалећи се,
Успеше се навр ст'јене
Откле ц'јели расток виде,
И кад у смиљ ту засјеше
У хлад лисне од маслине
Комад платна узријеше:
Рече муж: је кошено
А жена му: стрижено.

„Није, боме, злато моје
То ножице ни виђело! —
— Како није? мој соколе,
Ножицам је престрижено. —
— Ама гледај душо, боље
Видиш, све је искошено —
— Та шта велиш? Шта? неборе!
Зар је моје око сл'јепо?
Стрижено је, стрижено
Стрижено је, стрижено! —

Digitized by Google

— Чудне ли си, жено, главе!
Све на твоју хој да буде,
Ма залуду р'јечи сваке
Залуду ти труда, муке
То кошено свеђ остаће
Стриженога нема туте! —
— Како нема? ништо, гаде!
Како хуљо? како куче?
Стрижено је, стрижено
Стрижено је, стрижено! —

Човјеку се смркну јади
Те он жену, фис! у воду...
Али срце се ражали,
Да би сметла ћуд охолу
Он ће жену да избави;
Но шта ради жена по дну?
Према мужу прстим маши
Ко да стриже нож'цам чоху;
— Стрижена је, стрижена,
— Утопи се, — стрижено.

Отад камен носи име
Од стрижена и кошена,
Кад ли узањ лађа мине

Digitized by Google

С дивном китом р'јечког цв'јећа
Момак моми свеђ спомиње —
Шта вељаше утопљена,
И нер'јетко плач извире
С тијех крупн'јех опомена.
Муж ли рече: кошено
Жена ћ' одма стрижено.

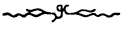

Digitized by Google

СЛАВА

*Св. Ћирилу и Методу.**)

1868.

Славимо славно Славени
Тисућорочну годину
Откада народ просину
Под славним Крста зламени.
Слава солунском породу
Слава Ћирилу, Методу!
Слава!

Мудрином љуцком богата
Десницом вишњом избрана
Племена међу погана
Плануше света два брата.
Слава и т. д.

---

*) Ова пјесма, црковном власти одобрена и славним угарским композитором г. Фрањом Листом углазбена, била је свечано српски испјевана у Риму од бугарскијех клерика у народној цркви светога Јеролима илирског, пред лицем С. О. папе Пија IX. дне 5. јулија 1863. кад су тамо славили тисућољетницу нашијех апостола.

Digitized by Google

Из Цариграда крену̑ше,
Бугаре, Србе, Мораве
Крстовом стаду прибаве,
Под умни јарам стегнуше.
Слава и т. д.

Спасову први науку
Славенским словом од'јеше,
Божију службу словјеше
Р'јечи познатом у пуку.
Слава и т. д.

Н'јемац их прогна владика
И кривовјером потвори,
Римски га папа укори
Призна им дјела велика.
Слава и т. д.

Владике Рим их постави
Славенског врху народа
Влаштитом р'јечи Господа
Славенац нека прослави.
Слава и т. д.

Дивно те црква уреди
Језиче свети славински!

Digitized by Google

Уз грчки, уза латински
За божју књигу т' обреди
Слава и т. д.

Блажена браћо! Слављане
Пред Богом сад ви парчите,
Милост им већ испросите
Да једно стадо постане
Слава и т. д.

Digitized by Google

Digitized by Google

ИСТОЧНИЦЕ.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

ПРИНКИПО.

Цариград, окт. 1858.

Овђе, душо, ђе све љето
Маслина се зелени,
Ђе на тркљама припето
Ложђе свуд се црвени,
Ђено море лиже ст'јене
В'јеком жаморећ,
Овђе сједи полак мене,
Прозборимо р'јеч!

TAYLOR INST. OXFORD

Гле отоке, душо, оне
Мило ли се стјецају!
Прото, Калки, Антигоне
У мору с' изгледају!
У даљини како сјаје
Б'јели Цариград,
Как Европу цјеливаје'
Азја грли сад!

Digitized by Google

Шта ћеш боље? Камо среће
Овђе с тобом живљети,
Свако јутро, свако вече
Једнако се ћућети;
Из ваздуха, из нарави
Црпсти тајну сласт!
У забити, у љубави
Провест живот вас!

Тамо женске по западу
Вјежбају се свагдано,
И о свачем оне знаду
Разложити свезнано;
Како лађу гони пара,
Диже самолет,
Как се жицом разговара
С преко мора св'јет.

Ну, шта ће им та наука
Шта ли срцу користи?
Од памети празна мука
Хоће срце да тишти!
Прођ' се, душо, мудровања
Неприличног тог,

Digitized by Google

А држи се свога знања
  Знања старинског!

Ти знаш да је грчка сила
  Још у давном времену
На Азију навалила
  За љепоту Јелену;
Ти знаш да сам Рима царе
  Кобни пушти бој
Јеђупкине рад пр'јеваре
  И утече к њој.

Ти знаш, љубав да је славна
  Свеза ц'јелој природи,
А љепота стаза давна
  Која њојзи доводи;
Ти знаш да си сад младица
  У развитку лијет'
Од Перанских љепотица
  Најугледњи цв'јет.

Ти знаш када би те здала
  Ја по Пери пратио,
Како би се обзирала
  Како зрак би трептио, ...

Digitized by Google

Ти знаш да је мјесто ово
Благосовљен крај,
Да нам хоће бит готово
Од љубави рај! . . . .

Шта ћеш друго? ето среће!
Овђе скупа живимо;
Свако јутро, свако вече
Једнако се ћутимо!
Из ваздуха, из нарави
Црп'мо тајну сласт!
У забити, у љубави
Прођ'мо живот вас!

Принкипо, *Прото*, *Калки*, *Антигоне*, отоци су мермерског мора, близу Цариграда; *Пера*, предграђе Цариграда.

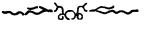

Digitized by Google

II.

ПАШИНИЦА.

Цариград, окт. 1858.

Чемпрес хлади силно гробље
По чаробном *Стамбул* крају;
Кано чемпрес узносите
Мунаре се танковите
Суновратно огледају
У *воспорско* бистро море!

Међу гробљем, под чемпресом,
Хмиле чудне колудрице;
Танки *јашмак* лик им скрива,
Око само, ватра жива,
А *фереджа* нехотице
Ђе ђе каже њедро б'јело.

Тихо туда златна кола
Старац *сеис* пјешке гони,
Пред њим игра скуп ђогин,
На ђогину Арапин,
А *кавази* усиони
Под оружјем прате с бока.

Digitized by Google

Шта то прате? цар ли шаље
Славни поклон светој *ћаби*?
Или то је охолога
Харач паше мисирскога,
Или откуп који слаби
Подунавске јарам раје?

Није поклон то пророка,
Није харач од Мисира,
Није откуп кнежевина;
То је чудо, то једина
Великога ћи везира,
Дика срца старог оца.

У разблуди растопљена,
Овјенчана сва *алемом*,
Меком руком бисер броји
Од *ђердана* ситних своји;
Перјаницом накићеном
Хлади славна њежна њедра.

Прођ' се, куме, немој стати,
Та памет ћеш изгубити;
Црнац ће се осврнути
Сабљом на те насрнути,

Digitized by Google

Каваз ће те погубити,
Кује ће се насмијати.

Како чемпрес тмасто, густо,
Како гробље н'јемо, глухо,
Ко мунара поузносно,
А ко море немилосно,
У њедрима храни сухо
Пашиница срце пусто.

Стамбул, Цариград; *Босфор*, босфор; *јашмак*, вео; *фередже*, кабаница; *сенс*, кочијаш; *каваз*, жандар; *ћаба*, Мека; *харач*, порез; *алем*, дијамант; *ђердан*, огрљај.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА БЕОГРАД

Digitized by Google

III.

БЕЗИМЕНИК.

Цариград, окт. 1858.

Заман Воспор тихани
Лиже златно мраморје
Китног двора при мору;
Заман њежне султанке,
Низ мирисна бисера
По дворим се гиздају,
И Ђорђинке, Румељке,
Анадолке, Јерменке
Красотом се инаде;
Безименик немари
Ни за Воспор чудесни,
Ни за блудне ђевојке;
Безименик негледа
Него чашу прозрачну
Ђе с' удесно шампањско
Прекобаца пјенама;
Он у срцу жалује
Оту рају сироту

Digitized by Google

Којој закон допушта
Садит лозу винову
А зулум је уништа,
Срцем би јој подао
Хат-хумајум слободе.

Заман Нева срдита
Кроз столицу продире
А пред двором парада
Реди стројне пукове
Сјевернога витеза;
Безименик немари
Ни за Неву срдиту,
Ни за стројну параду,
Ни за браћу Славјане;
Безименик негледа
Уз бљеђахну Њемицу
Нег прозрачну чашицу,
Ђе с' удесно шампањско
Прекобаца пјенама;
Он у срцу жалује
Црни народ, крстјане,
Који лозе немају
Квасом се опијају;

Digitized by Google

Срцем би им подао
Од слободе грамоту.

Бре! аферин! евала!
Ој ти лозо винова
Невољничка утјехо!
Још се досад никада
Тако непрославила!
Ни кад шалу збијала
С Анакронтом старијем
Ни кад срце снажила
Краљевића витеза!
Сад ће млада Европа
Од сјевера до југа,
Мјеште в'јенца лаврова
Мјеште в'јенца дубова,
Твоје лишће мекано
Посветити зафална
За јуначког т'јемена!
А ти земљо чудесна
Мати слатког шампањског!
Славна ли је задаћа
Од неба ти задата!
Ти опијаш народе
Буком р'јечи лаживе,

Digitized by Google

Ти опијаш кнезове
Пјеном винца весела . . . .
Опијајде опијај!
У грчеве завијај;
Лозица ти никада
Критогама незнала!

Digitized by Google

IV

У СТЕПИ.

Близу **Одессе**, септ. 1858.

Ниђе ништа; прли згара
Љетним жаром небо круто
Доли, гола све пустара,
Поље п'јеском свуд насуто
Ниђе брда, ниђе р'јеке
Ниђе дуба, ниђе с'јенке. —
Кроз степу ми у зо час
Кости ломи *тарантас.*

Ћерај брзо *јамшчик* млади
Дивљу *тројку* тврдим кнутом!
Ударац јој пјесмом слади,
Разговарај с њом се путом;
Ћерај, ћерај, тебе чека
Ће на селу, мати, сека;
А на станци мене бар
Разгорјени *самовар.*

Digitized by Google

У станци се друштво збира
Којекакво одасвуда;
Онај с Москве, он с Сибира,
Тај с Кавказа а тај с Чуда,
И трговац и мјештанин,
И чиновник и дворјанин,
И славјански *хофјункер*,
Лајбгардеи, фелдјегер.

Испиј *чајник*, па јопета
Свак да бјежи својим трагом;
Бјежмо и ми; није штета
Утећ отуд здравом снагом;
Прем су људи сви поштени
Тихи, добро укроћени,
Свеђ у мене напет јест
Шестозрнац самокрес.

Бјежмо, бјежмо; гостољубна
За нас земља ова није;
Ни су срца ту приступна
Ђе питомо ништ' незрије;
Брзо јамшчик коње гони
Над уши им звоно звони;

Digitized by Google

Та, закричи дивљи хук,
Да с' уплаши ближњи вук!

Гле на страни тој трупина
Од звјеради раздрпана
Лежи грдна коњетина
И над њом се крили врана!
Гле костница тамо гола
Осушена полак вола! —
Овђе гладни степе гост
Погазио јесте пост.

Леле! ђе сте ви планине
Виноградом накићене?
Ђе сте смокве, ђе маслине
Кајсије премедене?
Ђе сте тићи, стаглинићи
Модрокоси, славуљићи?
Ђе си пчела слатки рој,
Дубровниче ђе си мој?

Ниђе ништа; ноћ претавна
Јадну земљу сву сакрива
Нит мјесеца зрака славна
Несм'је никуд да просива;

Digitized by Google

Само с десне зла наказа
Страшило се, гле, приказа;
Препасала зв'језда *кнут*,
Шиба модри неба скут.

Бјежмо, бјежмо; црно море
Прем да круто, прем да клето,
Милосније бити море
Но земљиште то проклето!
Бјежмо, бјежмо! Богу хвала!
Ето тамо морског жала,
Гле, већ дими пароброд
А ја доспјех трудан ход.

Тарантас, татарска кочија; *јамшчик*, кочијаш; *тројка*, три коња; *станција*, пошта; *самовар*, мједни суд ђе вода ври; *чајник*, суд ђе се чај куха; *страшило*, виђаше се звијезда репатица; *кнут*, руски бич.

Digitized by Google

V.

ЦРНООКИ.

Београд, маја 1858.

Ја љубовник н'јесам твој
Нити желим бити,
Кошто н'јесам живот свој
Вољан поробити!

Није златан св'јетли прам
Гиздаве ти главе;
Н'јесу, ко небески храм
Очи твоје плаве;

Није лица твога част
Ружица и мл'јеко;
Нит' обична женска сласт,
Ни кретање меко.

Огањ земни, сунчан жар,
То те је зачело,
То се слило одсвудар
У те на виђело.

Digitized by Google

Па кад куцне и твој час
  Да с' око замути,
Да љубави божја власт
  Обузме ти ћути;

Уздигне ти младу груд,
  Ухом ти зазуји,
Ђевичанску крене ћуд,
  Крвцу ти узбуји;

Ој тад среће, блага тад,
  Оном ког омили!
То је слава, то је рад,
  То је рај вас — цили! . . . .

Ја љубовник н'јесам твој
  Нити мислим бити;
Волим, душо, живот свој
  Мирно преживити.

Digitized by Google

VI.

ЖАЛОСНИЦА.

Дубровник, 1852.

Неће голуб да се дружи са соколовима,
Неће славуљ, ни да зачне међу вранам пјети,
Грле иде са грлицам, оро с орловима,
Свака тица своме јату најбрже долети.

Па и живо сваке врсте што природа храни
На послуху и на корист слободнијех људи
Зна торину свако ђе су другови му збрани...
Сам ја човјек дом свој незнам, а тражим га свуди.

Ето младост веће стратих идући по св'јету,
Добро и зло разабирућ, мило и немило,
Налик пчели, што на сваком попостаје цв'јету,
Небил' ми се, да га нађем, ђегоћ догодило.

Јака неби да ме држи земља племенита
Родитеље што ми даде и свој језик л'јепи,

Digitized by Google

Ђено звечи по долини гусла ромонита,
Ђе по брду свако д'јете за оружјем хлепи.

Тама леле! и сужанство, ланци двојегуби
Богом дани завичај ми тврдим узом море;
А она је домовина, коју дух ми љуби
Кано сунце просв'јетљена, слободна кô море.

Италија славна мати већих успомена
У чаробно своје крило заман мене прими,
Тамо свака кућа двор је, а светиња ст'јена,
Сваки град се ближи небу турњам висоцими.

Тамо зграде велел'јепе красе земљу свуди,
Там кипови, живе слике, свуд ти дух узносе,
Тамо све је знаменито, осим људске ћуди,
Самсону је *Сант' уфицио* подастригло косе.

Франц'ју видих помамљену луду ко ђевојку
Што милиће свагдан м'јења, незна шта рабата.
И Англију безб'једницу морском на отоку,
Срдног лава напрћена под товаром злата.

Видих Њемшку бабетину искечених зуби,
Кој љубимац Мефистофел сву науку шаље...

Digitized by Google

Па ми свакрат у дно срца чудан глас затруби
Неопр'јечном заповједи: даље бјежи, даље!

Сада куд ћу? зар ми треба искат домовину
Ђено људи у кожухам живу сашевени,
Под земљом си стаје дубе, усред љета стину
С међедима борећи се по водах следени'?

Ил да идем ђено л'јепи цавте џулистани
Ђе ђевојке на стотине хране у потаји
Цвјет љепоте да их ни зрак не види сунчани
На разговор јединоме старцу Падишаји?

Ил на хрпту да ме носи огромна гамила
Кроз пустињу, преко царства брзога Нумида?
Да утажим своју жеђу светом водом Нила?
Да починем једном у хлад в'јечних Пирамида?

Ил све заман, макар да би круг обио св'јета
Испитао сваку гору и сваку долину,
Иструдио од младости до старијех љета,
Нећу брижан ниђе себи наћи домовину?

Зашта, зашта? у чему ли ја сагр'јеших тако?
Или није моја нарав ко свачија друга

Digitized by Google

Кад осталим што је добро, мени је опако,
Осталима што је радост, мени је поруга?

Ја најволим покрај мора сиђет у самоћи
Слушат жамор ваљоница како жале лиже
Разгледати мјесечину јасну о поноћи
И румену зору чекат. кад се с брда диже.

Ја најволим шушњу лишћа од топлога даха,
И разиграј. облачина по небеском пасу,
Б'јело крило лабудово да на води маха,
Златно грло славуљево у милосном часу;

Тада стопрв из срца ми свака жућ испане,
Тад ми крв се по жилама разлије горућа,...
Тад у дружби с духовима који свијет бране
Моја душа сродном јату полет свој упућа.

Digitized by Google

VII.

ПАЗАР.

Дубровник, 1852.

Ој пјесниче, сулудњаче, пошто су ти пјесме?
— Скупе синко, врло скупе пјесме су постале,
Много зноја, много труда оне су ми стале,
Па свјетина достојно их наплатити несм'је. —

— Ој пјесниче, сулудњаче, не брини се за то,
Бабо ми је оставио небројено злато;
Нећу дуго годити се са тобом, ујаче,
Само реци, па немарим да окрпиш гаће. —

— Прођ' се синко мојих гаћа, прођи се ината,
Држи злато, за мене се хоће друга плата:
Кад споменем модрооке љубав и милину
Да уздахнеш с живог срца, сузе да т' оплину;

Кад припјевам наших часних прађедова славу
Да ти крвца узаврије, да т' напуни главу;

Digitized by Google

Кад ти кажем на невољу српске домовине
Да ускокнеш голом сабљом на ње душманине.

Скупе, синко, врло скупе постале су пјесме,
Бог их нешље да се пјесмом дангуба напита,
Пјесме само подажижу чувства племенита,
Па свјетина достојно их наплатити несм'је.

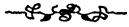

Digitized by Google

VIII.

ПЕТРОГРАДУ.

St. Petersburg, 10. Jul. 1852.

Златни крови божијех храмова
Блистају се сунцем ражарени,
На главама лакијех ступова
Дворови се дижу накићени;
У кориту мраморних брегова
Љута Нева валовима пјени;
Врви народ, трг ц'јелога св'јета
Морем, копном овђека дољета;

А није се вијек двостручио,
Црна пустош крајем је владала;
Самоник би једва зеленио,
Једва ђе би рода поскакала,
Једва ђе би рибар закаснио
На отоку од нездрава кала,
Само зими врху тврда леда
Заиграло коло би међеда.

Digitized by Google

Којом срећом којим ли је трудом
Створење се тако промјенило?
Зар природом? зар божијем чудом?
Зар по врагу то се догодило?
Нити чудом, нит пакљеним удом
Нити се је тек случајем збило;
Један Петар промјену дочера
А Петра је потицала вјера.

Она вјера тврђа од камена
Штоно срце Славјанина брани,
Ставна вјера удесног времена,
Какво небо навлаш за нас храни;
Ота вјера једном побуђена
Већ несмије стајати замани,
За њом свуд се Славјанин окреће
И природу саму прекомеће.

И ја, брате, од ђетинства свога
У срдашцу ту светињу гојим;
Гле макнух се с бр'јега јадранскога
Да бар једном очин вид спокојим,
Да с нагледам створа Петровога,
Да ускликнем једноч гласом својим:

Digitized by Google

„Оће барем славски цар столује!
„Слава Богу! Славјан господује!“

Збогом дакле горостасни граде
Славијанска зв'јездо на сјеверу!
Разгледнем ли твоје дивне зграде,
Црквава ти урес и размјеру,
Твоје баште, луке и ливаде,
На бродовим тробојну бандјеру,
Твога цара, твоју гизду дворску,
Земаљску ти војску и поморску;

Промислим ли чуда и чудеса
Којима си све то задобио;
Онда дигнут и сам из ничеса
Тајна сласт ми фата срце тио;
Твојом сликом јамче ми небеса
Да Славјанин штогод прифатио
За устати данас из мртвила
Око њега лебди Божја сила.

Digitized by Google

IX.

ЈЕЛАЧИЋУ БАНУ.

Загреб, Сијечња 1849.

Од истока до запада
Име твоје витешко се вије,
Срећа ти се разблудница смије,
Пред ноге ти душман пада:
Јур окуси Мађар тврдоглавни
Твоју шаку; јур пред тобом врата
Беч отвори, град поглавни;
Поздрави те одасвуда стижу,
И сухога дражи злата
Одвјети се твоји небу дижу;
А ко његда Мирмидона
Устадоше испод земље пуци,
Тако ти се сад у руци
Ствара војска нова од искона;
Свак за тобом радо лети
По прашини од мегдана

Digitized by Google

Свак би рада умријети
Да, у име Јелачића бана.

Стоји вриска коња и коњика
Сјев сабаља, гром топова,
Страшна битка витезова,
Јаук падших, лелек рањеника,
И клик дивљи смрти и побједе.
Боже мили! зашт увреде
Хоће људи до тога догнати?
Шта је војна? шта л' јунаштво?
Крволиће, разбојништво
Безакоње, бјес самцати,
Каиново насљедење
Сваке правде отступљење
Пошто човјек дивљачкој звјеради
Сподобњи је него божјем лицу:
Само кад се о слободи ради,
Кад за жену, кад за дицу,
Муж ил отац копље зграби,
— Помагала божја му освета —
Свака кап му крви 'е света,
Свако ђело ђело од светиње;
Па баш онда да и пане,
Роду жртва да остане,

Digitized by Google

Гроб је његов отар часни
Камо водит сироту ће мати
Да си оца дођу изгледати.
Заман Ксерсес цар бесчасни
Страшном војском Грециу пораби,
Тиранина нико не спомиње;
Но свјет тако слави до небеса
Термопилска триста та телеса,
Да се с оног пепела излегне
Нова чета, мала шака
По избору баш јунака,
Која крви муамедске вјере
Азиатску увреду опере . . . .
И наши су на Косову пали
За крст часни и за очевину
И свеци нам у истину
Милош, Лазар су остали;
Ал нам није ко се ј' освјестио
Да из ране жип истегне,
Ко је наше мрце осветио.

Тебе народ изабере,
А њему се и сам цар поклони;
Теби с пута све уклони,
До сваке те части узвеличи

Digitized by Google

И сваком се твојом славом дичи.
Ал не за то да ти груди
Усв'јетле се жар-крстима,
Нити да се купе људи
Пред охолим ти вратима,
Нити да би, између швапских слуга
Младог цара дворбом веселио,
Него за то да би срцем смио
Дигнут народ свој из туга,
И његове пун љубави
Одвео га обећаној слави.
Много иште он од твоје вјере
Многа хоће одговора
Свој бо удес извршити мора.
Срећу ти је приказао
И то неће нико позабити,
Хој најславним међу људма бити?
Па шта будеш сам избрао
У вјечне ће листе биљежити
Непристрасна повјесница:
И зими ће, кад се сумрак стисне,
Купити се пајзнатнија лица
Око слјепога пјевача
Да уз јавор ноћи им прекраћа:
О теби ће градит писне,

Digitized by Google

Па од једа или од радости
Уздрхта, ће с'једи гости.

Леле! б'једе јаднога народа!
Свак га мрзи, свак презира
Свак од себе га отира
А он стење у незгода.
Мили Боже! је л' истина
Да ти за гр'јех старог ђеда
Казном казниш стопрв сина?
Та много ли твога једа
На главу нам оци сакупише
Кад нас таке оградише!....
Гле на једне блудно Туре бјесни
Благо краде а невјесте љуби,
Па да народ сав погуби
Од ђеце нам ствара Јањичаре;
Гле на друге
Пустајинска скиталица
Част нам псује, народ бије,
Гле на треће Н'јемац св'јесни
Од пороda стара варалица
Хоће свуд нас да опколи;
Да његова оро-тица
Црна крила већ развије,

Digitized by Google

Гони собом наше граничаре . . .
Само за се неимамо силе,
Само за се неимамо славе,
Заставе се раздрапиле,
Разориле све тврђаве . . .
И ти паднеш Дубровниче б'јели
Алем-камен на морскоме бр'јегу,
Роиство ти се пише сад на ст'јегу*)
Пјесници су твоји ушућели . . .
Но ко змија трижди пресјечена
Сваки комад хлепти, тежи . . .
Увија се, пузе, јежи
Неби ли се с главом саставио
Док га смртна неумори сјена;
Тако народ наш за слогом
Сада хити журном ногом,
Даницу је увидио,
Пукла му је веће зора,
Сат одсудни му избио,
Напред, напред без одмора . .
На те, бане, он се сад наслања
На те своја полаже уфања,

---

*) На Дубровачкој застави бјеше његда написана ријеч „Libertas“ слобода.

Digitized by Google

Ти ћеш њему лице освјетлити,
Он ће тебе свеђ благословити.

Ове р'јечи господине,
Неистичу с мојих уста
Как' их памет сама ћера,
Него како Бог их надахњива;
Суд сам само, с кога се излива
Опћа нада, опћа вјера;
Глас што виче сред пустиње:
„Зло оставшим на по пута“ . .
Та витезу без народне славе
Нема в'јенца око главе . . .
А кад зачух име твоје
У Хрватску мах похитих
Надајућ се — придружити
Твоме мачу гусле своје. - -

Digitized by Google

TAYLOR INST
OXFORD

Digitized by Google

ЦВИЈЕТА.

Digitized by Google

Digitized by Google

ЦВИЈЕТА.

ПРВИ ДИО. 1856.

I.

На Точилу наврх Дубровника
Шетале су редом три ђевојке,
Три танахна чеминова струка;
Л'јепа Славе и пољепша Боже
А најљепша са Точила Цв'јета.
Другог посла младе не имале
Осим што су воду навраћале
У гојене своје перивоје
Рано зором а доцкан сутоном;
Па када би раду прионуле
Дивни *Коно̂* вас би нам замнио
Од танкога ђевојачког грла;
Жубор вода од воље би прала
Босе ноге л'јепих *Коналица*;
Меко би им цв'јеће говорило:
„Јух! какве сте! весела ви мајка!“

Digitized by Google

Б'јели чемин: „од мене сте бјеље!“
Румен ружа: „јесте руменије!“
Љубичица: „јесте љубезније!“
Каранфио: „те поноситије!“
Рања метва: „ви сте мирисније!“
Зелен трава: „од мене сте мекше!“
Дах јутарњи: „од мене свјежије!“
Само небо: „од мене ведрије!“
Па када би посо оставиле
Свакоме би младе зафалиле
Коме оком, коме посмијехом,
И тијем би вас св'јет намириле.

Ко непозна на Точилу Цв'јету Коналицу
На свијету још непозна врлу ђевојчицу;

Она зором уранише да распреми кућу,
Да помете, да очисти, да справи обућу,

На главу си метне клобук од сламе сплетени
И по врту залијева цв'јеће и зелени,

Па похити у кухињу и приправља суде
Да кад људи дома дођу, готово им буде.

Једва сједе за трпезу, неда јој се пирит,
Ваља прати, ваља редит, ваља све намирит,

Digitized by Google

Па јопета хај' на воду па и при сумраку
Хај' пољевај воће, зеље, грасту цв'јећа сваку:

А и ноћу пред свијећом до у доба глухо
Шије, плете, везе себи невјестино рухо . . .

Није она од висока рода ни племена
А, господо, вјерујте ми, добра је кољена.

И узраста висока је и танахна стаса,
И говора разборита и медена гласа,

Б'јела лица, б'јела крила а ђаволског ока,
Пуна срца, пуна душе, главита ђевојка;

Свеђ у послу, свеђ весела, сама свеђер пјева,
А как она, и посо јој тако сваки пјева.

Горњи бреговити дио дубровачког предграђа (Pila) зове се *Коно* (kanal) јербо крозањ тече водовод што чак из Шумета слијева воду у град: *Коналица* женска с Конала: *Точило*, мјесто на коналу, откле је чаробан изглед.

Digitized by Google

II

На Точилу на врх Дубровника
Шетале се редом три ђевојке . . .
Једнoђ Слави даде с' погленути
Испод л'јеве руке пут истока,
А тамо се у море изгледа
Тврди бедем б'јела Дубровника
Овјенчани турњам и кулама;
Сјају цркве и високи двори
Уз вјећницу кнежеве полаче
И улице равно калдрмане,
Куда мудра шетају властела
Гологлави, рудатом власуљом,
Црномастим плаштем огрнути,
Св'јесно зборе, госпоцки се носе
А смијерно пук им се поклања
Те их двори мало и велико.
Гле трговци из далеке земље,
Ко у краткој ношњи прекоморској,
Ко у цв'јетној турској антерији,

Digitized by Google

Под калпаком, у кунтошу топлу,
Продавају скупу мајсторију
И *перпера* чудо набирају
А *бастах* се под бременом знoји.
Гле весео око свога посла
У дућану млади рукотворац
Часом ради, часом шалу збија
У сељаке често закидује
Ђешто и у танахне сељанке
Док га стари мајстор не опсује.
А кад смркне, свак се купи дома
На посједе, игре и вечере.
Те с звоника звоно звековито
Звучно звони *здраву-марју* ноћну.

Дубровниче, мало мјесто
Ала! си ми драго!
У теби ми бива нешто
Како ниђе, благо!
Све обично, све домаће
Све на једну влас,
Све покојно, све стајаће,
Створено за нас.

Digitized by Google

Планина те с леђа брани
С лица вао облива,
На зидима оружани
Топ за топом сива:
Но залуду сва та справа
Залуд труд ти сав,
Обрана је твоја права
Пука твог љубав.

Јел' поморац, јел' трговац
Знојем и жуљима
По свијету стеко новац
Себи и својима,
Ђе ће боље стечевину
Уживати моћ?
Ваља доћи на очину
Ваља дома дођ'.

Јел' помама кога смела
У годиштих млади
Да обиђе туђа села
Крвцу да расхлади;
Гле освјештен до зле воље
Од свјетине зле

Digitized by Google

Једва гледа бржебоље
Као ти тегнут тле!

Шта би нама сва замјера
Туђинске направи?
Шта ли би нам низ бисера
Кад нам грло дави?
Та, шта ће нам Париз блудни,
Млетке, Цариград,
Шта тај Лондин многољудни,
Шта ли Петров град?

У теби нам, чудо чуда
Домаћа господа,
Цркве, моћи, в'јећа, суда,
Народ и слобода;
У теби нам ум у цв'јету,
Сваки замишљај
Што зажељет мôш на св'јету,
Та, земаљски рај!

Перпера, сребрни новац дубровачки; *бастах*, носилац, факин; *здрава-марја* или *абамарја* звони уру по заходу сунца а то би се, по староталијанском часослову, звало: *ура ноћи*; *Млетке* цвијет: Цариград свијет; нар. ријеч.

Digitized by Google

III.

На Точилу наврх Дубровника
Шетале се редом три ђевојке . . .
Једноћ Божи даде с' погленути
Испод десне руке пут запада,
А гле' тамо дивна ти виђела!
Посијани по мору отоци
Шипан, Лопуд, Колочеп и Дакса
Огрнути маслином питомом
Једним редом складно купају се,
А пред њима врлетне планине
Западнијем сунцем позлаћене
Од Трстеног јаворима гласног
Од Орашца водама богатог
Од Затона млинима поносног . . .
С краја на крај брзе лађе иду
Како дуга весла их пресиљу
Ил бијело на једрилу платно.
А на ближе море се затвара
Пространим се скутом заглављује

Digitized by Google

И раскошну луку, Груж, направља;
Обалом јој дично гиздају се
Поносите полаче госпоцке
Б'јели двори, градине старинске
Зупчатијем зидом окрућене,
А низ луку танахне *фиљуге*
Нашаране златом искићене
Племениту возају господу
Међ редове огромних бродова
Стопрв дошлих с Инђије далеке
Или с страшних бура црног мора;
Игало је свуда запачано
Дрвљем, гредам, даскам и *мадјерам*
Те око њих мајсторска работа
Пиле, брадве, млати, и сјекире;
Ала! цјепај, ала! лупај добро
Да што прије брод с' у море свали!
Гле' од десет што их је на *шкару*
Јур је готов један да с' порине;
Гле' већ су му подметли конопце
Наслонили на тврде га клине
Помазали лојем овнујскијем
И старе му дигли потпираче
Тако да би ончас поклизнуо
Да га на крај *гумина* нестеже,

TAYLOR INST. OXFORD

Digitized by Google

Гле' кита му на тјемену трепти
Свилен барјак на крми се вије
На барјаку свети с' Влахо смије
И свештеник већ је узишао,
Тамјаном га здраво окадио,
Водицом га светом окрстио,
Благословом божјим опростио
Нађенуо име му: „Словинка;“
Гле на крми с чашицом у руци
Сакупљена кита пријатеља
Једва чека када ће се макнут.
Урах! урах! оштроумни *прото*
Пусти чело, удри млатом чисто
Нека божјом помоћи се крене . . .
Урах! урах! ето већ се миче,
Срце трепти сваком у погибли
Небил' зашо. пригнуо се криво
Сам остављен на стрмини крутој . . .
Гле' тресе се, шкрипи,... ајде... лети
Страховито низ матицу пусту
Куда га је прото управио . . .
Урах! урах! криче младост с крме.
Баца у зрак чаше *розолина*,
Кропи земљу слаткијем поздравом
Предајући се невјерноме мору . . .

Digitized by Google

А оно се пред бродом раствара
Испод њега пјени, врви, скаче,
У наручје хоће да га згрли
Да у страшно бездно га притегне,
Но пода се он га чврсто плеше
И добитник првог покушаја
Гле' гизда се испод златне ките!
Другови га радо ишчекују
С топова га л'јепо поздрављају
У своје га крило већ примају.

Добар дошо госте нови
И у добар час
Избавио се из окови
Пришо међу нас!

Шта те могло дочекати на крају сурову?
Ил да гориш на огњишту под масним лонцима
Ил да гнијеш под бременом опека на крову
Пун прашине, паучине, трухлежи и дима!

А сада си гизделин,
Сад си ђевојчица
Опран, истрен, мајчин син
Расв'јетљена лица.

Digitized by Google

Што је Вишњи измислио најлакше најтање,
Лаку тицу да му свуд се по небесим вије
То је човјек усличио морско за пливање
Склопио те да на теби по пучини плије!

Имаш и ти златан кљун
Имаш крила бјела
А носиш се ко паун
Врху мора врела.

Та земља је пуна хриди пуна погибеља,
Прођи се је, бјежи од ње како од напасти,
Из далека каже ти се пунахна веселља
Када с близа, а пуна је јада и пропасти.

Море јесте кано длан
Ђевојачке руке
Пространа, раван, угледан
Без икоје куке!

Кад узаври, кад л' искрене на нас све поноре
То је мејдан за јунака, ту се знаду људи,
Ту се види од које си ти осјечен горе
Как с' опиреш, како слушаш, какве су ти груди.

Digitized by Google

Погибли је час кратак;
Свјетљи за тим бива
Поморцу ми сунчан зрак
Јача душа жива.

Хајд' не бој се, а чека те сињој у пучини
Плискавица да те игром у свијет изведе
Б'јели галеб око крме весеље ти чини
Около ти конопчића весо прндељ преде.

Хајд' не бој се; није лав
Ни змај ти на штапку;
Светац божи чува плав
Дубровачку сваку.

Фиљуга, врста лађе; *мадиер*, дрво усечено од ког се саставља на броду ојес; *гумина*, конопац; *шкар*, мијесто ђе се бродови граде; *ирото*, равнатељ бродограђе; *розолин*, шећер и ракија; *илискавица*, риба дупин, делфин; *лав*, млетачки знак; *змај*, турски.

Digitized by Google

IV.

На Точилу на врх Дубровника
Шетале се редом три ђевојке . . .
Једноћ Цв'јети даде с' погленути
Испред себе ниском низ стрмину
А свуда се баштине зелене
Наранџама шипцима и помам,
Кроза зелен свуд се куће б'јеле
И око њих шетњице широке
Покривене одрином и лозом
На лагахним корчуланским ступцим;
А главице около и врси,
На свакоме света богомоља
Ђурађ, Иван, Илија, Андрија,
Чудотворна Госпа милосрђа
И најдаље Влахо на горици
Зараштеној у тамноме бору . . .
А за леђам Срђ наврх планине . . .
Просуло се сиње пред њих море
Све до на крај блажене Талије,

Digitized by Google

Северњак га по скорупу купи
И њежно га полагахно љуља
Кано мати чедо у кољевци . . .
Зрцали се сунце од запада
С ваљонице сваке ми оскаче
Како с лица биљур — огледала,
Рујном зраком ц'јели крај опсива,
Та реко би: изгорјеше куће,
Сви прозори пламтају у огњу
Од жестине сунца приморскога.
Гле поживљим вјетром пођерана
Иза Петке славно извирује
Под бременом полу утопљена
Поносита корабља: „Словинка,“
Сва јој једра набрекнута носе
А море јој по боцима пљуска.
Како приспје испред Светог Влаха
Викне с крме Драго *капетане*,
С прове му се озивље *ностромо*
Око чела потрчи дружина
И у накрст једрима изврћу
Неким тамо а неким овамо,
Те корабља стаде кô клисура
Непокретна посред сињег мора;
Још капетан другу ријеч рече

Digitized by Google

А барјака в'јенац разнобојни
Окитио поносну Словинку
Те с топова огањ дим и бука
Разглашује славу светог Влаха.

Слава теби божји светитељу
Заштитниче слободе нам благе!
Храни здрав нам народ у весељу!

Ми идемо наше кушат снаге
По свијету тражит бољу срећу
А ти чувај особе нам драге!

Ми идемо: сваку годин' трећу
Доћи ћемо љубити отаре
И завјетну изгорјети свјећу.

Земља скупа нама крати даре,
Кршовита сва нам је држава
Осушена љети од припаре.

Не мили се о њој нам забава,
Хоће нам се да што боље пруди
Боља корист а и боља слава.

Digitized by Google

Св'јет далеки богатство нам нуди,
Житко море све нас себи зове
Пуне блага открива нам груди.

Крим шеницу дава на стогове,
Марсиљ свилу: Змирна вуном мами;
Мисирци нам слатки боб готове;

Па ђе гремо, идеш и ти с нами,
Под твојм ст'јегом свуд нам је очина
Под њиме смо свуд слободни сами.

Свети Влахо, ти си нам једина
И на копну и на мору дика
Ти си љубав, ти си част истина
Ти си права срећа Дубровника.

Капетан заповједник од брода; *ностромо* глава мрнарице; *ирова* спредња страна на броду; *Свети Влахо* или *Власи* епископ и мученик, покровитељ дубровачке републике.

Digitized by Google

V.

На Точилу наврх Дубровника
Шетале се редом три ђевојке . . .
Па кад би се сите нагледале
Ненагледног чуда и дивоте
Штоно их је освуд окружало,
Веселије мамиле би воду
Веселије кропиле би цв'јеће
Веселије пјевале би пјесну:

Теци водо студена
У драгога до двора,
Цавти ружо румена,
Кад се врати са мора
Нек је шта ће тргати
Нек је шта ће давати.

Расти танка јабуко
У драгога до двора
Накити се двоструко

Digitized by Google

Кад се врати са мора
Нек је шта ће тргати
Нек је шта ће давати.

Ето иду дарови
Драгога ми са мора;
Обиљежје, цвјетови,
Прстен, крстић, одора,
Јест му откле набрати
Јест му коме давати!

Ја му храним на уздар
Своје лице преб'јело,
Своје душе л'јепи хар,
Своје серце весело,
Да му живот омили
Да га љубав закрили,

Ој љубави, љубави!
Ој лагахни љепире!
Ој соколе гиздави!
Ој сладосни извире!
Дођи мени љубави
Живо срце забави!

Digitized by Google

„Не зови је будало ђевојко,
„Не зови је да се непокајеш!“
Како трњем убодена Цв'јета:
„Ко је тамо? ко ту мене куне?“
Цикне, скокне, на пут излећује,
А чуде се њене другарице
Шта је Цв'јети те се преплашила;
Кад на путу старица Влахиња
Искипљених очи и образа
Осушена како суха слива
Издерана, масна, искрпљена;
— „Вјештичино. кучко иза брда
Срдито је Цв'јета наговара:
„Бјеж ми с прага, скини ми се с очи
„Није овђе за такове мјесто.“
А стара јој тихо одговара:
— „Не срди се, красна госпојице,
„Јесте мјесто за сваког под сунцем
„И за мене премда неваљала!
„Стара јесам, вјештица нијесам
„Но млого сам свијета отукла
„Знала би ти свашта нав'јестити:
„Св'јет се м'јења нико незна како
„Ето идем с кршне Црнегоре
„И док овђе сви сте у покоју

Digitized by Google

„Пландујете овчице невине,
„Онамо ти све крв и бој дише
„Оштре зубе вукови планински,
„Бог сам знаде, бити добра неће,
„Биће плача, кука и лелека,
„Биће робља, пожара, шићара
„Биће крви, биће и мртаца . . .
„Од љубави, грешна, ни спомене.
„Па ко знаде, красна госпојице
„Откле ће ти несуђеник доћи
„Јали с мора, јали иза брда?
„Престан' пјеват, престан' љубав звати
„Да те неби по несрећи чула! --
— „Бабетино, вјештицо проклета!" —
Виче, скаче, гомила дерана
Са вртова наринуше пашчад
Да се једва баба уклонила.
А Цвијета?... нахмурила лице,
Побјеђела, ногом потакнула,
Не да јој се ни макнут се с мјеста
Не да јој се ни р'јеч проговорит,
Једва су је друге утажиле:

— „Шта се плашиш? зар си луда?
„Шта је баба рекла?

Digitized by Google

— „У зо час је прошла туда! —
Змија је упекла!
— „Како може нашем раду
„Наудити она?
— „Ове баке свашта знаду.“ —
Смела их сотона!
— „Сама незна, шта ту рече;
„Па ће тако проћи?“
— „Ја се бојим своје среће!“
Испале јој очи.
— „Цв'јета, Цв'јета, несрећа је
„Сва у нашој руци.“
— „Не залуду кучка лаје!“
Изјели је вуци!
— „Што је небо одлучило
„То ће само бити.“
— „На ме се је тешко свило!“
Бог ће т' утјешити.

Digitized by Google

VI.

Што је стара баба говорила
Истину је баба навјестила . . .
Нека пјева о том когод хоће,
Мени с' не да да у пјесму сложим
Очевине расап и слободе! . . .
Леле! ипак муку споменућу.
Најпре Москов у Боку уђезе,
Затим Француз Дубровник зафати
Да му не да крочити напр'једа;
Увуче се у град на пр'јевару
А на силу остаде у граду
И безбожним насилијем својим
Прем никоме ни криво ни дужно
Уништи нам народно госпоство.
Тада удре Москов да га ћера
И земаљском и поморском руком,
Сагна собом чету црногорску
И засједе око Дубровника
Дивљи јастреб у голубје гн'јездо.
Слабо штете учини Французу

Digitized by Google

Пачек пред њим напоком утече,
Ал нашинцим штета би голема.
Кудгод прође проклета војница
Чељад гони, куће пали, дере,
Ломи, краде, шићар и пљен носи,
Изгорјеше бродове у Гружу
Изгорјеше госпоске полаче
Изгорјеше Коно вас и Пиле
На пушкомет од грацкијех врата,
Изгорјеше Плоче и Босанку,
Изгорјеше Р'јеку, Бргат, Жупу,
Затон, Шумет, Обод и Конавле
Те штогод им до шаке допаде
Безината, без јуначког боја
Крадимице, ноћно, из потаје,
Покле-чељад од страха утече
У планине, у град, на отоке,
Изгорјеше... благо све одн'јеше... —
Па баш ето и просто им било!
Чему се је надат од звјерења?
Што се љуцким трудом уздигнуло
Љуцким знојем јопет се понавља,
Ама, Француз, од Бога проклети
На њега ћу, док је силе, јадат
И на овом и на другом св'јету,

Digitized by Google

Он нам оте, божји дар, слободу
Прирођено с кољеном госпоство
И прода нас заковано робље!
Свакоме се хоће нађ лијека,
Властелину никад до вијека! —

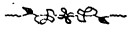

Digitized by Google

ЦВИЈЕТА.

ДРУГИ ДИО. 1862.

I.

Сиње море, приморски одоре,
Што нам ваздан земљицу поткапаш
Наше благо ненаситно ждереш
Нама грабиш, другоме прилагаш.
Млогу ли си мајку уцв'јелило
И сестрицу у црно завило
В'јерну љубу сушицом убило
Смјелу момчад на смрт намамило
Зелену нам младост прогутало!
Сиње море, вихрово игриште
Слободни су валови ти црни
Да им б'јеса не мо'ш укротити,
А људи ти сл'јепо с' повјерују
Замамљени варалицом надом,
Те јесу ли др'јевце састучили
Мисле, јадни, теби пркосити

Digitized by Google

На леђа ти скрб си напртити
С божијом се природом борити!
Сиње море, скупи наставниче
Тврда ти л'је ука и наука
Којом питаш сирочад поморце:
Труд, зној, брига, ужас и страхота
Црна тмина, киша, магла, слана,
Мраз, грàд, зима, озеб и жуљеви
Жеђа и глад, студен и мочвара
Позаборав људског радовања,
Осврнуће срца у кам љути,
Нада главом муње и громови,
Око себе пропаст и несрећа,
Пред очима сама смрт, бездана,
Освуд пр'јетња крајне си погибе
Куку! леле! авај и помагај!
Па све за шта? за то пусто благо!
Сиње море шаливцијо смртна
Дивне т' игре у тој људској муци,
Дивне лутке човечји ти живот!
Премећеш га тамо и овамо
На све стране, на четири вјетра,
Па кад мисли, болан, да је доста
Да већ се је јада напатио
Крвним зној ем нешто бића стеко,

Digitized by Google

Те од рада заигра му срце
Што ће ти се ископати шака
Науживат рода и својине,
Пачек близу види родно брдо
Ђе га чељад жељом исчекују
Отац, мати, братац и сестрица
И одаље чедна сусједица
А реко би пружају му руку
Да што прије срцу га пригрле....
Онда му се ти грохотом смијеш
При крају га буром дочекујеш
Одринеш га у пучину срдну
Раскрхаш му измучено др'јево
Утаманиш сву му стечевину
И на поруг гола га измећеш
На обалу какву непознату
Прем честита, тек да духопири!
Сиње море, јуначки поморе,
Дух се божји врху тебе носи,
Дух божији, то је љуцка мука,
Љуцка мука страхотна је сила,
Ум чојечји свему створу глава,
Предобит га, боме, ласно нећеш;
Исполинска међу вас је борба
Чија жртва, оног и побједа,

Digitized by Google

А ђело вам мора на виђело...
Каниш ли га тамом замрсити
Просторијом угушит бескрајном?
Танку иглу мудрац изумљује
Муњина је сјеверу притеже
Неуморним напором и знаком
У сред ноћи како у сред дана
Нит несмије никуд да залута;
Уздана му ето кажипута!
Слабо дрво хоћеш да му скрхаш?
Он гвоздена гради Левјатана
Тешким гвожђем по поврху т'плови
На лаким ти валовим се бани!
Танко платно упреш да му раздреш?
Живу ватру он у помоћ зове
Распаљује камен за углевље
Из пучине воду узавире
Угушћује лагахну јој пару
Те је мање да веслима креће,
Чудном силом ко руком се служи,
И већ твоја моћ је, ђечја игра!
Сиње море, добри божји створе
Поклони се своме добитнику;
Ум човечји стихије наткрили
Дух је божји у човечјој сили.

Digitized by Google

II.

Премда стидна туђом под заставом
Морска дика, корабља Словинка
Срећно прође енглеске крижаре
Домакне се б'јелог Дубровника
И јопета након многа љета
Сутра ће се дофатити дома....
Ако Бог да капетане Драго!
Данас, сутра, а међу то тајна.
Није шала зимска ноћ на мору
Без мјесеца, без зв'језданог жара
Кад облаци небо покупише
А валови скачу по пучини
Кано пољем бијели јагањци;
Сваки трећи грђи од првијех
Зарудио руно преко шије
Броду у бок бијесан удара
Те га гони ко перјану стр'јелу.
Часом на њих крмар погледује
Часом сврће око на небеса
Ђе облаци у клупко смршени

Digitized by Google

Низоко се спуштају на море.
А вјетар се све појачи диже,
Па он мисли: добро бити неће,
И дозивље Драга капетана
А капетан дружину мрнаре.
Одмах добра једра завезаше
Осим цигле на *мајстору гајбе*
Истом тако платно сапутили
Ужасна се разигра олуја,
Вихар звижди броду у конопце
Седмоглава то аждаја риче,
Црни облак како земља тежак
Хоће на брод да се сад стровали,
У облаку нешто све громиња
Докле једном засјекнула муња
Ожарила пучином змајеве,
Загрмјела, урнебес распукла,
Другу, друга бл'једило открила...
„Ала! ђецо, и горе смо прошли“
Виче Драго млади капетане
„А сутро смо, Боже дај, у Гружу
„Па'зте само да је све у реду.“
Па дружина весело похити
Све привеже штогод ђе се креће
И поклопи сваку катарату

Digitized by Google

Бар да никог црна коб не стигне,
А он треба да се на бој спрема;
С крме мође дрвену лађицу
Л'јевом држи прашак часомјерац
Гледа колко узала ће сукат
Којом брод му брзином побјеже:
„Стан! „прокличе“ девет миљ на уру,
„Самом гајбом, за нас је премного
„Прифатимо на гајби *трећаке*“
И дружина здраво то изврши
Прем од зиме озебли јој прсти
Ситна киша до кости је мочи
А од слане чела су се смрзла...
Кад ли брод нам оста с мало једра
Онда гледај вражје поскочнице,
Сад се мође небу под облаке
Сад зариља мору у подруме
Л'јево, десно без икојег правца
Ко помамна низ поље кобила;
А валови б'јесни узавреше
Ко гомиле, ко планине морске
Те се мед њих крмар провлачује
Штогод може боље и хитрије
Прем да свакчас брод га мање слуша,
Сваки час ће мора зафатити,

Digitized by Google

„Брже *трубу!* воду да црпимо!“
И некако трубу намјестише
Црпај, црпај, а све враг нал'јева;
Све се крши, све се ломи, шкрипи,
Мислиш; хоће ребра се расути
Једрила се хоће искорјенут,
Људи гледе кад ће што долећет;
А громови небом затутњеше
Пијавице с'јевају по мраку . .
Ко незнаде што је то страхоћа
Тај на св'јету незна још за страху . .
Капетан је в'јеће сакупио:
„Погинусмо, треба брод олакшат,
„Изметнимо барем њешто трга
„Покушајмо једа лакше буде!“
Скупоц'јени еспап изметнуше,
Осладише валове шећером
Напојише жеженом ракиом
Нахранише грахом и бобицом
Накитише вуном и памуком . . .
Сви богови жртвом с' ублажују . . .
Валови се малко уталоже
Вјетар пане, силни даж престане,
Мрнари се њешто опораве
Срце им се одмах ослободи;

Digitized by Google

Него није њима до дангубе,
Тишином се треба користити
И учинит иколико једра
Да крмило може да управља,
Глѐ *тринкет* се бани на спредњаку
Флог је спуштен *бумарес* окитио,
Своју стазу брод је преузео
Мислиш, сваки јад заборавио . . .
Ма је кратка радост на пучини!
Скоро, скоро, ни потпуну уру,
Јест га се је брижан досјетио;
Вихар божји полети над морем
Ураган га од истока стиже . . .
Мили Боже, када га достигне
Када у бок разуздан га лупне
Кад му бјесан у једра се смрси,
Скочи др'јево кано помамљено
У комаде једра полећеше
Љепирице по мраку се вију
А о штапе лапаци се бију,
Гром загрми, заблјеснула муња
Муњевица очи засљепила
Па, један мах брод се страшно нагне
Преломи се спредње му једрило
Зариљало у море дубоко;

Digitized by Google

Једва м' уже сјекиром пресјеку
Да се барем ослободе врага . . .
Ноћ је тамна ко хајдучка спиља . .
А са прове шта то виче стража?
„*Орца*, *орца* у крај ударисмо!“
Алабанда крмар ту заорца
И брод срећом силни преврат почу
Или су га Виле одринуле
Ил погибе сам се уплашио
Некако се од краја отисне . . .
Ама тада јада изненада!
Како боком истоку се врне
Страшни вао на њега наскочи
Прео њег се господар превали
Однесе му *мртво-ђело* с стране
Очисти му ко бријачом лице!
„Је л' помело кога од дружине?“
— „Капетане сви смо ти на броју.“
„Фала Богу и Богородици
„Милосрдној поморaца мајци! —
Ту престаде посао мрнарски;
Дружина се валовим украде,
На високи *касар* утекоше
Разуфани, црни, изморени
Крутој смрти полу посвећени,

Digitized by Google

Шуте, муче, шта ћеш да говоре?
А море се преко крова шири
Никакове није му запрјеке.
Који оно проклет крај бијаше?
Мркана ли? Бобара ли? Локрум?
Ноћ је црна, црња бит неможе,
А појача плата источњака
У *бусули* жижак удунула
Задњу искру наде угасила....
„Мили Боже, у твојој смо руци
„Јао мајко, јао сирочади!
„Јао жено, јао вјеренице!
„Маре, Јеле, Јање, Миле, Стане!“
Скупоцјени при мрћу су часи
А у њих се срце ражалило,
Пуста младост, неда им се мријет,
Него шта ће? божија, старија!
„Боже, боже, душу нам опрости,
„Смилуј нам се Мајко милосрђа,
„З богом св'јете, з богом л'јепи цв'јете!..“
Сам капетан кано крпа блијед
Упанутих очи и образа
Шутљив, студен, али тврде ћуди
Неће да се удесу предаде
Па и неће муку да покаже;

Digitized by Google

Слабо мари шта мрнари вичу
Слабо гледа шта и бродом бива...
Сва му душа у очи се слила
У крај се је очима упрла
Гледа, гледа, пр'јеваре се бој и...
Али ко да неће угледнуо
Да се пламен на Горици креше,
Спас би био да обмана није..
Нада хоће с нова да проклица
А несмије војску да помами...
Прекрсти се, капу с главе скиде
Срцем моли, устима некреће:
„Недај Боже, да се сад преварим
„Дај ми војску вратит дома живу
„Па макар ми сва се радост смркла
„Својом срећом откупио брађу!
(Коса му се на глави уздигне
Грозница га пламеном распали)
„Прими, Боже, тајни срца завјет.“
Какав завјет? ништа не изрече
Прем о себи за свеђ одлучио,
Него сврне поглед на горицу,
А тамо се пламен ражарио
Није химба, свак га угледао;
Барем знаду смртном у скончању

Digitized by Google

Ђе је крај им, ђе је постојбина
А знање је утјеха чојеку...
Кад Бог ћеде, исток се заруди,
Зрак сунчани облаке пробије,
Страшни призор дружини открије:
Бојак бију н'бо и облаци,
Бојак бију море и валови
Бојак бију земља и пучина;
Море мутно кано калужина
Слапом грди земљу и брегове
Свако биље хоће да испржи...
А у борби васјоне природе
Упанула несрећна „Словинка“
Премда јој је једрило сломљено
Катарата прем јој разлупана
Прем јој вода освуд навалила
Налила је, *ингалунала* је,
Још се брани, љуцки живот штити
Повјерено благо не попушта;
А хоће ли дуго да се бори?
Дуго н'ће, дуго и нетреба,
Славно сунце, то божије око
Помиритељ међу борце бахне,
Разуздане врлине укроти,
Дах малакса, море с уталожи

Digitized by Google

Весела се земљица открије
И „Словинка“ у Груж нам доплије.

Мајстор, једрило при крми; *гајба*, највише једро; *трећаци*; терзароли, на једру три реда ужета којима га се може смањити; *труба*, шмрк; *тринкет*, једро повише; *флог*, тројекутно једро на бумпресу; *бумпрес*, једрило преко брода положено и на прови истегнуто; *орца*, мрнарски усклик, на страну; *алобанда*, колико крмило подноси; *мртводјело*, опера морта, дувар над кровом што брани мрнаре од валова; *Касер*, узвишено мјесто на крми; *бусула*, кутија у којој је магнетичка игла или компас; *ингалунан* је брод кад му се трг свом тежином на једну страну нагне. *Мркана*, *Бебара*, *Локрум*; отоци пред Дубровником.

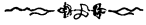

Digitized by Google

III.

(Поп и Драго.)

— Добром срећом, Драго капетане!
Ала си се ноћас намучио,
А „Словинка“ боме ти је тврда;
Право велим, слабо ти се надах
Да ћу данас с тобом бесједити
С пријатељем златно винце пити...
Куцнимо се синко лозовином
По науци нашијех ђедова
Да искрено редом прокликнемо
И божију славу споменемо...
Дедер селе, точи мавасију,
— Љепа фала т' оче поштовани
На дочеку на чашици вина,
Здраво био и Бога фалио!
А да знадеш, оче, шта спомињеш?
Кад промислим и садара трнем,
И што живем божије је чудо
Чудо свете Мајке милосрђа

Digitized by Google

Којој сам се ноћас завјетовô....
Па дотрчах, како на крај, цркви
Да испуним обећани завјет.
— Добро синко, у час добар дошо!
Господјин је лик наш чудотворан
И далеко на гласу по св'јету;
Видиш, отар колике јој ресе
Ноге, руке, главе, штаке, пушке
Све од сребра и сухога злата
А бисером ситним накићене,
Л'јепи поклон богољубне ђеце
Што их Госпа чудом избавила...
А ти, синко, чеса јој приносиш?
Црква радо сваки завјет прима.
— Оче, на то ја баш не промислих
И дођох ти, ето, празне руке.
А мој завјет није ситнарија
С тога хоћу да ме посветујеш.
— Добро, добро, никад боље синко!
Виђу, те си њешто наумио
Да Госпину цркву опоштениш.
Питаш ли ме: шта јој највећ треба?
Има Госпа, Богу фала, свега,
Параменте, калеже, канђеле,
Само нема прикладна звоника

Digitized by Google

Нема звона, божијег гласила
Прама другим овђе богомољам;
С тога често народ правовјерни
Незнајући кад је у нас служба
По другијем црквама се губи
А не иде Госпи милосрђа;
Томе најпре треба доскочити,
Ту је теби добра задужбина
Завјету ти часна извржбина.
— Прости оче, ти га не погоди.
Кад је на нас смрт ужасна зјала
Како би се Вишњему утеко
Да откупим себе и дружину
Обећањем какве земске ствари?
Та, онда смо благо на хиљаде
Безмислице у море метали.
Земско благо неће до оц'јени
Неумрлу човјечанску душу.
— Син божији живот свој је дао
Да би спасô људско нам кољено,
А ми редом божји жртвитељи
Живог Бога, Богу жртвујемо
Да божију милост прифатимо.
Божје јање хој' ли да посветим?
Ти положи прописани пјенез,

Digitized by Google

Црква ће ти макар свагдан славит
Светотајство, докле свијет тече.
— Божја жртва, чудо божје тајне,
Неможе је разум да просуди
А камо ли срце да зажели?
Ко би реко оног жртвовати
Кога хоћеш да си запомажеш?
Оцу на част, погубити сина?
Тајна мрак је а истина зрак је;
Човјек мора самог себе заклат,
Своје јаде на отар прин'јети
Ако с'уфа Бога да окуми,
А не само л'јенчине да гоји
Свијет божјим именом да муте.
Тако и ја да избавим војску
Самог себе завјетом жртвовах!
— Зар се хоћеш пострић калуђером?
Прем мантијом ђуд ти неудара!
— Кулуђерин није за покоре.
— Право, право; самостан, дангуба.
Али шта си данас намјерио
Побрини се и сам протумачи,
Ја немогу да ти мисо стигнем.
— Знаш ли, оче, рашта мрнар труди
Шта ли сваки јад му ублажује?

Digitized by Google

Једна мисо, једна успомена,
Једна нада у срцу зачета...
За ђетинства ваљда угледао
У сусједе какве црне очи,
Своју срећу око њих савио,
Па већ нема друго у памети
У сред буре, у сред љуте зиме
Преко свега мрнарскога труда
Него стећи за младости начин
Да гњездашце перјем си накити...
Па на кој хоћ крај се искрцао
Ђе разблуда мрнарицу мами
Мрска му је, од њега ј' одбија
Чисти спомен миле сусједице
Чиста нада једне љуцке среће
Са поштењем и божијем страхом
У наручју домаћице своје;
Па је л' коју пару приштедио
Одмах купи рубац, крстић, прстен,
Чијем ће је у повратку срести,
Испросит је, дат јој обиљежје
Нек је дична у читавом селу...
Није друге, човјеку је живот
Да си срећу у напријед гради!
Одрекне ли икад се те бриге,

Digitized by Google

Одреко се све живота сласти
Како што сам, оче, и ја ноћас
Својом главом да омекшам Бога..
Али бива још и грђа бједа.
— Каква, грђа? жалосни посинко!
— Грда јесте одређи се среће
А грђа је одабрат несрећу
Загрлити што је превеђ мрско
Обљубити што је само стидно,
И другоме да прилику пружиш
Нека му се веселе небеса,
Сам се подврђ свој читави живот
Руглу, см'јеху, стиду и срамоти.
Сам се везат таковијем везом
Да сваки дан покора ти буде,
Ш њом омркнеш а шњом и осванеш...
То је жртва преко сваке жртве
Што јуначко срце ће поднјети,
И на то се ноћас завјетовах
Кад се заклех Блаженој Дјевици
Ако здраво војску кући спремим
А у славу њезине чистоће,
Да ћу ти се вјенчат са *грешницом*...
Чу ли, попе, с грешницом ме вјенчај!
— Чујем, чујем, вишњем Богу фала!

Digitized by Google

Жесток завјет и Бога ће кренут;
Госпа се је теби смиловала
И ето те здрава и код куће.
— Блажена је завјет ми примила!
Ја ћу до час виђет своју чељад,
Своју матер, своју родбиницу...
Ама срце хоће да ми пукне,
Шта ћу пака с оном несуђеном?
Оче свети, ти ми благослови.
— Дуг би говор на поповску био
Да ми се је с кијем препирати,
Али с тобом зашта да извијам?
Давно сам те сином посинио;
Искрено те и на кратко питам:
Колико је, цјениш, доба прошло
Да ја служим ову свету цркву?
— Биће, велим, двадест годиница.
— Вјерујеш ли да сам чудо св'јета
Кроз то доба ја исповједио?
— Силан народ теби освуд хрли.
— Па да сада просто ме запросиш:
Колко чистих, колико грешница?
А о мушких није нама стало,
Знаш ли шта би одговор ти био?
Или моја управ је несрећа,

Digitized by Google

Или збиља Госпи не долази
Него која друговђе несмије
Прем их свеђ је понајбољи скоруп,
Ово треба добро да запамтиш:
Коју узмеш, грешницу си уз'о.
И не реци: знадем оту причу,
У гр'јеху нас заче сама мати;
Вјерујь, синко, ријеч нам је о том.
Гр'јех је један исти ка и други,
Гр'јех ј' у мисли, гр'јех у пожуди
Гр'јех ј' у срцу, гр'јех је у разуму,
Па је ли нам сама душа грешна
Која корист да би здрава била
Кад би била, пуста тјелесина?
У њој није никоје врлине,
Нит се риба по љупинам ц'јени.
Зар другијем мјери Бог мјерилом
Пуштеници, друг'јем лицумјерки?
Зар што ону св'јет грешницом зове
Јер неможе да му чин сакрије,
А овој се препокорно клања
Јер засторе прије све застире
Св'јећу гаси, папуче изува,
Н'јесу обје преда њим једнаке?
Покори се, синко, љуцкој судби,

Digitized by Google

Удесу се нећеш измакнути,
А без гр'јеха није ни живота;
Те што данас ти хотице вршиш
Сваки други нехотице чини,
Барем теби мање је пр'јекора
А временом гроза исчезава
Навика је друга нам природа,
Те ако те срећица послужи
(Сљепачки јој предај се у руке
И њом влада вишња промисао.)
Да потрефиш милокрвну другу
Каковијех и међу њих бива,
Исто ћеш је јадан заљубити
Ко да ти је од мајке рођена;
У посмјеху, у погледу њеном
У наручју и њежноме крилу
Исту сласт ћеш и ужитак наћи
Како што би и друговђе нашо;
Разгори ли љубав њене ћути,
Што знајућ те реко би да хоће
А нарав нас на то сама гони
Свети плам јој очистиће душу
Просинуће бјела голубица,
Па ко да те онда не завиди?
Мудар човјек свеђ унапред гледа

Digitized by Google

Луђацима оставља што прође
Нек се маме, нека главу теру.
— Стид ме св'јета; жао рода, својте,
— Па зашта би св'јета се бојао?
С несрећницим св'јет се не забавља;
Пред људима свјетиња завјета
Коју и сам незнабожац штује
Како штује свак озбиљно ђело,
А пред родом љубав свога чеда
Ког на дому избављена гледа
Загушиће сваки зао говор
Злотвору ће зачепити уста...

(Женски ијева з далека)

Него, шта ми прије напомену
О њекаквој тамо несуђеној?
Власт црковна опрашта те веза.
— То је клупко тешко замршено,
Љубав моја, чиста срца тајна
Земска р'јеч је још не опогани.
— Завјет, завјет! небески доброчин!
Зажми очи, срце шаком стисни,
И прескочи ко што с'омјерио;
Не пусти се да те ћути зграбе
Далеко би т' оне отиснуле;
Но час прије завјет свој изврши!

Digitized by Google

— Готов, оче, ја сам на то дошо;
Мудрина ти из усница тече,
У очима памет ти се жари.
— Доста р'јечи, ај на посо руке!
Божју помоћ здушно завапимо
Свето ђело одмах заглавимо;
Сам си дошо на црковна врата
Сам се нећеш данас одврнути...
(*Глас се приближује*).
Чујеш отуд женски глас те пјева?
Божја мати, мајка милосрђа
Која ноћас над тобом је бдјела
Милостиво завјет ти примила,
Сама собом ето напуњује
Дружицу ти, божју суђеницу.

Грешница. „Дубровчанин се у какој великој невољи завјетује да ће највећу грјешницу узети за жену, ако га Бог избави; и то учини послије". Вук, при ријечи: *грјешница*, у рјечнику стр. 102.

Digitized by Google

IV.

(Женска пјева.)

1.

Конављани на гласу јунаци
Соколови изнад неба сиви,
Мрки вуци на горици љутој,
Конавоке на гласу ђевојке
Златокриле испод неба утве
Свилоруне на ливади овце;
Соко хоће утву да побије,
Хоће вуче овцу да покоље,
Јаран хоће злато да пољуби.

2.

Када дика ме пољуби
Из срца ми дух искуби,
У устима горе зуби
У ушима звека труби
У сласти се памет губи!
Под ногом ми крај се дуби...
С богом с богом св'јете груби!

Digitized by Google

Летим ђе се небо руби
Јатомице са голуби...
Зрцале се златни стуби
Надамном у рајској куби
Анђео ме божји снуби...
Љуби... љуби... љуби... љуби!

3.

Драги ме је загрлио
Око врата руке свио
Саставио плам и плам!

Драгог ми су руке злато
У прстену саковато.
Љубав наша, алем кам!

4.

Полећет с тобом
Соколе мој,
Запјеват с тобом
Славују мој,
Крилит се с тобом
Голубе мој!
С тобом, све с тобом
Закон је мој!

Digitized by Google

5.

Из мора се из дубока
Помољава сунчан зрак;
Ја те љубим од истока
Ишчезне ми душе мрак.

На врх неба сунце с'јева
Славном лучом жари св'јет;
Ја те љубим од поднева
Распупчи се срца цв'јет.

Ето густа на нас хлада
За брдо нам сунце гре;
Ја те љубим од запада
За тобом ми живот мре.

И по дану и по ноћи
И у добар, у зо час
Моја љубав ти свједочи:
У теби ми свак је спас!

6.

Вјерујj, вјерујj; сама вјера
С крила ће нам стрести смет,

Digitized by Google

Сваку сумњу она ћера
Ослобађа нам полет!

Уфај, уфај; ој! уфање
Животу нам слатки сан
Обећава уживање
Свеђ заједно, ноћ и дан.

Љуби, љуби, злато моје
Штогод дише, штогод гре
Љубави нам славу поје
Љубвом живе, љубвом мре!

Три су зрàке једног сунца,
Једне мисли тројни јав,
Једне горе три врхунца,
Вјера, нада и љубав.

7.

Ја сам сљедом све сљедила
Позива ти мили глас,
Сва сам ти се повјерила,
Предала ти живот вас

Међу сумњах; међу тминах
Ожарио твој ме свјет,

Digitized by Google

Твоја р'јеч је мој' истина
Твој ми разум сва памет.

Ах! како те не љубила
Мој прстене, в'јенче мој?
Давно сам се с тобом слила
Помела се у твој број!

Једног створа два су ђела,
Једног лица двојни лик,
Двије чести једног т'јела
Љубавница, љубавник.

Ох! јопет се сакупимо
Стари вратимо сустав!
Вјечно чудо прославимо
Љубав, љубав, те љубав!

8.

Крила, крила! полетимо
Преко поља, преко горе,
Крила! срце заљуљајмо
На зрацима чисте зоре!

Крила, крила! рујним јутром
Врху мора да ми 'е стрти,

Digitized by Google

Крила, крила над животом
Крила, крила, преко смрти!

9.

Хоћемо ли на небеси
Извест тајни коловод?
Онда ти ми зв'јездом креси,
Сафинин ти ја сам свод!

Волимо ли у разблуди
На земљици тајно жит?
Онда ти ми цв'јетом буди
Ја ћу груда теби бит!

Ил да морских у понори
Уживамо тајни гој?
Бисером се онда створи,
Ја љуштура, седев твој!

Свуда, свеђер, гори, доли,
Ја сам твоја, мој си ти.
Ко нас двоје да располи?
У рају смо сложни сви!

Digitized by Google

10.

Ђе си рају? ђе си Боже?
Напасти се на ме сложе,
Једва око прозрет може!
Сама вјера с' изнеможе...
Ој! земаљске тврде ложе!
Је ли кога да поможе?
Никуд, никуд, с грешне коже.

11.

Ој мјесече, ој земаљски друже,
Весело ми сјај!
Све се зв'језде око тебе круже
Шапћу т' уздисај.

Залуду те ситне зв'језде маме,
Ман им чини сви;
Оне броде пустим небом саме
А са земљом ти!

Обазреш ли на њу ведро око
Да олакшаш труд,
На одговор море ти дубоко
Надимље си груд.

Digitized by Google

Нека зв'језде на висини туже,
Прост им уздисај!
Ој мјесече, ој земаљски друже,
Ти над' љубом сјај!

12.

Љуби мајка мило злато
На крилу га брижна шика,
Гради, гоји умиљато,
Цјелива га, тиндирика;

Љуби драги мајке живље
Грли злато, срцу склапа,
Ц'јеловим га обасипље.
Душу с душом му растапа;...

Оде њега материна,
Оде драгог миловање...
Ја сам љуба несрећина
С несрећом ми вјековање!

13.

Тешко ми је, тешко, с вама се растати
Заљубљене мисли ој кипови мили!

Digitized by Google

Ви сте сласт једина животу ми били,
Када ви одосте, срце ми се страти.

Тајна жица ц'јелу пробија нам нарав
Да од сваког биља тајни сок уграби;
С раног цв'јета мирис. с шеве пјесму ваби
С ђевојачког срца уздах, чежњу, љубав!

Ој благо си сваком на свијету створу
Неисцрпног злата ком су пуне груди!
Ружа равно сваком мио мирис нуди,
Славуј равно сваком биглише на двору.

Ђевојачко срце није таке среће,
Оно само једном може да с' огласи;
Мине ли час кобни, залуд вам уздаси,
Залуд злато, пр'јетња... ништа помоћ неће.

Дивна ружа једном и мене закади,
Дивни славуј једном и мени запјева,
Плане срце једном, муња му зас'јева,
И од тад се нав'јек с својим добром свади.

Жуђ ени, једини срца господару,
Ја те тражим, зовем и долом и гором,

Digitized by Google

Кличем те, заклињам, мобом и укором...
Но ми све у залуд сузе лице тару!

14.

Незов' љубав ђевојко,
Да те не би чула!
Несрећа је готова,
Куд си посрнула?
Од љубави сва је штета
Јадна Цв'јета, јадна Цв'јета!

(Драго.) Како? Цв'јета?
(Поп.) Не пресјецај пјесму!
Сад те цв'јећем окити,
Сад опоји вином

Сад те једом умори
Љубав свом жестином.
Од љубави сва ти штета
Јадна Цв'јета, јадна Цв'јета!

Ђе су прве насладе
Ђе је мило доба?
С раја пако постаде
С анђела худоба.

Digitized by Google

Од љубави сва ти штета
Јадна Цв'јета, јадна Цв'јета!

Жуч ти крвцу исквари,
Отров кости гризе,
Црна смрт те осјени
Црви по те гмизе.
Од љубави сва ти штета
Јадна Цв'јета, јадна Цв'јета!

Нека, нека, стало ми!
Лака је гробница!
Зашта живот да жали
Несрећна грешница!
Од љубави сва ти штета
Јадна Цв'јета, јадна Цв'јета!

Digitized by Google

V.

(Поп и Цвијета.)

Несрећнице, жалосне ти пјесме!
Вишња рука данас те допрати
До пред врата свете богомоље;
Божја мати смилова се на те.
— Је л' истина? онда час мој дође
То је милост коју само вапим.
-- Немој, сјетна, ја се баш не шалим
Очито је божје смиловање.
-- Ил би стало да се са мном шалиш!
Уцв'јељену зашта напастујеш?
Реци шта је, Бог те просв'јетлио!
— Знаш ли ћерце Драга капетана?
— Како незнам? заједно смо расли
А куће нам огњем изгорјене
Шетница је сама раздвајала;
Сјећаш ли се Драго оног доба
Оног см'јеха, онога веселља?
Јадни Драго, а јаднија Цв'јето!

Digitized by Google

Међу нама зија провалина
— Та се хоће јутрос поравнати;
Драго се је ноћас завјетово
Милосредној што га смрти спаси
Да он хоће с тобом да се в'јенча.
— Поштовани, маните се гр'јеха
Стид је мене нањ и погледати
А камо ли о том говорити...
И до сад се вјенчаваху људи
Али томе не треба завјета,
Какве су нам данас те новине?
— Драго се је госпи завјетово
Што је ноћас војску избавио
Да се хоће в'јенчат... са... грешницом.
— Куку! леле!... ја сам да... грешница!
Како, сјетна, часом заборавих?
На срамоту жива, на покору
Ко бич какав, кано костретица...
Да, да, свак ме грешницом и зове
А што свијет виче, то ј'истина!
Ама завјет духовно је ђело,
Није шале, није пријеваре,
Вјера и Бог! од мене је није...
Прем да знадем, глава ће ми пући
Нит сам кадра данас одољети

Digitized by Google

Покушању на које се мећем,
А ви ето сами судите ми
По савјести, по читавом уму
(Сама себе судити не смијем)
Јели да сам пред Богом грешница!
Почуј, попе, моју исповијест
Како да би при смртноме часу,
И тако се једва с душом борим!
Устрпи се, све ћу редомице.
— Смилуј јој се, госпо милосрђа!
А ти ћерце, утјеши се бона,
У цркви је мјесто одређено
Ђе исповјест грехова се чини;
Уђи дакле, у час добар ушла
— Не, не, попе; ја се већ немичем
У мене се кренути не смије...
Зар невидиш да сам при скончању?
У прсима све ме нешто коље
У гркљану хоће да задави...
Б'јели св'јет је права божја црква
Сунце жарко небески судија
Љуцки народ свједок повјерени...
— Умири се, јадна умири се!
— Хоћу, хоћу,.... немам кад дангубит.
Ну, Бог с нама! јопет ми је лакше...

Digitized by Google

Само памет да ми је сабрати
Ц'јелу би вам жалост избројила.

* * *

Ко да оно заборави јутро
Кад изгубив милу слободицу
Морадосмо куће оставити
Да у град си главу саклонимо
Под заштиту француске заставе?
Ондар и ја с матером утекох
И тек грацка врата достигнусмо
Засјенуше диљке црногорске
Задими нам кућа на Точилу
Само небо крвљу с' ожарило...
Стара мати од јада пропишти
За толиким уништеним благом
За губитком сваке потјешице,
Бона паде, друго не устаде,
Остави ме сироту на земљи.
А сирота шта ће од живота?
Помоз 'те ме моје б'јеле руке
На вама је животињска брига!
Умјела сам женску ја работу
Од шавчице и од везилице
Да у граду таке небијаше

Digitized by Google

Нит се стиђах цариградског веза;
Настаним се код мајчина рода
Думањскога близу манастира,
Ваздан шијем, ваздан златом везем...
Дако срце раницу преболи
За младости, за објести своје;
Како славић пјесме да с'окани?
Огласи се вилинско ми грло
Са прозора испод самог крова
Ко с мунаре хоџина молитва
И зачуди мало и велико.

Работе ми никад не престаде.
Знате, Француз радо нам се кити,
Вас би радо блистао у злату
Да га млада из даљега спозна;
Па нит штеди новца у накиту
Нит уз новац милостиви р'јечи.
Многе сам их по имену знала.
Мармон, Клозел, Молитор, Лористон,
Те када би уз Пиле се слегли
На великим прекоморским коњма,
А за њима витки ађутанти
Свакога би кроз прах разабрала,
Међу свима китнога катану

Digitized by Google

На парипу вранцу крилатоме
Руде косе а танахна брка
Мармонова првог поручника
Казимира гиздавог племића.
У истој смо кући становали
Сваки дан се скоро и виђали;
Сам Бог знаде шта му не извезох
Нарамница, ћеса и капица,
Могао би дућан накитити;
А не прође ни неђеља дана
Ето ти га с новом наруџбином.
Слабо смо се с прва разумјели,
Некако је чудно заносио,
А дан по дан лакше нам је ишло...
Он би радо разговор протезо,
Ја би радо слушала му р'јечи;
Небијаше ко што многи који
Поносите ил осорне ћуди
Нит похитљив нити ли напрасит,
Него љубак, тихан, умиљатан,
Вес'о, играч, каткад подругуша,
Так удворан са старијем људма
Тако стидан пред женскијем лицем,
Да ко неби гледо бразготину
Што му ведро раздвајаше чело

Digitized by Google

Под шубаром св'јетлога калпака
Нит на срцу зв'јездату колајну
Добивену на часноме пољу,
Мислио би: пуко је дијете,
Није зашта бојати се њега.
Најчешће би он ми казивао
О убавом на Нарову селу
О дрвеној у засељу цркви
И о старом тамо свештенику,
Чудне ти ли пјесме би пјевао!
Ја сам знала све штогод му пише
Ил родитељ стари бан Тадија
Или мати баница Зосија
Или сестре Ванда и Макрина
Ко да сам му од рода чељаде...
Једном њеки вез сам поправљала
Он раствори листак књиге б'јеле,
Час ме гледа, час по листу мрчи,
Кад напокон моја права слика!
„Та шта ће вам?“ ропко га запросих.
„Хоћу да је шаљем своме роду
„Нека знаду какве су ђевојке
„У питомом нашем Дубровнику!“
Право рећи, небјеше ми жао,
Право рећи, зашта да ви тајим?

Digitized by Google

Сваки дан ми дражји он постаде,
У његовој безазленој дружби
Заборавих сваку другу бригу
И Точило, и Божу и Славу
И сусједе, не срди се Драго,
Нит немислећ шта ћу на посљетку...
Срећо моја, иноземни цв'јете
За кратко ми бјеше процавтио!
Текар онда преврне се коло.

Јака помоћ приспије Французу,
Нове чете у град уљегоше;
Преплаши се Владик црногорче
И утече, жалосна му брада,
А за њиме Француз у пећеру.
Једно јутро младе нећелице
Косовић ми у гласе запјева,
Босиљак ми миром замирише,
А ето ти њега испред мене.
„Збогом Цв'јето, ја одлазим на бој.“
Па из њедра вади златан прстен:
„На, ђевојко; тврда ти је вјера
„Моли Бога да се здраво вратим
„Узећу те себи за љубовцу;“
И даде ми прстен обиљежје.

Digitized by Google

Кад ли прстен на прст ми натакне
Сав ме дркћеђ срдашцу притисне
У уста ме јадан поц'јелуне.
„Ој Цвијето, и срце и душо!“
Мили Боже шта се самном згоди?
Ко да ми се мозак превратио,
Смркне ми се, сила ми малакса,
Изнемогох, на тле се поруших.
А он, јада! кроз маглу га видим
Неће мене бону до остави
Но врх мене милосно се пригне
Распење ми ковче на прсима
Једа би ми лакше одисати...
Заман, заман, црна ноћ ме стисне.
Тврдо бреме живот ми притисне,
Нова болест пропара ми срце...
Куку! леле! умр'јех... драги... умр'јех...

Кад се пренух већ га небијаше;
На улици треска, таламбука,
Бубњи бију, свирале свирају,
Војска иде редом на капију,
Чело војске мој милени Миро.
Сама незнам шта ме ослободи
Али почух да је божји закон

Digitized by Google

Да без њега није ми живота;
Макар шњиме и на војску ишла;
Та, нијесам при свијести била!
„Незна дика „рекох“ Црногорца
„Незна шта је Србаљ на мегдану,
„А он зелен, погинути хоће...
„Неће, неће... ја ћу предањ стати...
„Добро памтим шта причају људи:
„*Црногорац на женску не пуца*...
„А да би га жива уфатили
„Јунаке ћу Србље братимити
„Косовскијем заклети их даном...
„Српкиње ћу љубе сестримити:
„„Пустите га, није туђин Миро,
„„Он је Пољак, нашег рода први!“
„Зашта би ми браца погубили?
„У Срба је племенито срце
„Сужња ће ми ласно поклонити.“
И што рекох, друго не порекох,
Конавоско наметнух од'јело,
Ханџар за пас, диљку о рамену,
Под токам ми охрабри се срце
И ђевојка идем у војаке
Са дружином нашијех сељана
Што их Француз уза се повуче.

Digitized by Google

Први дан смо летом прелећели
Преко трапа Зупе жрњавице;
Под мостом нам ревала је пјена
До Обода и до Тихе луке;
У Цавтату конак преноћисмо
Међу ст'јенам римске подртине;
А сутра се под вечер кренусмо
Конавоско поље прегазисмо
(Сву ноћ драгу киша је росјела)
Освануемо на Љути на мосту...
Ту нам прве засјекнуше пушке
Прва зрна на нас се просуше,
Али не би живог окршаја;
У планину влашад утекоше
И тек онда на Дебелом-бр'јегу
Мошковски се табор нам открије...
Ој Мошкове, ко те је сагнао
С т'јех пустара у наше врлети
Да завадиш два ока у глави?...
Алабанда заметне се кавга
Француз кликом на јуриш полети
Голом сабљом, оштром бајунетом,
Топ зариче, мачи зазвекнуше
А удари јунак на јунака
И гоне се и боре се љуто,

Digitized by Google

Неко бије, неко крвцу лије,
Неко туче, неко рану вуче,
Кршни момци, на мајчину муку!
Док напокон Мошков не одмакне...
Хура! хура! весело јунаци!
Мој ту Миро сокољаше војску
Војводине рјечи пренашаше
Сад на десно сад на л'јево крило...
А ја сам га оком свуд пратила
Побједи се рад њег веселила
Туђинаца над рођеном браћом,
Докле једном... која то је б'једа?
У срце ме нешто страшно сјекну...
Изненада.. влашка пушка дрекну...
Десница му низ бедрицу клону...
Сабља му се о кајиш објеси
А он главом трбушице у крш!
Како паде, к њему ја допадем,
Хоћу на скут да му главу дигнем.
Из њедара поток крви тече...
Он прогледа... сврне на ме око
Ријеч рече: „*Боже*,... *ти*... *Цвијето*.."
Тек изусти а душицу пусти!
Куку! леле! куку и до в'јека!
Залети се љути Црногорац

Digitized by Google

Русу главу с трупа му одруби
Русу главу... моје само благо...
Та, ханџаром и мене зафати
Остави ме да у крви грезнем;
Још ми сузи на мишици рана;
Куку леле! зашта ме не смакне?
Барем с Миром ја би вјековала
А су мање јада и срамоте.

Кад Бог даде, пуцњава престаде,
Рањенике дођу да пребиру
И коме је рана за видања
Свежу нам је, помњом нас пренесу
И скупа нас у Цавтат спратише...
Онда Француз спозна да сам женска,
Па коли је ту Француза било
Нико мени ни по криве р'јечи
Пачек свак ме, ко ће боље двори,
Али када у град приспијесмо
Мили Боже, шта ме не дочека?
Освуд вика, граја, и поруга:
„Срамотнице, с Французима пошла!
„Црн ти образ скиталице био!
„Проклетице, туђину љубице!“
Стадоше се кучијем метати...

Digitized by Google

Једва сам се смрти уклонила...
Три мјесеца тад сам боловала...
Кад оздравих, с бонице изиђох,
Али шта ћу онда од живота?
Од ране ми рука отежала
Пе немогу да иглицом владам...
Јесам ли се ђегод обрнула
Доброј души, за помоћ, за Бога,
Одасвуд ме одринуше с прага
Да им дахом кућу не окужим,
Та што други? и Боже и Слава!..
Ах! милости у људима нема,
Није срца у божијем створу!..
На мени је отад грешно име
Свак ме зове грешницом и горе,
А мој гр'јех је Мирова спомена,
Да, мој гр'јех је сама моја срећа;
Она ником кривицу не чини,
А свак мисли, којигод је грђи,
Пристоји му да ме грђе псује..
Ој душице, чистице, мудрице,
Ој врлино данашњега св'јета...
Сама незнам како не полуђех,
За вријеме из града утекох,
На Горици нађох кућарицу

Digitized by Google

Опуштену, полу разорену
И ту живем, ни Бог незна како,
Али знаде кукавица сиња
Шта весели моје б'јеле дворе!
Пусти двори широм отворени,
Вјетар пуши ода сваке стране,
Киша мочи, лед ми кости кочи,
Грозница ме тресавица мори;...
Па и така још некоме сметам,
Сам је живот за грешнице залих,
Мојој глави није ђе починка!...
Да, ноћаске у најжешћој бури
Злобни дух ми колибу запали:
Добро почух, грохотом се смио
Над главом ми тријем ј' успирио,
Све пожегô и пепео растро
Да на св'јету ништа мога није...
Капетане, јеси л' бар видио
Како ноћас расв'јетлих ти пута?
Једа коме била од користи!
Озебла сам; вјетар ме пробије;
Све јутро сам ко луда бјежала;
Давне пјесме све сам препјевала;
Давне своје јаде нарицала;
Давно добро, свагдању невољу;....

Digitized by Google

Ама сада, немогу вам даље,
Промути ме спомен, изнемогне;
Одољети тргању не могу;
За жвало ме њешто саграбило;..
Јух! немогу напрјед ни по крока.
Боже, Боже, твоме створу суди...
Грешница сам... али јопет твоја! . —

* * *

Још Цвијета ријеч не дорече
На уста јој клокун крви удре,
Стровали се, Бог јој дух простио!
„*Миро... Миро... ето мене... с тобом.*
Једва збори а душом се бори,
Как изрече, душа јој утече.
И ђе паде, друго не устаде.

Digitized by Google

VI.

Рече Исус Магдалени:
Опрашта се теби гријех
Јер љубљаше, жено, много!
Рече Исус Жудијам:
Ко је од вас безгрешан
Метни на њу први кам!

Сврха.

Digitized by Google

ТАЛИЈАНКЕ.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

НА ГРОБУ ДАНТА АЛИГХИЈЕРА.

Равенна, 4. Декембра 1848.

На твом гробу, на ком се излија
Плач толики с таким благосовом,
Славско море валове разбија.

Кажи, пјевче, дође ли ти с новом
Буком, коју светина незнаде?
Новим ли те оно збуди словом?

Каза ли ти ко витезе младе
Ћера в'јенцу недобита Слава
Луду ђецу и сиједе браде?

Па виђе ли како давна права
Одкупује народ голубови
Каквим жаром засија му глава?

Digitized by Google

Ти ми реци, — тако кљун орлови
Недирао домовину твоју, —
Истински одвјет ми отпови

А мого би ријеч пријат моју;
Како што ти, и ја за младости
Сву обиђох очевину своју,

Неби л' јоште наше слободности
Живо сјеме његоћ сахрањено
Под гомилом ђедовскијех кости;

И несрећно тад спознах кољено
Добре воље пуно, добре ћуди,
С дивљаштву леле! зараштено.

А који су хвале бољи људи
Грубша то је и гаднија фела,
Она своје туђим срцем бљуди.

Јест, праведно, и поштених чела
Којима је за истину стало
И траже је кано цв'јеће пчела;

Digitized by Google

Али њих је на рабошу мало,
Мало воде жеђу б' им убило,
Мало сукња хаљине им дало.

Те ја видећ — просто мени било —
Сву народну гизду разасуту
Срце ми је јадом пропиштило;

Па судбину проклех нашу круту,
И да скријем своје душе рану
Италије утекох се скуту.

Твоје земље исках сваку страну,
И нађох си у краљевских двори
Гој, утјеху, хвалу и обрану;

Ал научих как сољу гори
Туђи хљебац, какво ли је бриме
Ићи туђим стубам доли гори...

Но прође ли когођ младо вриме
Сред лијепог талијанског краја
Без да спозна ћери му љубиме?

Digitized by Google

Проживе ли когођ у сред раја
Ђе природом сама милост влада
Без д' окуси љувенога ваја?

Хвала теби Мљеткиницо млада!
Црном косом а очима плави
Поноситу ти ми душу свлада.

Дугом дворбом тебе ја прославих
Али така награди ме плата
Да сваког се труда заборавих.

Љубав која душом бјеше дата
Бјеше душом, душо, повраћена —
Нек је сваком истина позната.

Па ја пустих уста ти медена
Пустих твоја његовања мила
Твојег ока погледа љувена,

Кадано ме себи призва Вила,
Она стара домаћица права
Која ме је дјечком одхранила;

Digitized by Google

Кадано ми, како гласом лава
По што одкри лице пребл'једо
Триш завика: — слава — слава — слава!

Она пође; а ја сл'једом сл'једох
Њене траге и све иђах муче
Ко за мајком иде лудо чедо.

И мудраце кано путујуће
Од истога до рођеног цара
Сјајна зв'језда колеби довуче,

Тако пјевче, она моја стара
Како ти ме допрати до гроба
Остави ме самог кон олтара.

Полуноћно тад бијаше доба
И звијезде таким сјаху жаром,
Да у лучу сједине нас оба.

Ти сјеђаше над столицом старом
И на длану лицем наслоњеним
Вишњег спјева каза се госпаром.

Digitized by Google

А очима од плача прљеним
Студену ти ја загрлих плочу
И сазвах те гласом умиљеним.

Јоште његда дође теби ноћу
Синак храбри богатог отока
И сазва те и ти њега почу,

Те излазећ с гроба ти дубока
Он разгласи по ц'јеломс свијету
Тајне в'јести равенског пророка.*)

Сличан нисам оном ја поету,
С орловима он се само мучи,
А ја једва пузем се по тлеху;

Али барем да ме препоручи
Дуги наук и љубав велика,
Којом књигу твоју си проучих.

Прозри, мештре, на свог ученика
Са престоља ђено с Беатричом
Толика те овјенчава дика:

---

*) Byron, — Dante's Prophecy.

Digitized by Google

И знадеш ли под коковим бичом
Све стењају народи славјански,
Под каковим све дрхтају тичом:

Ти ми реци хоће л' с' икад странски
С народнијем барјак измијенити
Крило објелит оро аустријански?

И слобода за ком толи хити
Људско срце да друго немари
Хоће л' сада и нас просвјетлити?

Ил једнако сви смо у пр'јевари
И напокон свијем нама пријети
Јарам нови тежи него стари?

Недај, боже право тој гонећи!
А ти пјевче, тако ти имена
Не цкни нама сву истину н'јети.

Одговори: каква нас времена
Сад чекају? шта се нама слути?
Шта ће бити од нашег племена?

Digitized by Google

Али мучиш! ал ти с' око мути
Грозном сузом, јед ти лице масти...
Знадем шта је; шути, старче, шути!

Видиш твоје Италије власти
Варварскијем четом похаране
Ђе незнаду како ће се спасти,

Па ти знадеш из које су стране
Наринуле на њу те ордије...
Но вјерујмиди, дивље су то гране,

То народа живо стабло није;
А у нашем како у римском пуку
За слободом сваки живац бије.

Прими и он с талијанских руку
И у давно и у ново вр'јеме
Дуготрајну увриједу и муку...

А омразе истријебимо сјеме
Омраза нам ништа помоћ неће
Неће тешко олакшат нам бреме;

Digitized by Google

Него љубав, која св'јетом креће
Позовимо срцем и устима
Да нас једном сједини веће.

Хоће ли се нашим молитвама
Она склонит? хоће л' њена милост
За унапр'јед остати међ нама?

Тада св'јет би увидио крипост
Наше силе; југ би од сјевера
Откупио своју ц'јеловитост!

Је ли вишња, старче, то намјера?
Ти који си до божијег стола
Покле твоја изчисти се вјера,

Будућност се теби каже гола...
Па ти можеш кроз тјелесне сјене
Указат нам, шта је божја воља."

— Тако просјах. Старац се окрене
Ганут мојим искреним молењем,
И обредно благосови мене
Свештенијем рукоположењем.

Digitized by Google

II.

АДАМУ МИЦКИЕВИЋУ.

Рим, Марта 1848.

Добро дошо, супутниче брате,
Одмори се од труднога хода
И на врбе тибурскијех вода
Штап објеси и гусле познате;

Заборави трње и купјене
Које су ти исц'јепале ноге
Тврде путе, јаруге премноге
Знојна јутра и ужасне сјене;

Заборави све што те је смело,
Уграбило небесној висини:
Те нам стани, сједи и почини
А отери ознојено чело.

Знамо, с душом дуги бој си био
Срце ти се јесте распукнуло,

Digitized by Google

Знамо, свако 'е дрво усахнуло,
На ког си се путем наслонио.

Али када ти нам муку спјева
Уздрхтањем св'јет ти одповједе;
Болест твоја свакога уједе,
Ока нема, сузе да не л'јева.

И ја његда с малог чуна мога
Гледах твоју корабљу голему...
Слабо птиче у грму својему
Пјесму пјевах орла небескога.*)

А десницу у простоти својој
Поуздано сада пружам теби,
Ти ме прими и притисни себи
И послушај ко ти каже: покој!

Покој бурној охолој памети.
Покој срцу и покој страстами,
Сам се собом скупи у осами
Сам приклекни прид ов' олтар свети.

---

*) Његда сам у трстанском часопису „Ла Фавила" штампао комад „Циади" талијанским стиховима.

Digitized by Google

То је она хрид неколебима
Која смије уздржат нам лаћу,
Успокојит унутрњу свађу
И спасење даровати свима.

Ти к њој данас покорно приступи.
Уста твоја жеравом изц'јели,
Те замотан у завезих б'јели
Нову пјесму слободно заупи.

Ја за тобом, ко за попом ђаче
Свештена ћу препјевати слова,
Навјештит ћу очекано доба
Свом народу, што у ланцу плаче.

„Устај, устај племенити роде
Зграби копље, оклопе барјаке;
Под новијем знаком зброј јунаке
Под заставом вјере и слободе.

„Ко прот Богу и противо теби?
К мору бјежи Турчин полудивљи
К дубравама Нијемац пужљиви
И гнусни се Мађарин истријеби.

Digitized by Google

„Слободе ће међу твојих синова
Увјек бити домовина права,
А давна ће господоват Слава
С Дубровника б'јелог до Кракова.

Digitized by Google

III.

Ливорно 1848.

Често бродар помњиви
Преко мора пловећи
Слуша с краја вечером
Свето звоно да звечи;
То му буди спомену
О далеком племену,
Па од жеље што срце му пара
Плач облије смућеног бродара.

Тако, госпо прелијепа,
Кад ти небо загледаш
И у танке гласове
С бијела грла запјеваш,
Наша душа ледена
Створи с' одма пламена
И летећи до рођеног краја
Пут налази позабитог раја.

Digitized by Google

IV.

Bagni di Luna 1847.

Нада гоји
Дана моји
Сав вијек,
Ал уфање
Свагдан мање
Гони тјек.

Заман вјера
Мене пера
На добит
Када душа
Свагдан глуша
Меће штит.

Ето данас
Около нас
Све врви!
Моја сила
Премда чила
Јоште спи!

Digitized by Google

V.

СОНЕТИ.

Фирензе 1851.

I.

Кад би свака св'јећа с' удунула
За мене би она сама бдјела,
И да би је пожуда минула,
Овај ми је тоболац тад плела.

Црљену је свилу уњ уснула
Да плам каже, којим је горјела,
А по свили, јадна, је расула
Од жалости силу златних стр'јела.

Колико је по тобоцу грана;
Толико је у срцу јој рана;
Колико је у тобоцу жица

У души ми толи болесница:
Колико је на тобоцу уза
Толико нам у очима суза.

Digitized by Google

II.

С Богом остај моја душо л'јепа,
С Богом за свеђ о љубави моја,
На растанку срце ми се ц'јепа;
Али шта ћу? само се раздвоја.

Сад ево ме још једанпут сл'јепа,
Сва ми свјетлост бјеше љубав твоја;
О њој мишљах: до смрти је кријепа,
А гле пада ко увехла хвоја.

Заман тражиш по дну срца свога
Неби л' искра која још горјела,
Заман, заман, н'једна не остаје.

Мили Боже! јел то с суда твога
Да на св'јету ништа није ц'јела,
Да све л'јепо тако мало траје?

Digitized by Google

III.

С тобом прође среће моје дио.
Ал ни ријечи зато од пр'јекора.
Зашта би те, тужну, ја корио,
Кад што бива, све то бити мора?

Н'јесам ли се силом удомио
Усред ситних срца ти застора?
Н'јесам ли ти силом ојадио,
Још у цв'јету живот до умора?

Н'јесу ли нам ти састанци били
Већ од туге негол' од покоја?
Веће суза но ц'јелова сити?

Па сад пр'јекор да те мој уцвили?
Ох! то никад! драга душо моја,
Ја ти незнам него зафалити.

Digitized by Google

IV.

Фала на том што си срцу моме
Кô те виђех, наду пробудила
Да би ми се душа сукобила
С душом сродном на св'јету овоме!

Фала на том, што си у тамноме
Животу ми св'јетлост запалила
И са мном се тако посестрила
Да у духу живјахмо једноме.

Фала на том што си ц'јело благо
Од милина горућих и тајни'
Разасула на срце ми наго;

А напокон и на том ти фала
Што м' остајеш свеђер спомен сјајни
Да њим тјешим доба сва остала.

Digitized by Google

V.

Када неће да ме љуби млада,
Љуби ће ме од горице Вила
Прими ће ме у злаћена крила
Сред драгоћа вјечних и наслада.

Ђено милост са створењем влада
Однјеће ме преко св'јета била;
Тамо коло игра дружба мила,
А њих младих пуна је хиљада.

На свакој је хаљиница лахка
И на вјетар свака се наслања
А по даху лете чудне пјесни.

Помамљена свака од њих бјесни
Да с' насити игре и плесања...
Как пролази, насмија се свака.

Digitized by Google

IV.

Једна јесте дикла поносита
Како да је царева племена,
А љепоте и об'јести сита
Трчала би скуцем до кољена:

Друга л'јепа пушта б'јежат лита
Чекајући срећнија времена;
Чека љубав да ј' у коло хита
А њојзи је с зибке посвећена;

Трећа дробнаптица препелица
Уморила коња б' и јунака
Брзим крилом дугих трепавица

Она ситно врану косу плете,
Ослобађа ова је од трака,
Та се љуља ко невино дијете.

Digitized by Google

VII.

Самовољним душе господаром
У срце те бијах усадио
Леђо боже, и срце ми тио
Понашаше својим се чуваром.

А да св'јет те неотрује паром,
Помњиво те бијах оградио,
Узвишеним мислим узгојио,
И ћућенства племенитих чаром.

Од свих д'јела, од свих мојих труда
Ти проводић бијаше једини,
Од ганућа свијех и пожуда.

И ти самцат младост ми избави
Да не клијне људској по стрмини..,
Леђо, Леђо, зашта ме остави?

Digitized by Google

VIII.

Кад облаци по небу се мраче,
Громови се оре иза горе,
Узавира из понора море,
А земљица ко помамом скаче;

Када борба међ људим се заче,
А топови шаљу разговоре,
Свака срца у пламену горе
Па нит оца позна ко нит браће;

Када боја људи и природе
Веће чујем ужасне гласове
Ђе до мене све ближе узходе;

Да ми душа неби се расула
Ја заграбим гусле јаворове...
Нови Давид тјешим свог Саула.

Digitized by Google

IX.

Шта је живот? њека л'јепа нада
Уживања божијега свијета,
Части, љубве, славе благих љета,
Која хоће да те смами млада.

Шта је живот? спомена нерада
Њеког чара, њеког аманета,
Њеког часа обожања света
Што нијеси кушао никада.

Шта је живот? часовно примирје;
Међ силама бореће природе,
Цв'јеће земно, небеско љепирје;

Шта је живот? та, одушак убах
Којим нарав кроз свакакве згоде
Враћа Богу створитељни уздах.

Digitized by Google

X.

Час за часом, дан за даном лети,
Устопце нам вр'јеме љета краде,
Так' и мени год већ тридесети
И шњим конац младости настаде.

—

З богом дакле ви часови свети
Усхићења и вјере и наде;
Простодушног срца чисти свјети
Збогом за свеђ, збогом за свеђ младе!

Али збиља! пријатељи мили!
Зар цијелу чашу смо испили?
Па је ли вам осладила уста?

Како? збиља? ово је сва туга
Зашто толи тужи старост пуста?
Ово само? збиља? ух! ух! руга!

Digitized by Google

XI.

Заман кварим ове бијеле листе,
Како земља мами ме горућа
Само огњу тим намећем прућа
А самога мене р'јечи тиште.

Њих ће гледат твоје очи чисте
Без да душу н'једна ћут не хмућа;
Ко свирале којим незнаш кључа
Свеђ ће н'јеме остати, свеђ исте.

Шта да радим? ђе су мени Виле
Које би ми биле у помоћи?
Ђе су мени све небеске силе?...

Но да предам своју тајну жељу
Коме ћу се молит у немоћи?
— Сл'јепој срећи и сл'јепоме Лељу. —

Digitized by Google

XII.

Така се је љуба мени хћела
  Кошто ти си, душо несуђена,
Танка стаса, витијех рамена,
  Црнокоса, модроока, б'јела,

Мудроглава, милосрдна, ц'јела;
  Из душе ти тече сласт милена;
  Ти нијеси, како друге, жена;
  Зв'језда сја ти врху ведра чела!

Благих дана и блажене среће
  Да је мени допала у дио!
  С тога плач ми нигда престат неће.

А мога' сам... ја сам са́м пустио
  Да такова побіеда м' утече
  Младост нашу са́м сам оцрнио!

Digitized by Google

XIII.

Бјеж'те бјеж'те моји брзи дани,
Ја вас нећу младе пожалити,
А ти зоро, тврдосрдна свани,
Која ћеш ми најпокоња бити.

Штеди друге и ода зла брани
Оца, који трудом ђецу сити,
И ђевојку која крепост храни
За суђеног момка усрећити;

Штеди оне који живјет желе
У љубави немислећ о теби,
Штед' брижљиве, лакоме, веселе...

Али мене, пустој у слободи
Ни другоме корисна ни себи
К мен' слободно, црна зоро, ходи.

Digitized by Google

XIV.

Ил у сјајној некретној тишини
Огледало поноћна чудеса,
Или дахом ком се буди реса
Љуљало се у свој површини.

Ил узаврив сл'јепој у дубљини
Растресало земљу и небеса
И осудом непраштног удеса
Труд платило лакомој свјетини,

Ја сам тебе свеђ љубио, море,
И смиреним душе задивљењем
Гледао ти бездне и поноре.

Пачек желим када мој час дође
У најкрајњим св'јетом растављењем
Да твој талас преко мене прође.

Digitized by Google

XV.

1847.

Ниси ни ти могла с миром проћи
Зла годино, до вјечности тавне,
Не бјеше ти доста мени доћи
Тајне варке да м' откријеш јавне;

Него да св'јет сав се освједочи
Колико су р'јечи људске ставне,
Јопет једном на народ нам скочи
На ђединство матере ни славне;

И Кракова још једина страна
Гђе нам славска слобода се каза
Гле погине, жртва оплакана.

Тим се слави удесна ти стаза
Зла годино до в'јечнијех дана...
Стрмиле те клетеве на дно јаза!

Digitized by Google

XVI.

Лукка 1816.

Многа суза унутрњег јада
У потаји тече ми низ лице
Кад ли болест на срдашце пада
И уздаси трче на уснице.

Али душа, ма како да страда,
Пристојности поштује границе,
На образом веселје ми влада,
И трепте ми радости зенице.

Тако ваздан у смртноме боју
Претворену гоним младост своју
Чекајући зору новог доба:

И док гризем веригу од роба
Смјех ме фата, кад ми когођ рече:
Благо теби, покојни човјече!

Digitized by Google

XVII.

Ах да ми је заборавит доба
Кад најприје сретав те на путу
Моје срце прими рану љути;
Ал несмијем, несмијем до гроба.

Кад плавувши једним жаром оба
Празну младост свукудар разсути
Скупих њежно у златном ти скуту;
Ал несмијем, несмијем до гроба.

Друзи моји кад о теби зборим
Подсмјехом ми обраћају ријечи;
А ја знадем да до душе горим,

Знам да немам у најчасној срећи
Покој слађи нег што ти говорим;
Знам да не ћу дражи рај достећи.

Digitized by Google

XVIII.

На рамену моме наслоњена
Њеку вечер (спомињеш се мила?)
Шетајућ се до врела студена
Сва у мислим муче си ходила.

Пака часом кликнеш: „гле блажена
Како су се небеса развила!
Која ли се душа застрављена
Неби сада пут њих раскрилила!“

А ја мислећна тај вез потајни
Ког м' ôткрије твој разговор сјајни
Ц'јелом силом упрјех у те очи,

Те божанства тако с' освједочих
Да несм'једох већ ти гледат лице;...
Викнух само: „помилуј Божице!“

Digitized by Google

XIX.

Уморену душу кад иструди
Празна бука грађанског живота,
Шкрип радила, мајстора работа
Та и вика свакаквијех људи,

На одих нам прет'јештених груди
Онда сама природа — љепота
Накићена дивнијех красота
Чудеса нам своја тајна нуди.

Те од вида шумастијех гора
Цв'јетних поља и зеленог мора
Така сласт нам по крви се лије

Да се машта очистимо свије,
И опет нас предобије сила
Којом нарав живот нам је свила.

Digitized by Google

XX.

Кад ја гледам твоје бистро чело
Под челом се така памет крије
И разбора тако благо жије
Да до чуда мене је узн'јело;

Кад ли гледам твоје њедро б'јело
Тако срце милосно ти бије
Пуна душе драгоћа се лије
Да до смрти разум ми је смело.

Пака како да се опрем теби?
Како страшни да добијем двобој?
Ко да самном буде у потреби?

Покле сличне заточници овој
Друге није, и на св'јету неби,
Предат ћу се: — бар да сам душо твој.

Digitized by Google

XXI.

Да ти могу, драга, приказати
Слатке сн'јеве ким те памет сл'једи
Када ноћу у најтиших сати'
Над нам сјаје зрак мјесеца бл'једи ;

Па да можеш сама разабрати
Којом помњом срцу мом у ср'једи
Сладост купим којом ме преплати
Ил ти ријечца, или ти погледи;

Слободно би сва се растопила
Она студен што ти прси брани
С које ми је мука прем велика;

Те смиљена на свог љубовника
— Да ти чиста душа се сахрани —
У наручај мој би похитила.

Digitized by Google

XXII.

Са́м, одаљен од кућнога прага
Свуда тражим али заман мира;
За удесом што ме свеђер тира
Од немила бјежим до недрага.

Хоћу ли се тог избавит врага?
Хоћу л' игда доћ до живог вира
Куд ме гони неборива вира?
Очевина зар ми није драга?

О, да богме, јест ми она мила,
Јест Дубровник на срцу ми рана..,
Но сад влада њим безбожна сила

Па већ мрзим до роднога стана,
Спомен мрзим што ми срце коси
И св'јет худи што тај гр'јех подноси.

Digitized by Google

XXIII.

Тихи пламен што ми живот д'јели
Причилан је слабахној свјетњици,
Што у чистој цркве стакленици
Једва мирно пушта зрак свој б'јели;

А несв'јестан ја тај пламен ц'јели
На високој оставих главици
Сл'јепом надом да свој околици
Св'јетлост даде његов пожар см'јели;

У то духне крутног са сјевера
Вихар-бура са кишом и мразом
Та несмије опр'јет јој се ништа.

Она страшно пламен ми расћера
И пресили грозовитом стазом...
Једва пепео оста сред огњишта.

Digitized by Google

XXIV.

Младости ми чаровне прилике
Непрестано лете мимо чела,
Модро око, црн влас, њедра б'јела,
Између руже листак ловорике;

Али душу гоне друге слике
Изван уза умрлога т'јела;
Скупа срећа, слава недозрела,
Народа ми потребе велике.

Све тако ме с ободвоје стране
Сад прошасће, сад будуће мори...
А св'јет бјежи и садашност води.

Недај Боже да ме то умори,
Да живот ми усахне без плоди,
Да од мене спомен не остане.

Digitized by Google

Digitized by Google

КАРАЂУРЂЕВКА.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

1847.

Вило, која шљепоме просјачу
Пришапћујеш гласе неумрле
Да утјеши уцвељену браћу
Успоменом од прошасти врле;
Сада мени, жуђеном пјевачу,
Подај смјелост, подај р'јечи хрле,
Да узмогнем кроза милост твоју
Ослободит повјесницу своју.

Нећу причат измишљена ђела,
Нит растркат кано Бојан давни
Десет сокол' на лабуда бијела
Десет прсти по гуслих убавни',
Па који би пљен му тица сн'јела
Коју струну тегô прст му славни,
Струна би се сама огласила,
Пјесму би му сама накитила;

Волим старца сл'једит Милована,
Брчно перје кринoм на Приморју;

Digitized by Google

Он бо стаде учити се с рана
Пропутова к морју и к загорју;
Па кад зачме пјесму из тихана
Истиниту спјева нам даворју;
Дедер тако и ми да пјевамо
Штоно чисто за истину знамо. —

Мили Боже на свему ти фала!
Није мати родила јунака
Што је Ђорђа Марица пристала.
Како момак дорасте до шака
За њим листом земља сва ј' устала
Исчистила сва се од Турака...
Ал највећу када стече силу
Издаја му пресијече жилу.

Што год бјеше правица и снага
Муслуманском скоту преотела;
Штоли вјера кристијанска блага
Исц'јелила водом светог врела;
И колико пред очима врага
Ћуд народња бијаше узрела,
Сакупила свјета и вјештине,
Све то једном и у час погине.

Није тако његда на Косову

Digitized by Google

Кад с Лазаром српски вјенац паде,
Оћутио народ роб окову
И поражен тако неостаде
Како ријеч када зачу ову
У час букнут зором изненаде:
„Сиротињу Карађорђ' остави
„У Њемачку ноћас он отплави.“

Гле Турака небројене чете
Безузданим б'јесом веће срну;
Београду ето веће лете
Халакају, убијају, грну:
„Мили Боже, од нас таке штете
„Арханђели твоји нек одврну!
„Камо утеђ? кожа ми се јежи,
„Сви на Саву; — бјежи, брате, бјежи.“

И на Саву махом све нарине
Мушко, женско големо и младо,
Те при води преплашено гине
Кано лудо јагањаца стадо;
Ко низ бр'јег се спушта и низ стине,
Ко до лађе утиска се радо,
Ко у Саву да преплива скаче
Ко се куне, ко виче, ко плаче.

Digitized by Google

Али кишом јесењом надута
Хитра Сава коловртом вије,
Што гоћ јој се намјера крај пута
Смртоносним валовима бије,
И све већа поплавица љута
Сву у Дунај б'јесну силу лије;
Ново бреме он да носи неће
И силом јој силу ту одмеће.

А облак се са Авале диже
Мрачни, црни, са кишом и тучом,
Све Врачара главице достиже,
Све огрће отоке обручом;
Ето вихар спушта се све ниже
Грмљавином и трјесковим лучом;
Пламти муња, громови се оре
А планине тресу се и горе.

Тако ћегоћ сињој на пучини
Југ и сјевер када бој замећу
Валови се збуне у дубини,
Врве пјене, у зврке се мећу,
Страшно бући урнебес у тмини
А трјескови свуда небом крећу,..
И поморцу б'једноме из очи
Многа суза скровито се точи.

Digitized by Google

Но хрвањем дугим уморена
Природа се сама јурве тјеши;
Са Дунајем Сава помирена
Стару љубав повратити спјеши;
Само јоште тјелеса студена
Мутна вода тамо амо мијеши...
Београд се само б'јели хуђе,
На њему је јур зламење туђе.

А ко тамо у сред Циганлије
Љуто цвили, жалосно тугује?
Самохране ту матере није
Да са сином јада јадикује;
Ни за братом сестра се невије
Нити млада војна спомињује;
То су јачи него људски гласи
То су Виле бесмртне уздаси.

Ето Вила на клисури стоји
Дугом б'јелом хаљином увита,
Врану косу вјетар јојзи гоји
Распуштену низ рамена вита;
Грдну рану што јој прса двоји
Крстоносним барјаком прихита,
А на рајском оплаканом лицу
Млади мјесец носи и даницу.

Digitized by Google

Иза стрмих татранских планина
Ђедове нам она још изведе,
И до плодних дунајских равнина
Сродном пуку у наручје сведе,
Ту поганских изчисти их тмина
И Спасовом закону преведе,
Ту им простре до мора Банију
И велику српску Жупанију.

Ма неслога, Славијанска дика,
Међу браћом одма луч запали,
Те устаде човјек на човика
Млад на старца, на великог мали,
Сина с' отац плаши ко крвника,
И на оца син ће да навали
И што тако једно другог бије
Меко Грче зароби их свије.

Ал на позив Виле посестриме
Гле развије Немања заставу
И краљевско присвоји си име
Овјенчајућ светом круном главу;
Тада сване оно златно вриме
Које српску так уздигне славу
Да с' и данас по свијету прича
О Немањи и о Немањића.

Digitized by Google

Тада с Рима града вјечитога
Благосови божјег свештеника
Посветише краља србинскога;
Тад с Солима, Спасова гробника,
Дође брата да овијенча свога
Преподобни хришћански владика
Божја слуга, Сава светитељу,
Српске земље прапросветитељу.

Тада с брда руде скупоц'јене
Обилности земљу насипаху;
Свете Лавре дивно сграђене
Поносито небу с уздизаху,
Законима ћуди уређене
Благосовом народ водијаху;
Тада војска, српску под заставу
Сву словинску подстави државу;

Па и зламен најпре што у слави
Ресијаше римског владатеља,
А пак в'јенац опаса крвави
Њемшког Карла, већег гонитеља,
Тада српској почине на глави
Цар Душана силног боритеља. —
Ко да Србу отме славу стару?
Ко л' да с' опре Силном нашем цару?

Digitized by Google

Куку леле! ко с небеског стана
Плач сироте види и удове
Тај проклетство услиши Дечана
Што га мређи на сина позове,
И он сруши краљество Душана
Кано мрави најслабље домове,
А Лазару на небу предаде
В'јенац који на Косову паде.

И залуду бранећ га погине
Југ Богдане с девет Југовића,
Залуд јасан кано пламен сине
Мач витешки Милош Обилића,
Ман падоше са њим јуначине
Голубанић, Косанчић, Топлица;
Бог усктије да чврста им шака
Буде стрта шаком од Турака.

Тад под страхом дивљих Јењичара
Исели се лик од Вила свети,
Само она која пјесме ствара
У питоми Дубровник долети,
И вјештином удесних гуслара
Народњу нам невољу посвети,
Та и мени сад на крилу стоји
Мјерилом ми све ријечи броји.

Digitized by Google

А остале без хљеба, без соли,
Свака бјежи куд је ћера мука;
Коју срце од милости боли
Сл'једи траге Бранковић унука;
Која боја и мегдана воли
Храбри срце Змај Деспота Вука,
И кад Марко на земљу се згрува
Удесни му буздован сачува.

Дуго она на свијету чека
Да се ђетић такови породи,
Но пролазом година и в'јека
Сличан њему момак не доходи;
Утјеши све од оружа звека
И нестаде борбе о слободи;
Само ђегођ горски цв'јет проклица
Хајдукова кућа, кабаница.

По пољу се разбјеснише Турци
Насићени благом у градови';
А планину стиснуше хајдуци
Гладни, жедни, а ма без окови;
Прекуше се пака горски вуци
Ускрснуше српски витезови
И Петровић из Тополе сине
Да просвјетли образ домовине.

Digitized by Google

Ко његове величајне боје
Да достојном ријечи споједе?
Ђе другове води Ђорђе своје
Свуд им славе славу и побједе;
Они никог врага се небоје
Док таквога војеводу сл'једе,
Он се Турцим јавља мрско лаве,
А Србљима б'јело јагње славе.

Тад, ко мати што рођеног сина
Домишљатом љубвом отхрањива,
Узме Вила храброга Србина
Обраном га небеском покрива,
Њом он сломи заставу Турчина
Њом из огња избави се жива
Под Рудником, на пољу Мишару
На Сјеници, Дрини и Врачару.

Как ли пукне пушка с Београда
Глас подаде са Дунаја тија.
Одмах с Саве, са Мораве тада,
Уздигне се бутун Шумадија;
Свим народом једна глава влада
А шта ради сложна Србадија
Зачуди се седам краљевина,
Задрма се турска царевина.

Digitized by Google

Доста сте се Турци веселили
У српскијем градовима б'јели',
Ђевојак' се доста наљубили,
Доста српске пшенице најели,
Српску част те доста погазили,
Доста б'једе сваке сте изн'јели,
Ал на себе саме навалисте
Кад грехоту Богу учинисте.

Шапче граде, мали Цариграде
Добро његда у теби бијаше,
Кроза те се, мој големи јаде,
Од јордама проћи немогаше
Од зулума ага' и посаде;
А кад аге раји додијаше
Скокне раја са четири краја
Отме Шабац на срамоту Даја'.

Прем би било да на једном мјесту
Коло среће за свеђ с' утемељи.
Она ћера у около честу
Свачјој редом одговара жељи;
Ко сад цвили бићу у злочесту
Скоро ће му сванут дан најб'јељи,
А најгора попасти ће туга
Сиротињском плачу ко се руга.

Digitized by Google

Гле с Мишара поља широкога
Излећују два гаврана врана,
Програкују с кљуна крвавога
Вјерној љуби Кулин-капетана:
„Бре нечекај господара свога
„Млада кадо, код празнога стана,
„Уби њега та Ђорђина шака
„А шњим паде цвијет од Турака.“

Љуто куне млада Кулиница
Кубе власи, грди лица б'јела,
А програче гавран црна тица:
„Куни, куни, нигда неуклела!
„Тако клеше његда и Милица
„Кад је срећа Лазара одн'јела,
„Тако куне многа српска мати,
„Но час дође да све Турчин плати.“

То гаврани злокобници веле
Пака црна разиграху крила
Куд их маме мрцине дебеле
Да с' наждеру турска меса чила;
Гле им данас ужине веселе,
Гле им ручка и обједа мила,
На три стране наш се барјак вије
Проти Босне, Ниша, Арбаније.

Digitized by Google

Бјежи пред њим Дрина валовита
Но крвава муком се разлија;
Сва је мутна, сва је шаровита
Од чурака, чалам' антерија,
Од сарука, јечерма и кита,
Од чизама и од јеменија,
Од турскијех сваких неприлика
Мртвих хата, мртвих коњаника.

Отуд војску Карађорђе води
Шњом напада на сјеничко поље,
И Пећкога Пашу ту находи,
Те сустаде да се шњим искоље
Крсту на част и на част слободи.
Наслони се Паша на Пр'јепоље
А у помоћ српскога војника
Брђанине подигне Владика.

Стаде вриска хатова јездача,
Стаде праска св'јетлих џевердана,
Стаде звека сабаља и мача,
Стаде цика зрна тог пушчана,
Хука бука топова картача,
Писка, јека, самртнијех рана,
Алах! хурах! весело јунаци!
А барјаци кано и облаци!

Digitized by Google

Међу војском простора нестане,
Прах се дигне горе до облака;
Кад ли војска на војску напане
Коњ на коња, јунак на јунака,
Добри момци, срце им се гане,
Па друг друга грли до сумрака;
Но нед'јеле дара ни цјелове
Него ране вр'једе и окове.

Ђегођ Ђорђе удре са Србима
Све пред њима расјечено паде,
Паде Паша са Арнаутима
Од тисуће нико неостаде;
Над трупинам турским, Брђанима
Подунавац братску руку даде,
Братску руку што четири в'јека
Црногорац све је заман чека.

Тад на разглас јуначкогината
Немањића оро двојеглавни
На клисури кр'јепког Београда
Отресе се од окова тавни',
И на бедем слобођеног града
Једном панцом диже крсташ славни
А пак другом копреном увите
Златне кључе Босне камените.

Digitized by Google

Ама, ђе је среће без невоље?
На Делиград Турци ударише
И с неслоге наше и зле воље
Испод Ниша грубо нас разбише,
Бјеже наши, ко зна брже, боље,
Док Мораву бјегом пребродише;
Онде Ђорђе у помоћ прискочи
Новом војском тврдо их подбочи.

Али Турци све боље, све јаче,
Своје чете на Србију шаљу,
Све се једне за другим довлаче,
Да до задњег Србина искаљу;
Колико их по Бугарској скаче
Да се опре московскоме краљу,
Колико их Црноморју пр'јети
Све то сада на Србију лети.

Тако често на мору се види,
Кад валови ђе се нат'јецају
Узастопце један другог слиди
Гомиле се треском доваљају;
Све се море у пјенама риди,
Спиле му се буком одзивају,
Сад ће мислиш вас крај разломити
Приморје ће ц'јело потопити.

Digitized by Google

Ал на крају бој обикнуте
Чекају га црне клисурине,
Кад ли лупне у кршаве скуте
Вас се здроби, смрви, скрши, згине,
А враћа се кроз разлике путе
Вас засрамљен своје у дубине,
Па на славу тог камена нага
Још га в'јенцем кити морска влага.

Витезови што Србију бране
То су праве морске клисурине!
Па у заман ода сваке стране
Сва Турчија на супрот им рине,
У три љета ни за пед негане
Карађорђа нити јуначине
Хајдук Вељка, Проту Ненадова,
Молер Петра, Милош Обренова.

Ама чудо славнијех поћера
Гане сваког ко се јунак роди;
Забрине се царство од сјевера
Ђено само Славјанин господи,
Руску с Српском једна веже вјера,
С нашег она кољена исходи,
Те Рус пошље своје храбре сине
На обрану српске домовине.

Digitized by Google

Тад од страха јур ослобођене
Вратише се Виле умјетнице;
Собом воде с земље одаљене
Доситеја мудрољубно лице;
Как он пише књиге научене
Како дира благозвучне жице,
Замисли се свако од мудрости
Помами се земља од сладости.

А посмјехом небескијем пада
Српској Вили лице обесели,
Она веће ко да види млада
Будуће си славе данак б'јели;
Но што чека да од давна јада
Љубимац јој рану исцијели,
Новом стр'јелом срце јој прободе
И нове јој набави незгоде.

Како након десетљетног труда
Борђе стане да си зној отере,
Свуд сломјена гледа српска уда
Женски јаук свуд му срце дере;
Овђе старци, ђеца вичу туда
Плачу љубе, проклињу матере;
Одсвуд земљи пр'јети турско жвало,
А јунаке поље прогутало.

Digitized by Google

Још на б'јелог орла русинскога
Удре црни оро са запада;
Излего се брда врх морскога
Изненада распе крила млада,
Успење се стола до царскога
Све орлове, лавове надвлада,
Па намисли у великој фали
Бјелом орлу гњездо да запали;

И окрањен војскам небројени'
Преко међе страшно се раскрили...
Света Москва гори у пламени,
Пламени су перје м' испарили;
Ал успламти гњевом цар ледени,
И да силом црнца свом надсили,
Да си гњездо ослободи ваја
Из чељусти спусти турског змаја.

Тад два врага Ђорђу припадоше,
Један лицем лије поклисара
Што слободу дође да поможе
По промислу московскога цара;
Други божји светитељ је (Боже!)
Крсту ланац кује са олтара;
Ти стадоше Ђорђа да светују
Својим једом душу да м' отрују.

Digitized by Google

— „Рус и Турчин мир су већ склопили
„Шта ти чекаш? какве ли помоћи?
„Сам ли ћеш се опр'јет турској сили?
„Бјежи, јадан, докле ти је моћи!
„Ради тебе сва Србија цвили,
„Уклони се, јад ће и шње проћи.“
Један вели: „то је царска воља“
Вели други: „божја то је воља.“

Свако слово Ђорђу срце с'јече,
Свако памет несв'јести му пуни;
А напокон „која фајда?“ рече:
„Вишња воља треба да с' испуни!“
Па ко хајдук што се ноћу креће
Пре но зором небо се окруни,
Скупи јакост, срце у се стисне,
И Савом се на лађи отисне.

Заман Вила на удесном часу
Новијем га намамам опколи,
Прамен власи низ рамена расу,
Закуне га силом њедар' голи'
Грозним сузам рајско лице засу,
Да се с јада само небо боли;...
Без св'јести га, сл'јепа, без памети
Преко Саве одне удес клети.

Digitized by Google

А самотна на врх Циганлије
Оста Вила да невоље броји,
И крсташом одбаченим крије
Грдну рану што јој прса двоји.
Те овако у све гласе лије
Љуту болест, коју срце гоји:
„Куда Ђорђе? од Бога ненаша!
Српско сунце куда си ми заша?“

„Која те је напаст осл'јепила
Ђе ли бјежиш лудо без потребе?
Није л' ово земља твоја мила
Којојно си посветио себе?
Нил' се с тобом ова чељад била?
Нил' с' уздигле њине руке тебе?
Како си им љубав наплатио
Сиротињу како л' оставио?

Ој слободо, сама људска фало,
Мало ли се за те проли крви?
Сваких жртва положи се мало?
Мало народ за те се измрви?
Па је све то сад у ништа пало!
Да се јопет врати зулум први!
Је л' могуће да т' од нас ишћера
Самог Вожда мама и невјера?

Digitized by Google

„Неумрла ти си ћи божија
За вјечности дивно порођена,
Па твој пожар како земљу згрија
Земља бива с њега ражежена;
Твоје лице једном ће засија
Ропског није страшити се пл'јена;
Када присп'је уређено доба
Ти јунаком градиш тавна роба.

„Ну, кудгод се Ђорђе ти скитао
Гр'јех у срцу собом свуд носио!
Из тавнице једва истекао
По сјеверним бурјам се ломио!
Туђе руке срамно цјеливао,
Слана хљеба милостиње јио
Па кад родног краја достигнуо
Без свједока тавно погинуо!“

Како Вила тврду р'јеч изусти,
Над Србијом она се разжали;
Око себе скупи облак густи
Да с' украде жалосној обали,
И судбини самој земљу пусти,
Кој се опр'јет сви су труди мали;
Па ко тица када брзо прхне
Пут свог неба лака се одвргне.

Digitized by Google

Сада Боже јада големога!
Да је коме стати те гледати
Гледат пасју вјеру незнабога
У Србију када се поврати!
Гони Туре кмета и убога,
Граби, глоби, пребија и млати,
Ђегођ ханџар и кубуру знаде
Ту с оружем и газда пропаде.

Наситит га неће н'једно благо
Н'једна туга неће да га гане,
Нек је њему што је срцу драго
А народа макар да нестане,
Све остаде одрто и наго,
Гусли, звона, сваки глас престане..
Од његове круте дивљачине
Ц'јела земља пропада и гине.

Но је српска земља собом јака
Словински је народ устрпљиви;
Он ће подн'јет јада свакојака,
Шути, трпи, мучно се противи,
Ал у њега душа од јунака
Узаври ли, сав је огањ живи,
У освети лица неодврђа
И укупно све крвнике плаћа.

Digitized by Google

Тако ђегоћ среди тихе ноћи
С винолозне Весува планине
У један мах страшни пламен скочи
Ћера небу огњевите стине
А низ брдо живу ватру точи
Те испод ње свако живо гине;
Та градове обара и крије
Еркулана, Помпеју, Стабије.

Ој Рудниче! вјечна теби слава
Вјечно био пуку у памети!
Најпре твоја запламта нам глава
Пламенима крст-барјака свети',
Па и друга ужасна поплава
Из крила ти најприје излети,
И под бичем згрушеном народу
Опет давну предоби слободу.

Слава теби српска земљо стара!
Вјечитијем твојим планинама!
Слава шумам твојим пуним чара!
Непред'јелним твојима водама!
Слава сунцу ђецом кој' т' обдара
Силном срцем, силном мишицама!
С њих ми сјаје твоје царско лице
Свеђ весело кано вид данице.

Digitized by Google

Дуго си се у смртноме бој̀у
Са слободом јуначки хрвала,
Кадгођ она скрши силу твој̀у
Кадгођ сама под тобом је пала,
Ал награда крвавом ти зној̀у
Остаде ти вјековита фала,
И од тада кано куме миле
Обје сте се вавјек посестриле.

А и твоје да је славно име
Кнез Милошу доколи је св'јета!
Отаџбина у најтеже време
У самоме теби нађе свјета,
Твојом главом и јунаштвом твиме
Народња се испуни освета...
Но покле си толи славан био
Како си се опет оцрнио?

У дубоком срцу ти с' излеже
Та проклета жеља самовласти;
Она ћуд ти цијелу ражеже
Поугасив милостиве страсти:
На очи ти завјесу завеже,
И сл'јепа те загна до пропасти;
Гле и крви праведнијех људи
Још ти руке кипе одасвуди.

Digitized by Google

Ма је слаба свака људска сила
Коју љубав људска не потпире;
Самосиљу сам Бог ломи крила,
Сам Бог руку народу простире,
Па одакле слази власти жила
И педепса одатле извире,
С тог ћеш казат на очиглед св'јету
Твојим стидом опћу српску штету.

Но пре треба да у лудом б'јесу
Будеш преша све разбора гране,
Да законе што од Бога јесу
Под ноге си метнеш поплесане,
Па кад тужбу на тебе узнесу
Људског срца све најживље стране,
Којом мјером судио си брату
Том ћеш мјером и сам добит плату.

Digitized by Google

II.

1850.

Л'јепа ти је московска равница!
Трава расте виша од човјека,
Нада травом жутељ и модрица
Каде степни вјетар из далека,
А љептира, буба и мушица,
Зује зука, ситна звечи звека,
Те с милине, чуда и дивоте
Засузи ти с' око и нехоте.

А ма чедо стрмих наших гора
Мучно ће се тамо обикнути;
Свеђ ће слушат шушњу својих бора,
Своје брдо свеђ ће ћет гленути,
Без њих мледни, сахне до умора
Па и знао да ће погинути,
Несм'је жецу срца надрвати
И к јужини ваља да се врати.

Четврто је веће текло љето
Како Ђорђе помамљен остави
Очевине српске мјесто свето
И с Њемачке у Руску с' оправи,

Digitized by Google

Па скитање омрзне му клето
И с нова се на Дунаву јави
Бистрим оком високога чела
Срцем пуним витешкога ђела.

Ситне тмине небескога свода
Већ бјежаху из пред новог зрака,
И бојама различита рода
Ствар слободно трептијаше свака,
Гласне тице на растоку вода'
Припјеваху предобита мрака,
И ко војно с милоснога стана
Исхађаше л'јепи краљу дана.

Он с престоља руменог истока
Сваком сипље у срце весеље,
И врлином животворног ока
Помлађује човјечанске жеље;
Али нико тог нечека рока
И не тјеши њиме све дресеље,
Како путник који душом иште
Завичаја милено земљиште.

Слатким Ђорђе погледом зафали
Зрак љубљени што му крај открије
И у први чунак се ували

Digitized by Google

За дотеђ се л'јепе Шумадије;
Радују се тог Дунаја вали
Да на њима српски јунак плије;
Дунај вода, љубав Славјанина,
Радо носи витеза Србина.

Вода бр'јегу скоро га дођера
И на сухо скоком јунак скочи:
Ту га нова намјери намјера,
Успомена рој га ту опточи
Давних љета, турскијех поћера,
Трудних дана, неспаваних ноћи,
Већ и војске уређене к боју
Види врвљет на заповјед своју.

Види реде турскијех шатора
Ђе се б'јеле како лабудови;
Војска справна креће се с табора
Пред њом језде аге и бегови,
А бусију хватају сред гора
Ту чекају Турке соколови,
Бусије су свеђ им в'јерне биле
Србина су свеђер заштитиле.

А најприје.... још у доба младо
Ој спомено од љубави свете!

Digitized by Google

Види себе момче голобрадо
Како кад га прва срећа срете!
У Јагњилу игра коло радо
У колу је Јелка, мило ђете,
Све је коло Јелка надвисила
Лијепотом свега је занила.

Па каква је, да је бог сахрани,
Танка стаса, узраста висока,
У њедрама два голуба храни,
Двије грле у оба си ока,
Два косова врху коса врани',
Два славуја до свакога бока;
Када иде, када се покучи
Све жубори и пјева и гучи.

Како Ђорђе у колу ј' угледа
Св'јест изгуби, прободе га стр'јела,
К њој би одмах, али стид му неда
Неда страх му, срдита је Јела...
А сад шта ће? зубом он уједа
Злату дуњу, како г' учи жеља
И хватав се у коло до младе
У руке јој крадимце предаде.

Прима ј' она а сва се румени...
Тајну љубав јавља знак искрено:

Digitized by Google

Како дуња раном се црвени
Тако срце момка ј' изфањено;
Тури Јелка у скут је свилени,
Заигра јој срце помамљено,
Неда љубав да се љубав губи,
Заљубљено хоће да одљуби.

Знаде Ђорђе топољско чобане,
Да би заман Јелку он просио,
Па све мисли размишљати стане,
Све мислио, једно домислио.
Скупи своје младе Топољане
Јагњило је њима опколио;
А он узе жицу тамбурицу
Да измами Јелу сиротицу.

Те запјева: „ходи мени драга,
„Ја ти носим копрену од злата
„Да те ноћна неубије влага“....
Па ослуша шкрипљају ли врата
Али то му ништа непомага.
„Ја ти носим папуче од злата
„Да те росна неумори трава.“
Па ослуша... а све тихо спава.

„Дођи мени моја суђенице
„Ја ти носим прстене од злата

Digitized by Google

„По закону да ти љубим лице.“
Па ослуша....ал се ломе врата,
Засија се нојца од Јелице....
Он је метне за се на дората
Каишом је око срца спута
Па с дружином махне преко пута.

Момци мисле невиди их нико
Ал их сестра Јелина познаде;
Стаде будит село свеколико
„О јагњиљци, жалосне ви младе,
„Што сте тврдо заспали толико?
„Црни хајдук Јелку нам украде“
Те Јагњиљци махом ускочише
У пођеру за њим одлетише.

Добри коњи а бољи ђетићи
Топољане скоро достигнуше;
Недаду им они напр'јед ићи
Сјају сабље, пушке огањ пуше,
Звижде зрна, лете смртни тићи
Крв се л'јева, мрцине се руше,
Ту Јагњиљцим лоша срећа бише
Најбољега друга изгубише.

Тако јунак с Јелком им утече
И приспије зором у Тополу,

Digitized by Google

Ту попо им благослов изрече
По закону да с' у брачном колу.
Ђорђе с Јелком л'јепи пород стече
— — — — — — — —
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Ганут јунак од те успомене
Заигра му срце у прсима
Он се меће до земље црвене,
Цјелива је синовним устима,
Па закличе: „прими, мати, мене
„Сина држи кр'јепким у њедрима,
„Он је дошо да те дигне с јада
„Он је с тобом већ за вијек сада".

Рекао би да на љупке р'јечи
Црна му се земљица одзове,
Гле устаје и љепши и већи
По жилам му теку силе нове;
Врана кика руди се низ плећи
А игра му вјетар у бркове,
Око срца барјак пас се вије,
Вире с њега дв'је огњене змије.

Digitized by Google

Узрастом је виши највишије'
Јуначкијем широк у плећима
Оком стр'јели зеница с црније'
Да у орла није пара њима;
Једном барем угледо ко их је
Онај друго што да гледа њима;
А непознан тада с земље туђе
Карађорђе у Србију уђе.

Сред зарасле дубраве сплетене
Ступајем се лаганим упути,
Ђе бор ћера ките свеђ зелене
И врхом се вита јела жути,
Липе. храсти, љешке увијене
И јавори граница' расути'
Како густом за сунца копреном
Њега ситном ту сакрију сјеном.

Ту од ц'јелог св'јета у осами
Свака људска треска вјечно мучи;
Ломећи се само по гранами
Јаки вјетар и дан и ноћ бучи;
А потајно ђегођ у шумами
Дивљи голуб о милости гучи;
И ромоном покрај росне траве
Претака се жубор од Мораве.

Digitized by Google

Хржи ждр'јебац пустој у слободи,
Оштру гриву преко хрпта меће,
Ухом стриже, ножд рам дим изводи,
Устим пјени, репом у лук креће,
А копитом живи огањ плоди,
Вас у ватри, зној му с длаке тече;
Храсте ломи, камење обара,
А Морави вриском одговара.

Те преплашен на тај оглас крути
Зец брижљиви и кошута плаха
Излећују иза стрмних љути'
Как их ћера унутрња страха;
Преко плота скачу, преко пути,
Без обзира, јадни, без одаха,
Даље, даље, да се ђе уклоне
Од страшила што их тудар гоне.

Ђорђе иде ништа неговори
Сав задубљен у високој мисли,
Сва му душа у очима гори
На челу му сви се луци стисли;
У срцу му љути бој се бори
Ода свуд га ратови притисли...
Но гле часом сведри му се лице
Устрепт'јеше радости зенице...

Digitized by Google

Јел' то јека б'јелих лабудова
Који зором у води се мију?
Јел' то крика сивијех орлова
Који с' небу по висини бију? —
Није јека б'јелих лабудова
Који зором у води се мију;
Није крика сивих орлушина
Што се вију небу по висина';

То је пјесма пука србинскога,
Чобанин је у вас глас извија:

Мили боже чуда великога!
Кад се хћаше српских у нахија
Да се врне закон од разлога
И да нова постаде судија,
Рад небјеше Турчин изјелица
Рада бјеше Раја сиротица.

TAYLOR INST. OXFORD

Раја глоба дават већ неможе
Ни трпјети Турке зулумчаре,
Узаврела крв јој испод коже
Неће да зна силе ни пр'јеваре;
Земан дође да се крст поможе
Сваки своје да покаје старе,

Digitized by Google

Кад л' устаде мотика и кука
Бит ће Турцим по Србији мука.

То виђеше Турци с Београда
Скупише се сви седам дахија
Под капију према Цариграда,
Аганлија, кучук-бег Алија,
Мула Јусуф, два Фочића млада,
Дервиш ага градски тајинђија,
Старац Фоћо од стотине љета
Да сви чују Мехмед аге свјета.

„Хајд"" он виче „војску ми скупимо
„На сву силу мекијех дуката,
„Па ми војску л'јепо разредимо
„На четверо, ко четири брата;
„Све кнезове српске посјецимо
„Све до луде ђеце без индата;
„Онда ће нам раја добра бити
„Онда Турке добро послужити;

„Док ја гледам Ђорђа тог црнога
„Са Тополе поносита села
„Да он двори цара њемачкога,
„И кадер је с Варадина б'јела
„Изгнат силу праха и олова

Digitized by Google

„Напаст на нас, с ведра неба стр'јела,
„Док ја таку змију не отрујем,
„Он пашује а ја субашујем.“

Зивне тада дванастеро слуга
И Узуна Кафеџију свога:
„Соколови, ви дванаест друга
„Узјашите коња крилатога,
„У Тополу летите сред луга
„Небил' Ђорђа згубили црнога;
„Аколи вам хајдук сад утече,
„Нека знате, добро бити неће.“

Кад то чуше дванаест делија
Одмах добре коње посједоше
А пред њима Узун кафеџија
У Тополу управ отиђоше
Пре но сунце на небу засија
И Ђорђине дворе обиђоше
На освитак нећељнога дана
Ударише с обадвију страна.

Али ко ће змаја преварити,
Ко ли њега спавачива наћи?
Научан је Ђорђе уранити
Прије зоре из куће изаћи

Digitized by Google

Помњиво се окол' обазрити,
Па он гледа што се отуд влачи
И нехтједе јавити се с лица
Јавила се млада Ђорђиница.

А кад јунак душмане изброји
Пушку хвата, ништа неговори,
Иде међу дванаест чобан' своји
На по гласа овако им збори:
„Дер на ноге соколови моји
„Изћерајте свиње из обори'
„Сад ил никад мене послушајте
„Сложно, браћо, црном погађајте.“

Да видите грдне турске јаде;
Нетом црни хајдук ријеч рече,
Земљи паде, пушци огањ даде
Пуче пушка, остат пуста неће;
Кафеција са Кулаша паде
Рањен паде, мртав се некреће;
У то пуче дванаест пушака
И погоди дванаест Турака.

Шаље Ђорђе књиге на све стране:
„Сваки свога убите субашу.“
Кад ли књига кнезу ком допане

Digitized by Google

Сваки намах Ђорђа послушаше
Сваки скочи па ноге лагане
И оружје св'јетло препасаше,
А субаше, сваки свог, убише
Жене, ђецу, у збјегове скрише.

Кад је Ђорђе Србље узбунио
Ђегоћ рука јуначка је пала
Све је турске куле оборио,
Уморио велика и мала;
Земљу с Турцим смртно завадио;
Турчин мисли да је раја шала
Ал је раја градовима глава,
Уста раја кô из земље трава.

Трчи Ђорђе од града до града
Док је земљу крстом прекрстио;
Кад ли јунак Србијом завлада
И својим је крилом закрилио
Од Косова ћа до Београда
Онадар је Дрини говорио:
„Наскоро ћу и тебека проћи
„Славној Босни у спасење доћи".

„Мили Боже, на свему ти фала!"
Кличе јунак, сузе га облише,

Digitized by Google

„Каква ме је пјесма препјевала!
„Ота неће погинути више
„Догод земља небуде пропала;
„Благом коби и вјетар ми дише;
„Да је среће колико имена
„Небојим се најцрњег времена“.

У то му се на десној објави
Сиромашна проста колибица,
И тамо се одмах он управи
Жељан виђет искрњега лица,
А на прагу скоро му се јави
Остарјела слаба домаћица:
„Слава Богу!“ путник вели њојзи,
Она њему: „Господи помози“;

„Је л' ти тешко путниче незнани
„По густоме грму путовати?
„Почини дер малко у застрани
„Покој ће ти силе придодати,
„Стан је празан, сви су млађи вани
„Сама оста неваљала мати,
„Ал се небој и она ће сама
„Добар ручак приготовит вама“.

Как' дорече помњива старица
Чисти столац њему ту изнесе,

Digitized by Google

Па отиде с пунијех кошница
Да му пчела слатки плод истресе,
Још му стави да разведри лица
Рујна сока винолозне ресе,
И прастаре знаке од милости
Брашно и сô, ким се часте гости.

Нагло јунак за столом засједа
Прекрстив се прије по закону:
„Коли сам се таковог обједа
„Ужелио“ кликне „у прогону!
„Благосовљен овај кусак меда
„Фала т' бабо, л'јепом нà поклону,
„Тако ти се, бабо, пчеле миле
„До године двојно разројиле!“

„Но ето ме сад код свога рода
„А у крилу очевине своје,
„Ђавољијех незнам већ незгода,
„Што но душом жељах, све је моје;
„Ова земља мени живот пода
„И на њој ми веће ноге стоје....
„Ох да ми се лица' нагледати
„Миленијех пјесам' наслушати!“

Онда скокне ногух на лагани'
И тежачке косе се дофати,

Digitized by Google

Залети се летом по пољани
Одкуд чује мобу прицјевати:
„Заран мобо, до краја зарани
„За крајом су дарови богати,
„Навали дер мобо моја под вече
„Бит ће вама шугав јарац довече“.

То бијаше моба Вујичина,
Прићоше му о Петровом дану
Са ближнијех села и долина
Момци, моме, жетву да дожану,
Гледај лица, св'јетлијех хаљина
Гледај мушку, гледај женску страну,
Китни момци, ђевојке веселе,
Редом српи сребрни се б'јеле.

А претходи свијем красна Неда
Нађера се за њом народ цио,
Она рече, којој прође спр'једа
Да би онај ње суђеник био,
А ма често с под пазуха гледа
Је ли јој се Милан приближио,
И кад види, да је свим на челу
Српом штеди шеницу узрелу.

Тадар Ђорђе њима се придружи
Без одмора жање до вечера;

Digitized by Google

Инаде се, да га наджњу мужи
А никому није ни примјера;
Бојних мишиц' он се људски служи
И до краја мобу сам дођера;
Зној му кипи низа сваку длаку
А сви дивном чуде се тежаку.

У то сунце западу с' обрати
Продуља се веће сјена бл'једа,
Сунце несм'је од жалости сјати
Ђе труд и зној људски толи гледа.
Сам самртник уздахом га прати
Око му се оц'јепити неда,
Сутра, ко зна, прије новог зрака
Зграбиће га немољива рака.

Али младост за игром махнита;
Стоји Милан покрај хладног врела,
У руци му жутих сламка' кита,
Око њега дружина весела;
Сваки за крај сламке се дохита
Сваки пјева из грла си б'јела:
„Хватајмо се, ком што срећа да,
„Старо, младо, љубит ћу га ја.“

У то Милан сламке с руке пусти,
Свак се љуби, с ким га сламка веже,

Digitized by Google

Љубац лети од усти до усти,
Пламен лице Недино ражеже,
Паде ђеду вила у чељусти
И заман се ђевојка отеже
Замани се мргоди и вије
Срећа јој се шаљивица смије.

Ту до игре Ђорђу није стало,
Он с' уклони од веселог пука;
За гробљем је сунце веће спало,
На то гробље глас га зове ћука;
Бог зна које чело ту заспало,
Која ту је усахнула рука,
Бог зна лежи л' ту кнез Марковићу
Или Драгић лежи ил Чукићу....

А чуј с нова тамбуке веселе,
Иде моба кући на вечеру;
Ђевојке су барјаке распеле
Махраме се под облацим деру
Све црвене, плаветне, и б'јеле,
Свака мисли само о ђеверу,
Те прођоше Ђорђу мимо лица...
Сам непрође господар, Вујица.

Вујица је Ђорђино чељаде
Он је Ђорђа давнош чекивао.

Digitized by Google

Па ту Ђорђа лако он познаде
Како га је једном угледао.
Одма њему Вујица припаде
Њем припаде ал му бјеше жао,
Па ускликне, како моба прође:
„Господару шта у ватру дође?“

Разљути се јунак на те р'јечи
Зграби друга за поштену шаку,
У лице му два ока избечи,
Све парнице сијају по мраку;
„Зар ти незнаш шта хоћемо стећи?
„Зар се чудиш“ кликне „мом кораку?“
Па руком си прође преко чела
И „чуј брате“ рече „све с почела:“

Од кадара турске су ордије
Заробиле нашу покрајину
Прва бјеше мисо кршћан' свије'
Како јопет да јих ш ње одрину;
Најшлавња се за то крв пролије,
Многи витез, многи краљ погину,
И Бог бјеше с војском од запада,
Она турску ордију надвлада.

Али како краљи саможиви
Пр'јеку с себе коб одалечише,

Digitized by Google

Как им Будим, как им Беч оживи,
За крст часни сви заборавише:
Само да свак сједи на свој њиви
Нас невољне Турцим оставише,
Како заклад ким би с' откупили,
Тако Бог их оставио мили.

Од тадара Србија остаде
Незаштитним пл'јеном невјерника,
Без образа, без силе, без наде,
Та гомила гладна бескућника,
Једва сузу, јадна, још имаде,
Свака суза вр'јеђа насилника,
Али штоно њега увр'јеђује
Милостиви ото Бог милује.

Стари крвник зна да ц'јела вјера
Припросту нам душу оживљује,
Да је вјера наша сама мјера
Чији закон сваки од нас штује;
Нећ' он трпјет да нас змај заћера
Да нас ланац пакљени сакује,
Он ће извест народ из тамнице
Он ће крсту расв'јетлити лице.

Гле безочне краљеве оставља
А народу ето се приближа,

Digitized by Google

Дух његови земљу сву понавља
И слобода устаје са крижа;
Нови живот гибањем се јавља,
С Цариграда дери до Парижа,
Тим покретом св'јет ће оживљети
Србија ће срећу доживљети.

Н'јесу ово, брате, р'јечи луде
Нити празан разговор је ово;
Ја недођох кроз толике труде
До куће си да би држо слово;
Гола слова ништа нам непруде
Хоће нам се ђело и готово
А тако се данаскаре спрема
По ришћанским државама св'јема.

Како што смо овђе сад ми двоје
Тако, знабуд. ц'јелом по истоку
Сви најбољи на састанку стоје
Докле ноћ их скрива турском оку,
Свак оружје веће справља своје
Свак се спрема уреченом року,
А на челу свете Етерије
Крили с' оро б'јели од Русије.

Њихов посо јесте наше дило,
Сви гледају на нас да почнемо,

Digitized by Google

Па што се је десет љет' радило
У једанпут ш њима свршићемо;
Сломићемо јагаранско крило
Само људски да се сад дигнемо,
Стопићемо с нама све крајине
Којено су наше од старине;

Оживљеће посестрима Босна
Што за нама свеудиљ уздише,
Ерцегова крајина жалосна,
Далмација ће латинац пише,
Црногорска младина поносна
Који сами слободу спасише;
Оживљеће и Дубровник давни
С споменицим наших днева' славни;

Наше ће се распростријети крило
Преко страшних балканскијех гора,
Ће с' бугарско поље проломило
Од Солуна до црнога мора,
Ће је вјере почело нам било,
Ће се дичи и сад Света Гора
Поој чудо калуђера пјева
Задушнице српскијех краљева',

Приступиће до јуначког кола
Славонија, земља деспотова,

Digitized by Google

Ср'јем богати с винолозних дола,
И граница, гнјездо соколова,
И Хрватска бановина хола,
С бујним племством поља од Турова,
И словенска далека држава
Одкуд тече Сава, Мура, Драва;

Све те земље један језик склада
Да су једном душом једно т'јело;
А да Српска ко срце им влада
Бог јој даде у средини сјело!
Глас ли пукне с нашег Биограда
Ускрснуће ото људство ц'јело...
Ђе је човјек да тај глас изрекне,
Да с' вјечности нови в'јек одсјекне?

Није бреме то за свако плеће
Ваља за то да га Бог створио,
Леле! томе ко му се подмеће
Без да 'е силу своју проц'јенио,
Њега народ у в'јеке проклет ће
Мјесто што би га благословио,
И Бог слуша клетву свог народа
Укр'јепи је до трећега рода.

Кажи, Милош, турска подлизица
Јели човјек за ђело таково?

Digitized by Google

Божија нас судила правица,
Моје срце на све је готово,
Само нека... душе ми Вујица!
Нек он зграби жезло Душаново...
Па ћу ја му бит од слуга први
Зањ ћу пролит задњу капљу крви.

Нека буде Србија честита
Како људском лицу се пристоји;
Нека наша земља плодовита
Крепком храном ђецу си одгоји;
Нек се мудрост народња расцвита
Просвјета је Христова узгоји,
Па ко да се за друго отима?
Ко да друго жели свим ћутима?

Хајде Вујо, Милошу ме јави
Да сам овђе на божијој вјери,
Штогод рекох, ти му све објави,
Повјери му што год ти повјерих;
Нек од паше допуст он избави,
Нека дође, братској по намјери,
Да заједно вељу ствар справимо
Кршћанлуку пут да прокрчимо.

Тако Ђорђе говораше Вуку,
И сав смућен он му се поклони,

Digitized by Google

Пољуби га у скут и у руку
Те с вида му скоро се уклони.
Ђорђе стаде да чека одлуку
На длан главу спокојно наслони,
А мислима ту ноћ ц'јелу хода
Шта ће с њега бити, шта л' с народа.

То су права, народе, ти чеда!
Они гину за те помамљени,
Они мозак и срце уреда
За тебе су ижет приправљени,
Они да те ослободе вр'једа
Сам ти живот подат н'јесу л'јени;
Ти мимо њих идеш, нит их виђаш
Нит их познаш, нит им капу скидаш;

А да би их и познао, јадан,
Како би им муку наградио?
Ђе ти вјенац од бисера складан?
Ђе ли двор ти од мермера био?
Сам си убог, невољан и гладан,
И сам просиш ко би т' обдарио;
Али благо, твоја успомена,
Дража нам је злата и камена.

Немој барем лишит нас и тога;
Одлучи нас од осталог скота,

Digitized by Google

Од онога скота проклетога
Којима ј' име твоје срамота;
Нама киту цв'јећа невенога
Сакупила Слава за живота,
А њихово име без помоћи
Пропануло у сред глухе ноћи.

Digitized by Google

III.

Кад уморан од свагдањег труда
Већ се враћа сваки човјек кући
Из творница, из поља, из руда,
Нити ишта по свијету бучи;
Докле тмина влада одасвуда
Да невидиш ђе ћеш главу стући,
Ондар удре чудних госта чета
На госпоство испражњена св'јета.

Из свакога потока се дигне
Множ св'јетњака жеженијех крила,
Кроза густи шевар ти промигне
И сав простор наспе њина сила,
Час с' узнесе, час се земљи пригне,
Кô вихором вију се св'јетлила
И ноћ ц'јелу под небом бораве
На разговор цвијећа и траве.

Тада с скута ґоле које ст'јене
Пустоловка стаде да се криви;
Она зове момке закасњене
Смије им се, док их с пута скриви,

Digitized by Google

А ко с' озве на позиве њене
Измукне му глас у грлу живи...
Тад се *тешаац* у мјешини ваља
Људе плаши, зидине развваља...

Тад се проспу жедни *вукодлаци*
Да човјеку врелу крв испију;
На торине падну кравошаци,
Морске змије уз бријег се вију
Да отровну свака жућ избаци
Ђе валови допр'јети несмију,
А до зоре слаткој у љубави
Ненапасно да сву ноћ борави.

Тада шутећ мора се довлачи
Уз ног лази док на прси скочи,
Па ту плеше, мечи, гњави, тлачи
Док човјеку неиспрсну очи,
У глас виче он што може јачи
А да годгођ чује га н'је моћи;...
Тад *вјештице* на метлу узјашу
Под орахом да заваре кашу...

Тинтилина војска тад весела
Под црљеним скачу капицама;
Ко једноме скине капу с чела
Тај ће срећу држат у рукама,

Digitized by Google

Злато, сребро. бисер с морског врела
Све камење драго и сва глама
На откуп му пасти ће у врећу,
С тога Тинто најпре дуне св'јећу...

Тад у дивном колу зафаћене
Игру воде Виле по планини,
Српске Виле младе помамљене
Како зв'језде сјају на ведрини,
Низ плећи им власи распуштене
Мотају се танкој по хаљини;
Лаком петом оне вјетар бију
И облаке у коловрат вију.

Десном ногом најпре поскакују
Дваш напреда а један пут на се,
Десну пака л'јевом промјечују
Л'јевом двапут фатају преда се,
Једним редом све се промићују.
Свака куми за појас фата се,
Коловођа колом заповједа
Коловођу сл'једе све уреда.

Часом коло у зврк се завија
Како змија кад кругове слаже,
Часом пако опет се извија
И ко в'јенац сплетено се каже,

Digitized by Google

Кад ко зв'језда зрацима засија,
Кад ко точак лети кад с' помаже,
Кад се р'јеши, када ли се мота
Свеђ је коло чудо и дивота.

И подаље тако од свједока
Скачу Виле док их дан несвлада,
Која склапа већ уморна ока,
Која куми на раме припада,
Та хаљину спушта с б'јела бока.
Сн'јежне груди та ће да расхлада;
Играју се Виле без престанка
Од вечера до румена данка.

Пјева њима сестра пјевачица,
Дивним грлом дивну пјесму рече:
„По небу се мјесец и даница
„У ведрини честито промеће,
„А на земљи мјесец и даница
„У словинској крви се окреће;
„Славнија је крвца Словинина
„Но ли славна небеска ведрина.“

Глас блажени вилињег пјевања
Ђегод допре природу растреса,
Одговор му враћају складања
Којим вјечно врте се небеса,

Digitized by Google

Дан заигра тмине да одгања,
И створења буди сва чудеса,
Вјетар дува, птичица жубери,
Цр'јет с' отвара росних под бисери.

Још завикне са планине Вила:
„Ој Милошу нигда га не спао!
„Угњездио змај ти се сред крила,
„Ил га прсни или си пропао.“
Св'јет неслуша шта је изустила,
Нико незна одкле глас је пао;
Ал га почу Милошева Љуба,
Забрине се с тога гласа груба.

Она зове свога господара:
„Ој Милошу нигда га неспао!“
„Чуј шта виче Вила са Врачара,
„Змаја прсни или си пропао.“
— „Каква змаја?“ Милош одговара
„Шта ли бунцаш' језик ти опао!“ —
Те је махне шаком преко лица
Удари јој крвца из усница.

Женска глава за то не процвили
Нити чијем скупљен јед издаде,
А у р'јечи у којој су били
На коњак им Вујица допаде;

Digitized by Google

Нит се клања, нити поздрав дили,
Врата само запирати стаде.
„Шта Вујица?“ Милош тад заупи,
С одра скоци, а оружје скупи.

— „Ништа беже“ Вујо му одврати:
„Од мене ви бојати се није,
„Но ви дођох таку ствар казати,
„Која друкчје казат се несмије“.
— „Какву тајну? реци дер богати,“
Кликне Милош „да ми 'е знати прије“
А Вујо му тихо одговара:
„Глас ти носим Ђорђа господара.“

— „Ђорђа? Ђорђа?“ мукло Милош пита
И запањен сметње ода многе
Сав пробл'једи грозница га хита
Како да му ко пресјече ноге:
„Да куда се Карађорђе скита?
„Штали хоће земље од убоге?“
Причне искат а Вујо му таде
Сву Ђорђину поруку издаде.

Ганут силом витешкијех р'јечи
Милош мало ко да се претвори,
Слава још му у можданим звечи
Властољубље хоће да обори,

Digitized by Google

Срцем дрхће вишу част за стећи
А у сумњи незна шта да збори;
Но Љубица устаде и рече:
„Чуј, за Ђорђа зна ли још ко веће?“

„— Нико, госпо, осим нас до Бога.“
Каже Вујо и тим кнеза збуди,
Он му вели с срца дубокога:
„Кад то незна нико још од људи
„Бога ти дер, Јова ти светога!
„Куме Вујо побратим ми буди,
„Немој ником тајну казивати
„Буди са мном, неш се покајати.“

— „Вала Беже!“ Вујо м' одговара:
„Л'јепо ј' имат јака побратима,
„Камо л' није земље господара
„Господара над свим кнезовима!
„Тако људска помогла ме пара
„Вјера ти је моја несрушима;
„Упиши ме за човјека свога
„Бога ради, Јова рад светога!“ —

— „А сад ко би од нас ког издао
„Издало га љето и година!
„На св'јету му поштен глас пропао!
„Не било му стања ни почина!

Digitized by Google

„Проклет био куд год се скитао!
„Проклет био и од самог сина!“ —
Кад ли клетве изрекоше грубе,
Руке шире у лице се љубе.

Вујо затим оде да почине,
А Милош се по дворани шета.
— „Добра кума стеко с' господине“
Брзом р'јечи Љубица га срета:
„Како данас неима ми цине.“
— „Па шта мислиш“ Милош њој опета.
— „Ја шта мислим? мислим,... соколићу,
„Штоно с прасцем бива о Божићу.“

— „Шта, шта, жено, прођи се тог врага
„Твоју мисо разумјет се бојим.“
— „Бре! небој се.... сад се хоће снага,
„Претеко ме ти си мислим својим,
„Само језик изрећ ти одмага
„А знамо се срцам у обојим;
„Но ј' у мене говор одкривењи
„Как у жене, језик растрижењи.“

— „Муч Љубице, ко би на се хтио
„Да крв падне божјег угодника?
„За тај посо, ко ли би ма смио
„Да призивне ког судионика?

Digitized by Google

„Сам немогу да б' и готов био,
„А друга си искат ни прилина“ —
— „Тијем барем, главу си нетери,
„Помоћ ти се на руци намјери.

„Та, немаш ли новог побратима?
„Вујо ти се и сам понудио;
„Пак у збору када с кнезовима
„Запр'јетиш му главом да б' платио,
„И добро га стиснеш хајдуцима
„Којих множ је Ђорђе уцв'јелио,
„Сам ћеш виђет хоће ли дангубит
„Мјеште њега хоћел' себе згубит.

„За кнезове, мним да им имена
„Мо'ш и без њих сам употребити,
„А кад једном буде ствар свршена
„Твоји људи тим ће с' поносити;
„Пред дјелом је многа рука л'јена
„Н'једна није кад је пљен ћелити.
„Нит ће жељет од Цара јабуке
„Ко г' избави од оваке муке —

— „Право збориш; служба то захтјева;
„Али шта ће бити од народа?
„Знаш о Ђорђу народ све још пјева!“...
— „Ех! да знаде, та би била шкода...

Digitized by Google

„Но још незна.... кашње св'јест присп'јева
„Од мрца је дража свим слобода.
„Народ ће га у пјесми славити
„А тајно ће теби харан бити.“

— „Харан! харан! шта то жено, рече?
„Ко је право до харнији буде
„Томе Ђорђу, ко од мене веће?
„Ко Милошу награђаше труде?
„У ч'јој војсци Милош име стече?
„Ко ме стави да предводим људе?...
„Па и данас он долази мени
„Не супостат, него брат искрени. —“

— „Ој човјече, лаковјеран ли си!
„Или незнаш Ђорђа Петровића?
„Незнаш каква нарав га умиси
„Властољупца, крволочу, злића?
„Па ће Ђорђе трпјет да зависи
„Од Милоша од Обреновића?
„Па два сунца на небу ће сјати?
„Два владоца Србијом владати?

„Куку леле! ја позабит могу
„Колико сам с тобом подниjела,
„Коликрат сам војену налогу
„Теби уз бок борећи се срела,

Digitized by Google

„Кад нам мрци ваљаху с' до ногу
„А у крви сва је земља врела;
„Ја позабит могу сваку срећу
„Могу с тобом д'јелит и несрећу...

„За мене се ништа ти небрини
Али оно наше сирочади....
„Зар нијесу покој нам једини
„Ђежни Милан и Михајло млади?
„Зар родисмо ми их, да туђини
„Да Ђорђе им крви се наслади?
„Ох! пре стократ Ђорђе погинуо
„Нег у ђецу моју ма кренуо!" —

На очи јој сузе помолише
Реко б' сладе оно лице круто,
Па низ образ крупне ударише
Кано туча на класије жуто.
Милош гледа и недвоји више
Него — „врло жено!" кличе љуто:
„Добри су ти разлози, по Богу
„Врло добри, бољи бит немогу."

Па заграби перо и мастило
Ситно пише књиге на кољену;
Једну шаље везиру на крило
И тајну му каже одкривену;

Digitized by Google

Другом Вују — зрно г' ударило! —
Заповијед дава потврђену
Са сугласјем дванаест кнезова
Да предаде Ђорђа му Петрова.

Крвној књизи крвохлепна нађе
Књигоношу Новаковић Ника,
Коме његда с убојства и свађе
Ђорђе смакне брата безбожника;
Он од тада нема мисли слађе
Но да смири свога покојника;
Вјерну њему Милош пода чету,
Потакне га братску на освету.

Нико Вују кнежев лист предаде,
Вујо чита, књигоношу гледа;
Одмах посô какав је познаде
Да никако избјећи се неда,
И на пут се одмах ш њим састаде
А о самој својој глави преда.
Бог убио сваког господара
Који кума тијем натовара!

Везир и он грубо се помете
Как обазна да је Ђорђе доша,
Српски боји на памет му лете
Ђе Турчину срећа бјеше лоша;

Digitized by Google

Војском хоће да несрећу срете
Хоће да њом помогне Милоша;
Ал га Милош зафаљује л'јепо
У издају он се узда сл'јепо.

У издају он се сл'јепо узда
Издаја га управ и помогне;
А Ђорђе се у братинство узда
И с братинства таки изнемогне;
Невјери је ласно да обузда
Да обигра вјеру и да 'е смогне;
На свијету бој баш једнак није
Када правда с неправдом се бије.

Како ко се напасти небоји
Ђорђе свуда слободно се носи
А успјешно само часе броји,
Једна мисо још га само коси,
Хтио б' вр'јеме да свој трк удвоји
Да што прије, как од Бога проси,
Вујица му добар глас донесе,
Глас донесе, на св'јет га изнесе.

Вас дан тако прође чекајући,
Пред вечер му у сусрет изађе;
Крупна киша поче у то туђи
У крваве тмине сунце зађе;

Digitized by Google

Од вјетрине густа шума бучи
И све часом у тами се нађе;
Гром загрми, удре тр'јес с истока
А излије дажд се кô с потока.

Карођорђе тад се натраг врне,
Уз брдо се Крушчице упути
Ђе у ср'јед те дубраве црне
Колиба се дизаже од прути;
Још кад Вујо на пут се обрне
Ту рекоше да ће с' састанути;
Јунак уђе, колиба је пуста
А пр'јевару крије сјена густа.

Како уђе и на клупу сједе,
Как обрне очи соколове,
Одсвуд види ђе на њега гледе
Друге очи, очи гавранове;
Свуда му се кажу сјенке бл'једе,
Чује шаптат мукле свуд гласове,
Хоће устат... на клупу га сила
Чаробна је њека прил'јепила.

Врло му се срце тад затресе
На оружје десница прибјегне,
Мразним знојем кип му покрије се,
Чудан страх му ц'јелу душу стегне;

Digitized by Google

Но дух храбри страх од себе стресе
И на ноге скоком он се двјегне,
Те помњиво ц'јели стан обиђе,
Али ниђе никога не виђе;

Недовољан с залуднога труда
Поврати се сав у непокоју;
Невјерује да то бива с чуда
Бд'јети треба на безбједност своју;
Па оружје он износи туда
Бојни ханџар, кубуру обоју,
Свилен барјак вади иза паса,
Свилен барјак с знаком крста спаса.

Па барјаку тихо проговара:
„Ој барјаче, о мој друже давни,
„Ој Крсташу моја дико стара,
„Много ти смо скупа дана славни
„Проживјели турских сред удара,
„У прогнању много ли кукавни,
„Па н'јесмо се никад раздружили
„Један другог никад распустили.

„Ја твој витез, тобом изабрани
„Твоју славу свуд сам разносио
„И твој зламен проклет од погани
„Свуд кршћанству на част узвисио,

Digitized by Google

„А ти главу свуда ми обрани
„Срце си ми свуда укр'јепио,...
„Дер и сада у помоћ ми буди
„Избави ме од вражије ћуди.“

Страховито у то грм загрми,
Страховито у то бл'јеск забл'јешти,
Тр'јес за тр'јесом у пропаст се стрми,
Све у ватри около се бл'јешти,
Колибица трешњом се задрми,
А кроз огањ зрио б' узор вјешти
Сијев пушко. лице разбојника
Те управо Новаковић Ника.

Но јопет се све у таму врати
Црну, грдњу, дубљу, гушћу, глушу:
Вихар страшно дубовима млати,
Ота бука узмножује тмушу.
Заман Ђорђе хћеде разгледати
Невиди ли ђегођ живу душу,
Немогаше никог угледнути,
На клупу се врати посједнути.

Дуго јунак стоји так у мисли
Изнеможен и душом и т'јелом,
Страшна чуства што су дух му стисли
Гибају се нахмуреним челом.

Digitized by Google

Али једном, покле све домисли
Наслони се на зид главом врелом,
И отпустив од сваке се наде
У смућени Ђорђе сан упаде.

Спава, али очи пламените
Нити у сну јунак не заклапа,
Лете из њих искре огњевите
А ноздрами јаки одих храпа,
Уздижу се груди племените
И срце му честим хлаптом хлапа,
Сад румени, сад у лицу бл'једи
Кô за сн'јевом сн'јев се сљедом сљеди.

Шта му с' сн'јева? једа му се сн'јева
О чаробним степама Русије,
О пешћерам стародавног К'јева,
О равници ђе се Москва лије
Над ком Кремљ златоврхни с'јева?
Ил о Неви ђе се барјак вије
Најсилнијег на свијету цара
Славјанскога Сјевер господара?

Је л' му сн'јева с' о трудниј ех љета
У тавници пусте ћесарије?
Ил о бјегу мухамедских чета
Кроза шуме љубиме Србије?

Digitized by Google

О јуначких боја и освета?
О скакању тусте бедевије?
Ил о в'јећу несложног сабора?
О домаћих свакдањих раздора?

Јунак спава, и кроза сан гледа
Оне благе и покојне дане,
Кад далеко од свакога вр'једа
Живијаше невино чобане;
Кад нетом би пукла зора бл'једа
Ћерао би стадо до пољане,
И сједећи покрај Кубрчице
Разглашô би меке свердонице.

Виђа у сну како пред очима
Опе мирне, л'јепе, тихе краје;
Вода тече међу бр'јеговима,
Мост над водом високо устаје;
А около цв'јетним по пољима
Стадо пасе, блеје, псето лаје...
А ма с брда ко се оно креће,
На помамном џогату се меће?

Сав у чохи, кадифи и свили
Б'јесан ага б'јесна џога мами,
Око главе сарук му се били,
Крива ћорда звекће по бедрами,

Digitized by Google

Из кумбуре на облаке стрили
Па коњица боде махмузами...
Ваљда с' ага љубе наљубио
Ваљда с' ага лова наловио.

Кад он стаду Ђорђину долаха
Све расћера и с'л'јеве и с десне:
„Валах! блага за одрта влаха!“
Кличе ага и с кумбуре кресне.
Разбјегне се животиња плаха
А најтовњи ован на тле грезне...
Б'јесан ага грохотом се смије
И на друге нишани и бије.

Јадан Ђорђе сав се ту разгори
(И сад у сну камо л' тад на јави.)
С чобана се мах хајдуком створи
И кријући води се прибави;
Кад ли на мост присиђе Турчин скори
У прси му кумбуру изјави,
Паде ага, *Алах* у глас врисне
И погана навј'ек уста стисне.

Па тад сметен од крвнога ђела
Трчи Ђорђе, породицу зове,
Буни чељад од онога села
И страшни им догађај приповје.

Digitized by Google

Одмах види дружина дресела
На глави си несреће готове;
Ђено турска крв се је пролила
Није стања ни живота миле.

Бјежат треба и оставит мјеста
Ђе живљаше човјек од порода,
А сад куда да их води честа?
Млади Ђорђе виче сред народа:
„Небојте се чељади невјешта
„Поћи ћемо браћи српског рода,
„Хајд'мо у Ср'јем ђе под светом круном
„Живе Срби у слободи пуном.“

Охрабрено с његовијех ричи
За њиме се село на пут крене,
Луда ђеца, големи младићи,
Бабе, старци, ђевојке и жене,
Свако гледа, как ће брже ићи
Прем да многом суза влажи зене,
Прем да многом појата је мила
Свеђ у срцу... свим је сила, сила.

С Петронијем старим и Марица
Сл'једе Ђорђа сина обљубљена...
За плећи им брзо Загорица
Красним оста мјестим насељена,

Digitized by Google

И пољана куда Јасеница
Ваљоницам тече накићена,
Већ се турском украдоше хану
Клонећи се срећно уза страну;

И све у сну како пред зрцалом
Гледа Ђорђе проћи пред очима
Стефан — цркву, Опљенац с Тополом
И Комају с Неманикућима,
И Авалу са кулом охолом,
И Дубоко скрито дубовима,
Док и Сава са срећнијем Ср'јемом
Указа се погледу му жељном.

Кад ну! што су онђе сви сустали?
Петроније хоће да се врати;
Старац виче: „лудо не пропали,
„Ђе идемо? куда б'јес нас прати?
„Ви незнате, никад не узнали!
„Но ја знадем шта ће с тог постати;
„Видим земљу у огњу и крви
„Ђе се руши, пустоши и мрви;"

„Видим кавгу Срба и Турчина
„Видим, леле! боје безуфане...
„И све ото због мојега сина?
„Боље стократ да он сам пропане..."

Digitized by Google

„Натраг, браћо, предајмо злочина
„Прије него туга нас допане...“
Људи мисле: он је с ума сиша;
А Турцима старац је отиша.

Заман плачућ Марица га моли:
„Леле! старче такот' оне среће
„Што нас младе њекада опколи
„Врат' се натраг, немножај несреће,
„Неприлагај невољу невољи“
Заман Ђорђе њему се окреће:
„Врат' се оче, душу не огр'јеши“
Он неслуша и Турцима сп'јеши.

Сада шта ће? сваког стисне мука,
Крв узаври сваком у грозници,
А кубуру маши многа рука,
Обраћа се Ђорђу и Марици.
Мара кликне: „његова одлука,
„Боље један, него свиколици.
„Пукни пушко, часа непочаси,
„Бог ће простит, а ти народ спаси.“

Смртно зрно ужасно зазвижди
Како продре са гвоздене ц'јеви;
Тврдом руком отправљено врижди
А промашит циља си несм'јева,

Digitized by Google

У затиљак старцу се угнижди,
Свали старца врху бока л'јева,
Старац скокне, руке триш рашири,
Па на земљи сваки покрет смири.

Сада пако с првим зраком зоре
Пред сином се очин кип подиже,
Види Ђорђе и очи му горе,
Види бл'једу сјенку ђе се диже,
Главом тиче небеске просторе
А ногама црну земљу лиже,
Н'јема, сува, прозрачна и б'јела,
Смрзнула јој крв се је врх чела.

Како када тихи вјетрић дује
На пучини броду у једрама.
Унапр'једа дах га отискује
И ћера га мирно обалама;
Тако с' напаст Ђорђа приближује
А мртвијем некреће ногама,
У очи му упре мртве очи...
Те престрашен он на ноге скочи.

Како Ђорђе у сну си устане
Нешто за њим острага захрупне,
Два три прошца падоше са стране,
Новаковић у избу уступне;...

Digitized by Google

Једним махом сјекира му плане
И у прса Карађорђа лупне;
Крвца удре, Ђорђе се осв'јести
Сабљу маши одмах силном пести.

Убојица у тај хип се смете
Незна куда камо да утече,
Али помоћ дружине га срете,
Пушке пале, нигда гоће неће;
У диму се изба сва замете
Но брзо се пушчан дим размеће...
Гледај! на тлим мртав Вожд почива!
Крсташ барјак лице му покрива...

И мртва се Ђорђа хајдук боји
Нико несм'је да на њега скочи;
Новаковић сам веће не двоји
Злоб и радост пишти му из очи;
С мртва т'јела главу он одвоји,
И с јабуком ка Милошу крочи
Да је пошље Цару у Стамбулу
Да накити Сараја си кулу.

Објави се посестрима Вила
Да љубимца витеза сахрани
Нада њим се Вила расцвилила,
Руке ломи, кубе прам свој врани;

Digitized by Google

Нада њим је лелек учинила:
„Љута рано! леле! такој рани!
„Мушка главо, мене неслушала,
„Грдно ти си, леле! пострадала.“

„Душо, брате, коме ти остави
„Домовину, твоју удовицу?
„Који говор, леле! да забави
„Да утјеши рају сиротицу?
„О јуначе куд нам се отправи?
„Што ли пође, леле! под земљицу?
„Све је тамо глухо и студено!
„Све жалости, леле, замрачено!

„Сусрести ћеш тамо, Богом брате
„Ове земље давне господаре,...
„Са Теутом иде краљ Преврате,
„Цар Дукљанин и Управда царе;
„Виђети ћеш, леле, проћ уза те
„Су пет браће двије сестре старе;
„С Крешимиром хрватског Порина
„И босанског Тврткa и Кулина;

„Бугарског ћеш наћи Самуила
„И Јасења и с њим Боришица,
„А с јуначког на Приморју врела
„Врлог Балшу, врлог Црновића;

Digitized by Google

„Дубровачких виђет ћеш властела
„Гундулића, Пуцића, Цр'јевића;
„Нађ чеш славну браћу два Јакшића
„Нађ ћеш тужног грофа Бранковића;

„Виђети ћеш дружбу им голему
„Војевода, старих витезова...
„Која корист народу својему?
„Пуста слава... на гробнику слова!
„Леле! леле! грехота у свему!
„Беславно је племе Слав-синова!...
„Леле! Ђорђе, земљица ти лака!"
Кликне Вила, прхне пут облака.

А до мало срећа ту нанесе
Чобанина студеноме трупу;
Он сустане, здушно забрине се,
Код колибе изрупи му рупу,
И стрвину покојног унесе
А за душу закла м' овцу глупу
— Ово част је најпокоња била
Црног Ђорђа стамболског страшила.

Digitized by Google

ТРАВАНЬ.

Digitized by Google

TAYLOR INST
OXFORD

Digitized by Google

М . . .

Дубровник, 1845.

Ја те љубих, па до гроба
Наша љубав пропала је;
Да се врати мило доба
Нико од нас већ нехаје;
Оно нашој је младости
Уд'јелило дост' жалости.

Сад ступаји наши срну
Противнијем сасма ходом,
Твоји југу још се врну
Бјеже моји за заходом;
Како душа, та за ц'јело
Одаљено нек ј' и т'јело.

Него, зашта још тужница
Мисô мира срцу неда?
Зашта у свих женских лица
Твоју слику свуда гледа?
Зашта иште кроз ту сјену
Да помлади т' успомену?

Digitized by Google

А у тмини глухе ноћи
Кад се губи свака слика,
Зашта сама испред очи
Стоји твоја ми прилика,
Тиха, н'јема, мразна, б'јела
Нити плачна, нит весела? —

Не плаши се срце тужно!
Нема теби другог боја,
Неће нико веће ружно
Лишити те свог покоја;
Под ударцем прв'јем пукло,
За в'јеке си ти умукло.

Али руже обвоњане
Дуго мирис нам остаје;
Дуго глазбе изабране
Што нас складно тјешила је,
У ушима слатке р'јечи
И тај склад нам благо звечи.

Digitized by Google

НАРОДНА ПЈЕВАЧИЦА.

Беч, 1844.

Сред ливаде цв'јећем накићене
Породи ме слободна природа;
Бистри ваздух, шумице зелене,
Ситна трава и сребрна вода
Која свуда зрцало ми бише,
Прењежно ме младу одојише.

С њиним гласом гласи моји
Дигоше се вишњем Богу:
Благосов ме божј' одгоји,
Подаде ми кр'јепост многу,
Да народе својом сласти
Ослободим од пропасти.

Ја једнога међу свих изабрах,
У њега се млађахна заљубих,
Лицем проста, искрена, а храбра
Што но славу и слободу љуби;
Па од тада српске пјесме с' оре
По врсима од горе до горе.

Digitized by Google

Љепоту му од нарави
Свуд показах ја помњиво,
Чаробијом од љубави
Уљуљах му срце живо;
У самој му с' души жице
Озивљују тамбурице.

А кад црни дани нападнуше
Невоља се на нас оборила,
За спасење љубљене ми душе
Вилињу сам памет наоштрила,
Док му справих гусле јаворове
Да нариче јуначке јадове.

Хоће на те успомене
Играт срце у јунака,
Хоће мислит да из сјене
Маркова ће чврста шака
Јопета се слободити,
Образ среће промјенити.

Вјерујj, вјерујj, невољниче пуче!
Вјера ће ти олакшат несрећу;
Прем да вихар б'јесни т' око куће,
Прем небеса смртне стр'јеле мећу...

Digitized by Google

Вјерујем, вјерујем, није празна варка
Просинут ће лице твога Марка. —

Ви пјесници божанствени
Подуприте оту вјеру;
Светим духом надарени
Оставите туђу л'јеру;
Већ се гуслих прихватите,
Глас народу посветите.

Стари ваши њекуд заведени
Гиздом, бљеском туђе им красоте,
Странпутице пођу засљепљени
Немарећи просте ми љепоте;
Па на кратко простријеше крила
И нестаде сва њихова сила.

Ти мудрија моме скуту
О младости сад полети,
Твоју пјесму надахнуту
Своме роду сад посвети,
Народ сам ти може праву
Вјековјечну подат славу.

Зелен ловор сред ограде моје
Младе гране у висину тира,

Digitized by Google

Славуј тица међу лишћем поје,
Жубор вода с кладенца извира,
У тишини најгушћега хлада
Ја вас чекам ђевојчица млада.

Благо томе когођ буде
Ловориком вјенчô чело!
Ко запусти св'јетске нуде
За пјевање то весело,
Ко те воде напоји се
Мене младе наљуби се.

Digitized by Google

А. Ч. ПОЉАКУ.

Падова, 1843.

Ја се родих на том крају
Ђе се земља с морем љуби,
Ђе у јужног сунца рају
Свака сила тврдост губи,
Ђено славе премаљеће
Гласне птице, рано цв'јеће.

А ти брате, освануо
У ледноме Вишле скуту,
Од рана си обикнуо
На природе борбу љуту,
На међеде, на вукове,
На јастребе, на орлове.

Ми туђинској на земљици
Незнани се сусретосмо,
Кô две зраке у једној слици
Један другог увиђосмо
Ђе вавељског кон потока
Точи нам се плач из ока.

Digitized by Google

Какова те срећа худа
О јуначе, преко ћера ?
Како ли те одасвуда
Изм'јенила љубав, вјера?
Каква вољa зле судбине
Прогнала те с домовине?

Из далеког ми поднеба
Синови смо истог рода,
Вељег рода, на ког с неба
Паде леле! тешка згода ...
Ал у праху још славнога
Рода ми смо славјанскога.

Ој славјанско л'јепо име
Када ћемо те успети
Тако у вис нада свиме
Да ти будеш свуд св'јетљети?
Име, што нам прађедови
Предадоше у окових!

Кад брат брата свуд упозна,
Кад се скину сви застори,
Кад се чељад сравни сложна,
Кадно срце проговори,
Онда ће нам дан сванути,
Славјан главу подигнути.

Digitized by Google

Хајдмо брате, те по мраку
Љубопитно изгледајмо
Од слободе прву зраку...
Очевину спомињајмо...
Бдимо здрави, бдимо справни
Да спасимо народ славни.

Digitized by Google

М . . . . .

Падова, 1843.

Л'јепа ти је у пољећу зора!
Лијеп ти ли на цвијетку пупак!
Свега љепше младости свануће,
Зора бића, пупољак живота;
Душа прошлост јостера неплаче
Будућности брига ју не мори
А, садашњем само задовољна
Ћера момка скакат по ливади
Воће брати, ловити љепире,
Утажити жеђу на потоку
Вас дан трчат влажан и уморан,
Па на вечер вратити се дома,
Грлит оца и љубљену мајку;
Те скупа се Богу помолити
Да живућих благослови труде,
Да мртваца успокоји душе!
Мило доба! зашта толи скоро
Другом крају ти обрћеш полет?
Зашта дуже човека не љуљаш
У кољевци твоијех разблуда?

Digitized by Google

Удеса је недохитна правда
Свеђ ноћ црна иза б'јела дана,
Иза см'јеха, суза од болести,
Љута драча иза ките цв'јећа,
За ђетинством туга и невоља.
Ој М..... љепото ђевојко
И теби се јурве данак мрачи,
Јур и тебе одбјеже весеље;
Прем да јоште н'јеси руком тегла
Суровитост истиног живота,
Н'једна струна срца ти непукне;
Паче мораш дост још друма проћи
Преко цв'јећа, преко равна поља,
Ћути доста складозвучних лира,
Виђет доста сјевернијех зора,
Прије нег се теби очитује
Трњ живота, празност људске наде,
Сунце мразно истине невољне....
О никад га мила посестримо,
Никад г' очи твоје невиђеле!
Тешко томе кога он засија!
Томе није ни поље зелено,
Ни ноћ блага, ни цв'јеће мирисно,
Но сва земља, пустошна ледина,
Ведро небо, врећа од пепела. —

Digitized by Google

Гледај, душо, већ се вихар вије,
Већ нас тражи, већ нас опкољује...
Па ђе скрит се, куда ли утећи?
Никуд није уточишта ставна.
А ми хајдмо да му пркосимо,
Ишетајмо једном још на поље
Поберимо најпошљедну киту
Свакојака мирисива цв'јећа,
Калопера, смиља и ковиља,
Босијока, тратора, љубице,
Каранфила, љубидрага, руже,
Те обоје тврдо загрљени
— Нек све бура около нас ломи —
Још се једноч в'јенцем окрунимо,...
Посљеднијем љупцем пољубимо...
Буде ли се грки лист пељена
Нехотице у цвијеће сплео,
Док се наша цјеливају уста
Никаква нас жуч отроват неће.

Digitized by Google

ПРИЈАТЕЉУ ОДГОВОР.

Падова, 1843.

Сва вјештина умјетног гудила
И сав накит твоје красне р'јечи,
Само живље очитују муку
Којом и сам своју душу мучиш.
Мили побро! која те је брига?
Зашта рониш сузе низ образе
Зашта тако б'јели дан проклињеш?
Та још млад си; та ружа ти цавти
На мекоме голобрадом лицу,
У зеници ватрен поглед сјаје
У грудима живо срце бије...
Зашта дакле неправедним словом
Бога вр'једиш, на премудрост псујеш?
Непридај се, побратиме, ласно;
Судбином се морамо хрвати,
Ћудном силом борити се дуго
Докле Јаков — света књига јамчи —
Заточника анђела не свлада
Човјек. славни међан не одржи.
Држ' се побро, живота ти твога,

Digitized by Google

Живота ти и твога и мога!
Ђе ли тражиш љутој рани л'јека?
Куд ли жедне обрћеш зенице?
Оздо море, одозгар планина
З десне плоча, с лијеве црна драча
Земља тврда, небеса далека
Разговором неће да те тјеше.
Љубав, свеза невиних срдаца
Не налази прилично си стање
Сред душека грађанске разблуде
Ни код златних стола великаша,
У луг бјежи, с чобаним се бави,
Невиност им в'јенцем награђује,
Ми нијесмо њеног жара вр'једни.

Ој прољетно тихо повјетарче!
Ведро јутро младе годинице!
Благи посм'јех милости божије!
Складни благдан земље и небеса!
Природа се тобом оживљује
Нову силу у крви осјећа
Чудоресном од'јећом се кити
И гле ено, нови образ прима:
Горица се лишћем обрадује,
Поље травом, перивој цвијећем,

Digitized by Google

Растапају с брда се шњегови
Поносито сви потоци теку...
Сунце ступа кано младожења
А на славу свог оживитеља
Птица поји, јагњад поскакује
Све се живо здраво оглашује.
Па да човјек сред радости св'јета
Сам да мора сузе пољевати?
Сам да његов јаук и уздисај
Вр'јеђа сложно сугласје живота?
Зар он није исте син матере?
Зар матери, што све чврсто дојн
За њег самог пренестаде мл'јеко?
Не, не, брате, ти невјерујн тога,
Са св'јетом се човјек препораћа;
Ново вр'јеме нови позив иште.
Ти му данас до три р'јечи кажи:
Ој слободо! народност! братинство!
Па ћеш виђет чуда нечувена...
Копрене се сваке растварају,
Црна земља из њедарца баца
Гвожђа, дрвља, праха и олова,
Из гробова устају јунаци.....
Стојн вриска коња и коњика,
Стојн праска жежених пушака,

TAYLOR INST. OXFORD

Digitized by Google

Стоји звека мача и сабаља
Стоји блиска дугих лубарада.....
Ој, Гробничко, ој Косово поље
Ој храмови наше старе славе!
Симо, симо, ваше бојне чете
Да мјеримо орјашке мишице
Да витешке прси разгледамо
Да ваш дух нам срдашце распали...
Ми идемо нови бој борити
Име треће вашим приставити...
Боже! дај нам таку стећи славу
Таку славу а судбину бољу.

Digitized by Google

СЛОВИНЦИМ У МЛЕТЦИМА.

Падова, 1843.

Ој нашинци, на земљици туђој
Сама спомен миле домовине
У вјери вас и у скупу држи;
Та и ја сам између вас био
И заједно — када Млечић блудни
Скровно драгој под прозор иђаше —
Рујног винца чаше испразнисмо
Запјевасмо домородне пјесме
Пуне груди јуначког напјева....
Па на наше спјеве громовите
Кано одзив пријатељског гласа
Не чусмо ли јеку наших гора?
Не виђесмо, браћо ли чудеса?
Ђе се Вила на планини б'јели,
У долини заметну се коло,
Барјаци се вију кан' облаци,
За жеником кита и сватови,
Невјестица с чедом на њедарцу,
Старац с штапом, баба са кудељом,
А јунаци руком на ханџару?

Digitized by Google

Јел' обмана или баш виђесмо
Како диме села и вароши
Како сл'јепци гуде по гуслама
А ђевојке гласно подвикују,
Как се марха по ливади шеће
Док у хладу чобанин борави?
Како хајдук по гори се вуче
Оком пријети, а бркове глади
Дин — душману да све једном плати?
Ој часови препуни милине!
Ој спомени блага и чаровна!
Благо вама тамо покрај мора
Ни горе вам, ни високе зграђе,
Ни дубраве, нити сама земља
Не смиједу заступати поглед.
Ви идите браћо сутра зором
Прије него б'јели дан осване,
Изидите на игало морско
Па уприте са свом видном силом
Виде ли се Велебића врси
Вјечним сн'јегом дивно об'јељени,
Жарко сунце вирили за њима...
Молите се лаганом облаку
Да разведри небеско просторје
Да вам чист се први зрак објави...

Digitized by Google

Баците се у валове мутне,
Пољубите то зелено море
Љубните га једном и за мене
А оно ће само узврјети,
Загрлит ће страшне клисурине
Славни в'јенац нашег завичаја,
И предат ће домовини љубац
Што јој шаљу синци одаљени.
На тај цјелов хоће заиграти
Новом силом срце нашинаца,
Наша стара, оживљет ће мати,
Паст ће тмина, синути ће свјетлост,
Слогом ће се срца распалити,
Славјан пут ће Слави прокрчити.

Digitized by Google

ИВАНУ КОЛАРУ.

Падова, 1842.

Лудо д'јете на мајчину скуту
Кад сам слушо та витешка ђела
Прађедова, наших соколова,
Слабахна ми још онадар душа
Тресла би се мајци у наручу...
Здраво т'јело а памет питома
Покле стигне од младости доба
Св'јет се на ме стисне ко тавница,
И ја см'јело природу запросих:
Зашта нога подамном ми скаче?
Зашта рука свуд се пружа жељна?
Зашта срце у прсих ми бије?
Онда ти си посланик небески
Мени дошо и реко ми: пјевај!
Пјевај дику јуначкога пука
Мржњу браће, народно проклество,
Свакојаке туге и невоље:
Но далеко на тавноме небу
Кажи зв'језду слабе још свјетлости,
Она већа те већа постаје,

Digitized by Google

Приближа се, жарке мође зраке
Док засија животворно сунце,
Пјевај синко, Слав се препорађа!
И ја зграбих гусле јаворове
Пјесме пјевах на јединој струни...
Али души нестадоше гласи...
Ријеч несме пламен да искаже
Којим гори срце у јунака.
Ја сам чедо Црногоре ломне...
Подајте ми перна буздована
Ил лијепу дољку цеверданку,
Извез'те ме ђе косови суде...
Сад је вр'јеме бојак војевати,
Крвцу л'јеват, спасит домовину...
А не гудит по сљепачкој гусли --

Digitized by Google

БОСАНСКЕ ДАВОРИЈЕ.

Падова, 1841.

I.

Србија се дигла веће
Отмански је јарам свргла;
Чуло се је на далече
Кад је ропско коло стргла;
Борила се не заман,
Сад јој св'јетли жарки дан.

Црногорска ено вила
Мирно славне дане траје;
Кол' је тешка туђа сила
Она давно непознаје;
Борила се не заман,
Сад јој св'јетли жарки дан.

Па и Влашка и Богданска
Са слободом већ у руци
Јесте земља сва то славска,
Јесу браћа сви то пуци;

Digitized by Google

Борили се не заман,
Сад им св'јетли жарки дан.

А ми како? свеђ у тмини
Да стојимо црна лица?
Дедер браћо! на висини
Ведра сја и нам даница;
Борба неће бит заман,
Рујна зора, жарки дан.

Digitized by Google

II.

Млади Срби буд'мо ми
Браћа једне мисли сви,
Мисли слоге, мисли славе,
Мисли љубве братске праве,
У нас гледа народ сав!

Јој! нас т'јеши страшна моћ,
Одасвуда црна ноћ,
Ми морамо зрак ставити
Домовину сахранити;
У нас гледа народ сав.

Нека прави Србин свак
Добро памти наш барјак;
Он је модар, црвен, био,
Међ оциљем крсташ мио;
У нас гледа народ сав.

Ванка сабље, ноже ван,
Ханџар, диљку, џевердан,

Digitized by Google

Самокресе, пушке, мече,
Све што коси, све што с'јече;
У нас гледа народ сав.

Помоћи нас хоће Бог
Нетом види пука свог
Да с' обрће пут исхода
Окле сунцем гре слобода;
У нас гледа народ сав.

Хајдмо млади Срби ми
Браћа једне мисли сви,
Хајдмо сложни, хајдмо славни,
Жртвовати све приправни;
У нас гледа народ сав.

Digitized by Google

III.

Ко нас вр'јеђа, ко нас т'јешти,
Незна што је наша крв,
Био силни, био в'јешти,
Бит ће сплешен кано прв.
Свете јесу бојне сабље
Које бране наш језик,
Свете крви наше капље,
Свето наше право у вик.

Шта чекамо глас туробни
За устати на освету?
Мрак нас клопи са свуд гробни
У забити свему св'јету...
Али душа, срце, вјера
На витешки бој нас ћера.

Не чујемо л' љубе наше
Наше ћери гласак мили
Што се туђег лица плаше
Што с' отимљу стидној сили?

Digitized by Google

Гладне, жедне, голе, босе
Лице грде, деру косе?

Куку леле! куку јада!
Раствор'те се морски јази
Да пропану наши врази!
Земљо, пукни ти под њима!
Небо, поб' их тресковима!
Боже, клетвом ти их свладај!

Digitized by Google

IV.

Гвожђа, мједа код нас има
За освете још довоље,
Нит икакву штету прима
Или црква, или поље,
Ако српи, ако звона,
Претворена у оруже,
Стаду жнети вражје муже,
Опјело им смртно бит.

Ој клетници, каква права
Над нама вам сила даје?
Крвава је то расправа,
Против сили сила устаје;
Ова брда, ови гаји,
Ова поља, ове горе,
Ове р'јеке, ово море,
Од Бога је нама дар.

Натраг дакле; вјере, мира
Из међу нас бит несмије;

Digitized by Google

Натраг, натраг без обзира
Блажен ко утече прије.
Ми морамо осветити
Порушену нашу славу,
Ђеда, оца часну главу,
Име св'јетло, српски род.

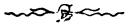

Digitized by Google

V.

Леле б'једни! јур подн'јесмо
Штогод народ подн'јет може;
Које јаде прегорјесмо
Сам ти знадеш мили Боже
Сама бројит зна ти рука
Број безбројни наших мука.

Леле б'једни! куће наше
Иностранцу отворене,
Он нашег нам коња јаше
Он срамоти наше жене;
Слободу нам сваку оте,
Леле б'једни, ле срамоте!

Доста тога; сад оруже
Час је јунак да зафати,
Народ купи на бој муже
Хоће народ да све плати...
Само крвцу пролит заман
Србин неће; — пада душман!

Digitized by Google

Ој давори! ванка младе
На сусрету тих јунака,
Ви китите све хиљаде
Нека свога љуби свака,
По њима смо јоште славни
Јесмо народ својеглавни.

Digitized by Google

СЛАВЈАНСТВО.

Падова, 1841.

Небом вију муње и громови,
С неба пада на нас усклик ови:
„Благо орлу врху гора,
„Благо киту на дно мора,
„Благо змају, благо срдном лаву,
„Нико несм'је дират му у главу.“

Вихор нам је ближе се довио,
Из скута је други клик пустио:
„Благо пуку, чија сила
„Стоји једра, здрава, чила,
„Докле вјеран он је свом народу
„Нико несм'је дират м' у слободу.“

То зачуше славијанске Виле,
Планине се радом огласиле;
Подигне се сва господа
Племенитог нам народа,
Србљи, Руси, Чехови, Пољаци,
Хрват, Бугар, Моравци, Лужаци.

Digitized by Google

Сва далека села и градови
Веселеђ се чују живот нови;
У складу се сви радују
Братимски се сви рукују,
Тер из срца вичу једногласно:
„Сложно, браћо, пак нам је све ласно.“

„Шта нас држи? дошло није л' вр'јеме
„Да свргнемо ово клето бреме?
„Да душманске гадне чете
„Стрепе наше од освете?
„Да познаду ужас и страхоту
„Да добију жао за срамоту?“

Ој Славјани! са поља, са гора,
С Дунај' с Волге, са четири мора
Старе мајке вјерни сини,
Сад у помоћ домовини
Похитите ода сваке стране,
Неби ли јој исц'јелили ране.

Ви нам збацит овај јарам тешки
Зишко, Грозни, Душане, Собјешки
Помозите с врх небеса,
Па ће славска бит чудеса;
Сунашце, ти нам боље још сини
Да се славни просвијетле чини.

Digitized by Google

БРАЋА.

Падова, 1841.

Мили Боже, ала ти је мучно
У земљици туђој пребивати!
Кад зазовеш, одзива ти није;
Кад заплачеш, утјехе ти није...
Ој несрећна талијанска земљо!
У теби је блага изобиља
Плодна њива, мекахно поднебје,
Тихе воде, лађоносне р'јеке,
Брда осојна, мраморите горе,
Б'јели двори, цркве узорите,
Небројени у градовим народ,
Ал залуду — није наше душе.

Јурве сам се тебе зажелио
Славска мати, отаџбино моја,
Жељан оца, материнске његе,
Браће, сеје и родица милих...
Па да ми је соколова крила!
Умах би се предамном разлило
То јадранско узбуркано море,

Digitized by Google

Што валовим у мраморје лупа
Те крајину Далматинску б'јели.
Лупај, лупај о ти страшно море
Док у земљи душманин пребива.
Далмацијо, соколово гн'јездо,
Еле видим све приморје твоје,
Задар, врли Шибеник до Спљета,
Све до б'јела града Дубровника
Дубровника мојег завичаја.
Одсвуд га је магла притиснула
А кроз маглу планинкиња Вила
Тако јечи да се гора тресе
И овако, сјетна, проговара:
„Овђе су се два брата сусрела
Образа су оба два једнака
Очи црне, до рамена брци,
Прси храбре, рука силовита,
Иста душа, исти језик л'јепи,
А кад било да с' рукују, — чуда! —
Хорват један а Србљанин други,
Један другог неће да познаде.
Познајте се, познајте се јадни
Докле вам је пробитачно вр'јеме...
Ви сте браћа, једне мајке ђеца
Једно вас је задојило мл'јеко.

Digitized by Google

Што вас данас разд'јељује? вјера?
Божа није када раздор рађа;
Закон? еле сви сте под туђином...
Сложите се, грлите се, браћо,
И јуначко заметните коло...
Онај час ће душманин пробл'једит...
Кад би сложни Славијани били
Најсилнији то би народ био.

Digitized by Google

М . . . .

Дубровник, 1840.

Узми душо киту цв'јећа,
Још останак премаљећа.

На прозору мом је цвала
Мојом руком заливена;
Боја јој је још остала
Жута, модра и црвена;
Али јада! вјетри см'јели
Мирис су јој вас отели.

Ти је душо прими мило
Сачувај је у своје крило...

Будеш ли је његоват
Љубав ће јој мирис дат.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА БЕОГРАД

Digitized by Google

BRITISH MUSEUM
CANCELLED
MAR 11 66

Digitized by Google

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

На страни	у реду	погрешку	поправи
6.	5.	тик	так
26.	15.	ватове	валове
27.	15.	тукове	такове
30.	15.	Вика	Вита
31.	6.	у постељу	и постељу
37.	18.	стрижена	стрижено
143.	4.	милосредној	милосрдној
145.	20.	животињска	сиротињска
152.	2.	Зупе	Жупе
155.	6.	Пе	Па
162	12.	С дивљаштву	У дивљаштву
„	13.	су	се
175	1.	Luna	Lucca
„	9.	пера	ћера
203.	3.	уцвељену	уцв'јељену
„	18.	кринoм	кршном
207.	12.	са сином	за сином
211.	13.	све	се
226.	2.	хрвала	рвала
235.	6.	њима	н' има
240.	12.	црном	зрном
259.	4	Цр'јет	Цв'јет
263.	18.	ђелити	д'јелити
271.	16.	кремљ	кремљ се
278.	8.	гоће	грће

Digitized by Google

ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

На страни	у реду	погрешку	поправи
47.	16.	лијет	л'јет
103.	7.	Москов	Мошков
146.	17.	милостиви	милостиве
162.	3.	Истински	Истинита
163.	14.	как	како
165.	8.	свијету	св'јету
167.	13.	гонећи	гонети
„	15.	н'јети	р'јети
168.	16.	истријебимо	ист'рјебимо
173.	1.	међу	међ
174.	10.	прелијепа	прел'јепа
177.	7.	кријепа	кр'јепа
181.	5.	л'јепа	л'јена
182.	13.	клијне	клизне
184.	2.	свијета	св'јета
186.	1.	бијеле	б'јеле
„	2.	земља	жеља
190.	14.	клетеве	клетве
193.	7.	застрављена	затрављена
196.	8.	ријечца	р'јечца
199.	10.	прошасће	прошашће
203.	11.	бијела	б'јела
217.	14.	московскоме	мошковскоме
220.	9.	окруњен	окружен
247.	12.	парнице	варнице
„	19.	најшлавња	најславња
250.	15.	распростријети	распротр'јети
268.	7.	ср'јед	сријед
274.	4.	миле	мила
279.	22.	Боришица	Горишића

Digitized by Google

Садржина.

Стр.

Листопад.

Бугарска 5
Срби на Косову 9
Словинац 13
Раднички лик 15
Хелвецијa 17
Пома 29
Италији 33
Стрижено, кошено 36
Слава св. Ћирилу и Методу. 89

Источнице.

Принкипо 45
Пашиница 49
Безименик 52
У степи 56
Црнооки 60
Жалосница 62
Пазар 66
Петрограду 68
Јелачићу бану 71

Цвијета.

Први дио 81
Други дио 106

Талијанке.

На гробу Данта Алигијера 161
Адаму Мицкијевићу 170
. . . . Ливорно 1848 174
. . . . Bagni di Lucca 1847 175
Сонети 176

Карађурђевка 203

Digitized by Google

Стр.

Травањ.

М... 283
Народна пјевачица 285
А. Ч. Пољаку 289
М.... 292
Пријатељу одговор 295
Словинцим у Млетцим 299
Ивану Колару 302
Босанске даворије 304
Славјанство 314
Браћа 316
М.... 319

Песме у ноте стављене.

Гвожђа мједа . . Четвероспјев од Х Хладачка I
Србија се дигла . . Четвероспјев од Х. Хладачка VIII
Ко нас вређа . . Четвероспјев од Х. Хладачка XIV
У славу св. апостола Ћирила и Метода Четвероспјев уз музичку пратњу од Фр. Листа XXIII

CANCELLED
MAR

Digitized by Google

Гвожђа мједа...

Четворосјев од

Х. Хладачка.

À la marcia. Risoluto.

mf

Гвож-ђа мје- да код нас и- ма

mf

f

и- ма за о- све-ту, за о- све-ту још до- во-

f

Digitized by Google

I-ma *II-da* *T. I.* Нит и- ка- кву ште-

ље ље Нит и-ка-кву

ту при- ма и- ли цр-ква и-ли по- ље

ште-ту при- ма и- ли цр- ква и- ли по- ље

а- ко ср-пи а- ко зво-на пре-тво-ре-на

а- ко ср- пи а- ко зво-на пре-тво-ре- на

Digitized by Google

зво- на у о- ру- жје ста- ну ста-ну жне-ти
у о- ру- жје ста- ну ста-ну жне-ти
у о-ру-жје зво- на у о-ру-жје ста-ну жне-ти

I-ma *II-da*

f

вра-жје му-же о- пје-ло им смртно бит. бит.

f

Trio *Tenor I. Solo.* *p* Oj клет-

tutti *tutti*

Трум, трум, трум, трум, трум, трум

tutti *tutti*

tutti

Digitized by Google

*

ни-ци ка- ква пра- - ва над на-ми

трум - - - - - - -

вам си- ла да- је кр- ва-

mf

трум - - - - - - -

mf

ва је то рас-пра- ва про-ти си- ли

f

трум - - - - - - -

f

Digitized by Google

си-ла у-ета- је — — — је — —

I-ma *II-da*

трум - трум - - - трум - -

f

tutti

О- ва бр-да, о- ви га- ји, о- ва по- ља о- ве

f

го- ре, о- ве рје-ке, о-во мо-ре од бо- га је

ff

Digitized by Google

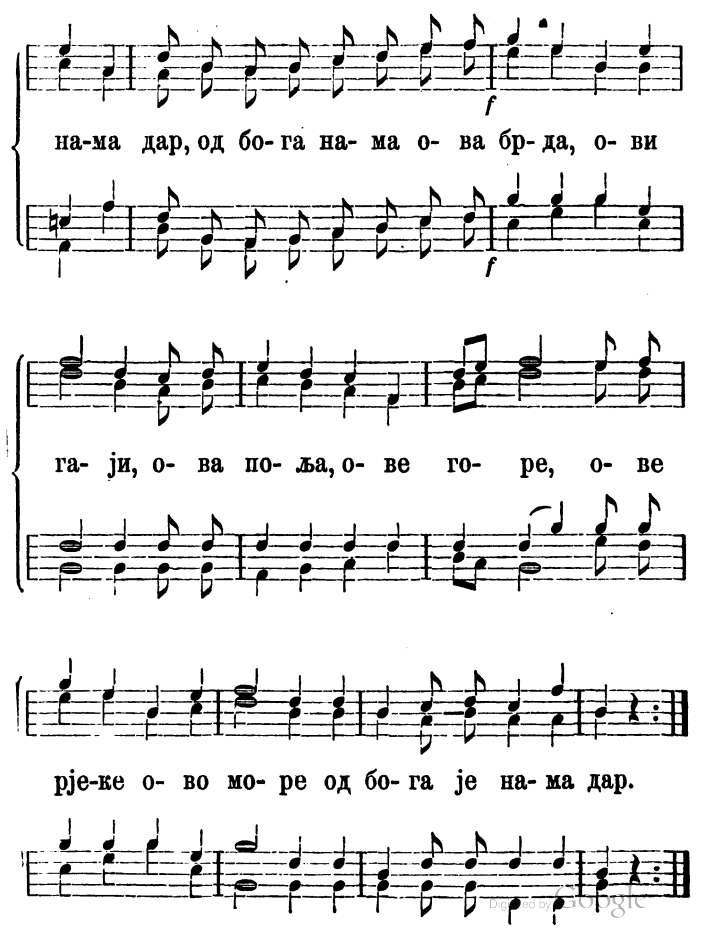

Digitized by Google

Finale

mf *f*

На- траг, на- траг, ни-кад вје-ре ми-ра

mf *f*

из- ме-ђу нас из- ме- ђу нас бит не- сми- је

mf *f*

На- траг, на-траг, на-траг без об- зи- ра, Бла-жен

mf *f*

Digitized by Google

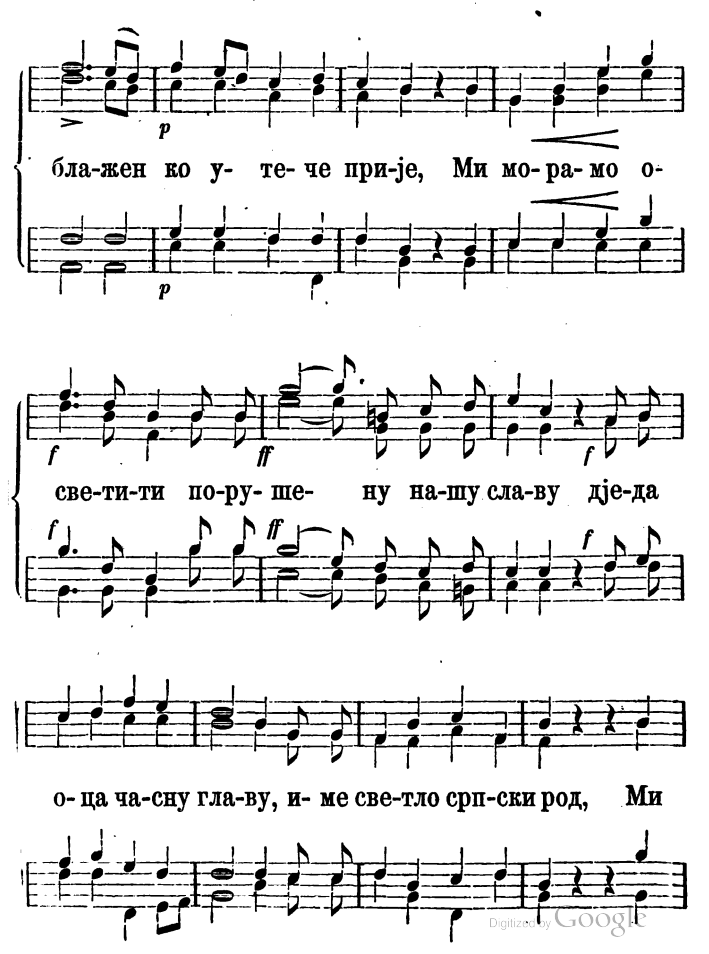

Digitized by Google

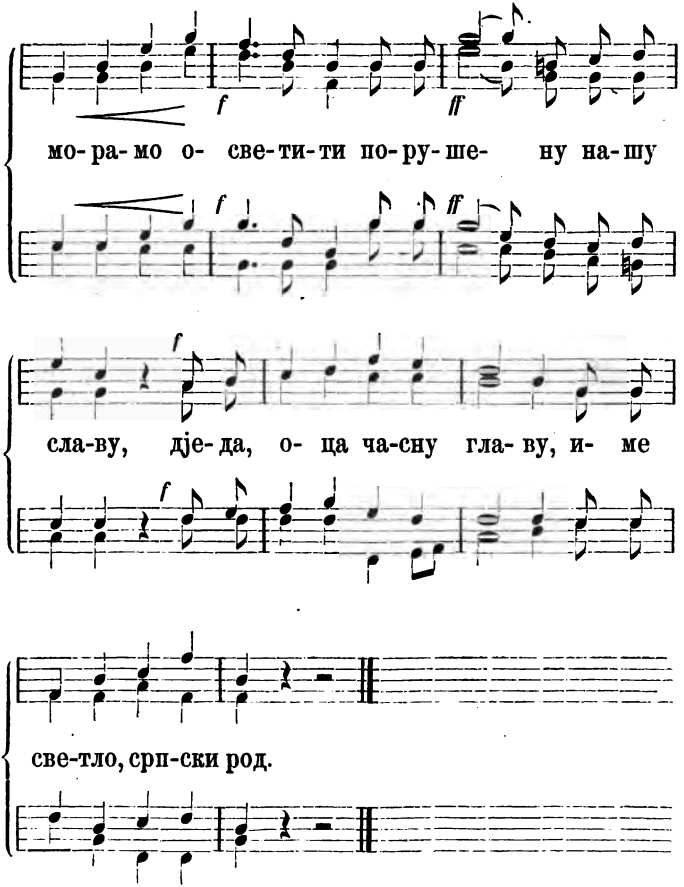

Digitized by Google

Србија се дигла...

Четвероспјев од

Х. Хладачка.

Andante con motto

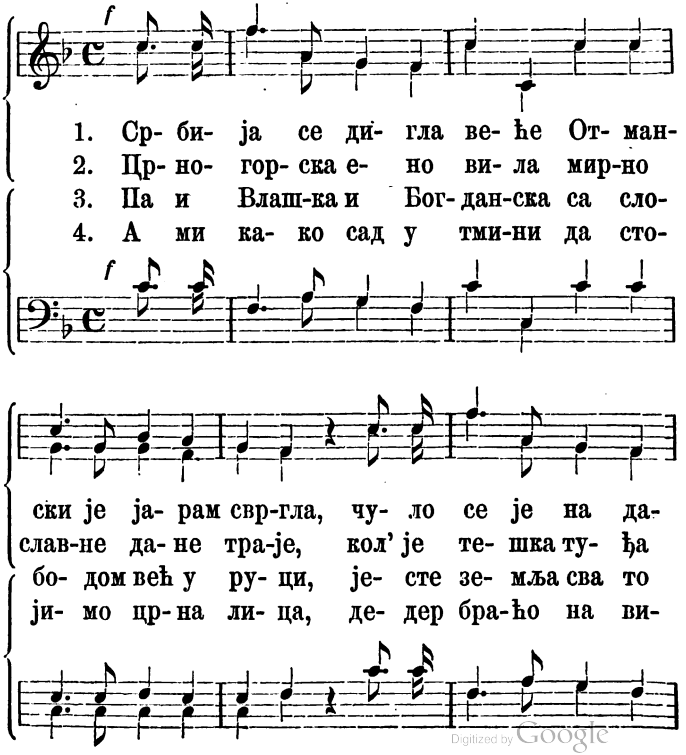

Digitized by Google

ле- че кад је роп-ско ко- ло стр- гла кад је
си- ла о- на дав-но не- по- зна- је, о- на
Слав-ска је- су бра-ћа сви то пу- ци, је- су
си- ни ве- дра сја- ји нам да- ни- ца, ве- дра

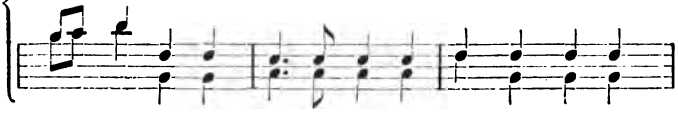

роп-ско ко- ло стр- гла; бо- ри- ла се не за-
дав-но не- по- зна- је; „ „ „ „ „ „
бра-ћа сви то пу- ци; „ „ „ „ „ „
сја- ји нам да- ни- ца; „ „ „ „ „ „

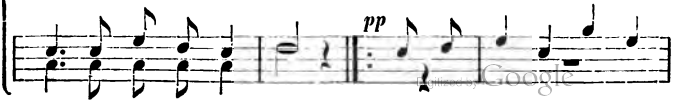

Digitized by Google

не за- ман не за-ман

pp

ман — — не за- ман — — не за-

„ — — „ „ „ — — „ „

„ — — „ „ „ — — „ „

„ — — „ „ „ — — „ „

pp

не за- ман не за- ман

не за- ман жар-ки дан

pp *I-то*

ман — — сад јој све-тли жар-ки дан — —

„ — — „ „ „ „ „ „ „ — —

„ — — сад им „ „ „ „ „ — —

„ — — руј-на зо- ра жар-ки дан — —

pp

не за- ман жар-ки дан

Digitized by Google

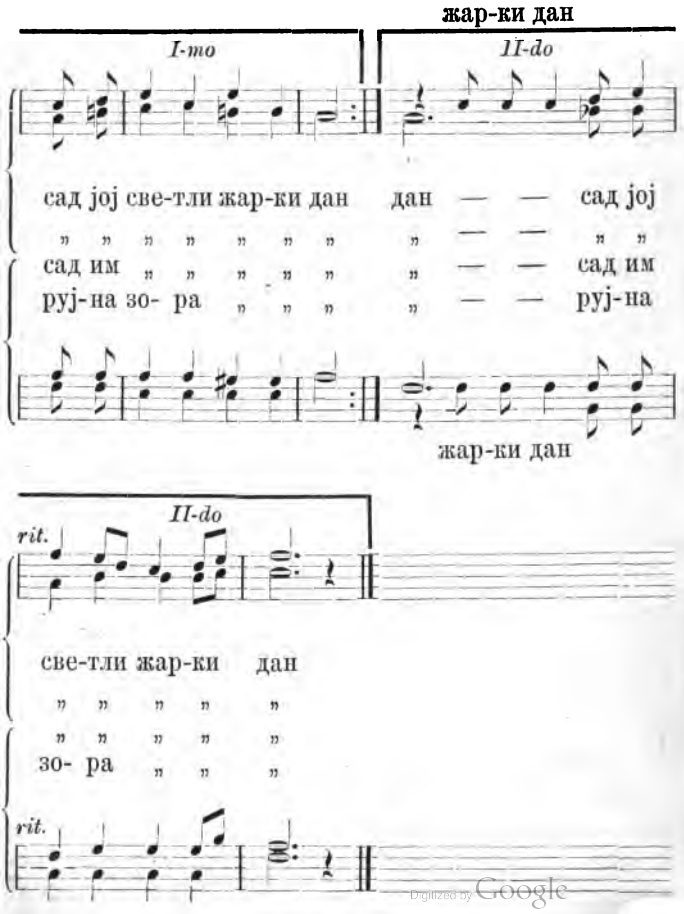

Digitized by Google

БИБЛИОТЕКА
БЕОГРАД

Ко нас вређа...

Четвероспјев од

Х. Хладачка.

Marziale risoluto.

mf

1. Ко нас вре-ђа, ко нас ти-шти не-зна што је
2. Све-те је- су бој-не са-бље ко-је бра- не

mf

f

на- ша крв, Би- о ум- ни, би- о вје- шти
наш је- зик, Све-те кр- ви, на- ше кап- ље,

f

Digitized by Google

ff *p*

би- ће сплe-шен ка- но црв
све то на- ше пра-во у-вик

Што че- ка- мо

ff *p*

глас ту- роб- ни за у- ста-ти на о- све-ту

cresc. *mf* *f*

Мрак нас кло-пи од свуд гроб- ни у за- би- ти

mf *f*

Digitized by Google

mf

све-му све- ту, А- ли ду- ша, ср- це, ве- ра

mf

на ви- те- шки бој нас те- ра, А- ли ду- ша

f

f

ср- це, ве- ра на ви- те- шки бој нас те- ра

ff

ff

Digitized by Google

Trio.

Mezzo Coro

p

Тром то то тром то то тром то то тром то то

Тром тром тром тром

Soli

p

Не-чу- је-те л' љу- бе, љу- бе

тром то то - - - - - - - - - - - - - - - -

p

M. C.

тром тром тром тром тром тром

на- ше на-ше кће-ри гла- сак

тром то то - - - - - - - - - - - - - - - -

тром тром тром тром На- ше кћери

Digitized by Google

f *Tutti*

ми- - ли? Што се ту- ђег

ми- - ли? тром то то - - -

ми- ли? тром тром

ли- ца, ли- ца пла- ше,

тром то то - - - - - - - - - - - - - - -

тром тром тром тром тром тром

Што с о- ти- мљу, о- ти- мљу стид-ној си-

тром то то тром Што с о- ти- мљу стид-ној си-

тром тром Што с о- ти- мљу стид-ној си-

Digitized by Google

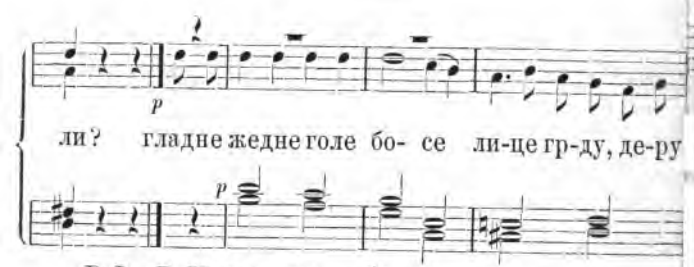

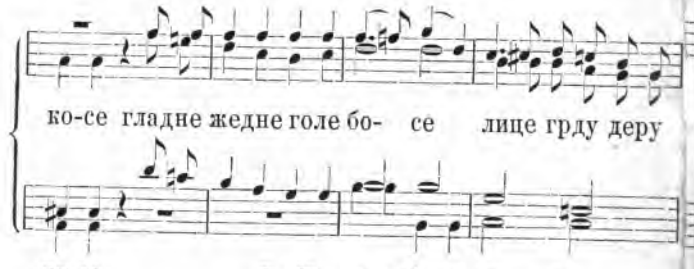

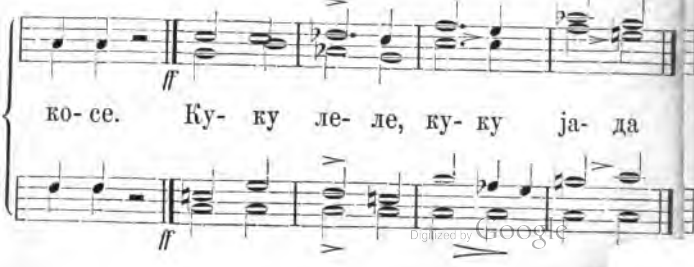

Digitized by Google

Finale

mf

Рас-твор-те се мор-ски вра-зи да про-па-ну

mf

f

на-ши вра-зи! Рас-твор-те се мор-ски ја- зи,

f

ff

да про-па-ну на-ши вра- зи! Зе-мљо пу-кни

ff

Digitized by Google

ти под њи- ма пу-кни, пу-кни под њи- ма!

mf *f*

Не-бо поб' их трес-ко- ви- ма, поб' их, поб' их

crescendo *mf* *f*

mf

трјес-ко- ви- ма! Рас-твор-те се мор-ски ја- зи,

mf

Digitized by Google

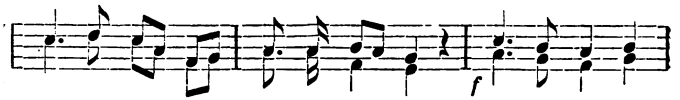

да про-па- ну на- ши вра- зи. Не- бо поб' их

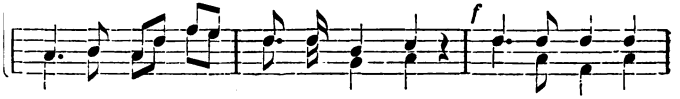

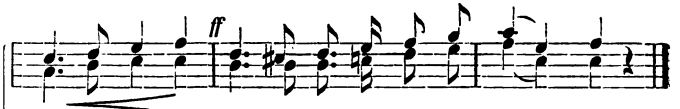

трјес-ко-ви- ма, Бо- же кле-твом ти их свла- дај.

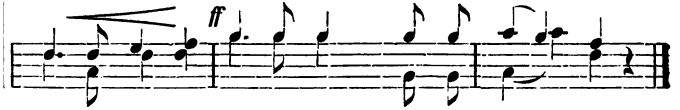

Бо- же кле- твом их свла- дај.

Digitized by Google

У славу св. апостола ћирила и Метода.

Andante maestoso.

Tenore I. et II.

mf

Сла-ви-мо сла-вно Сла-ве-ни

Basso I. et II.

Organo.

Pedal.

express.

ти- су-ћо-ро-чну го-ди-ну; Од ка-да на-род

Digitized by Google

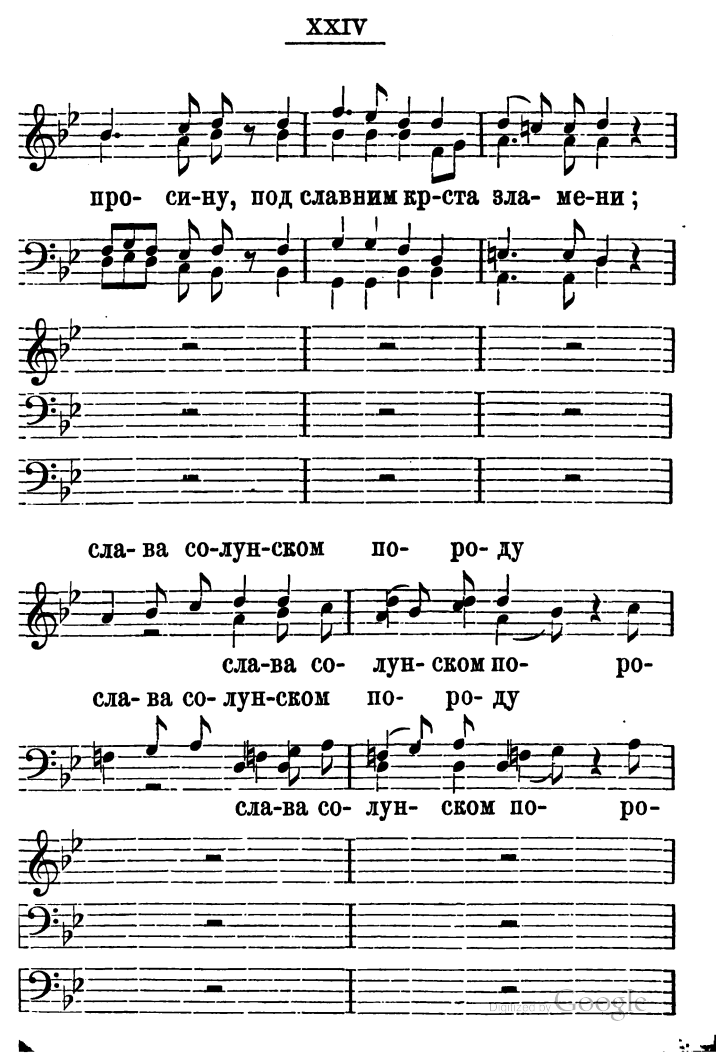

Digitized by Google

сла- ва сла-ва со-лун-ском по- ро- ду.
ду сла-ва

ff

Сла- ва Ћи-ри-лу, Ме-то- ду

Digitized by Google

сла-ва солунском породу сла- ва ћи-ри-лу

Ме-то-ду, сла-ва солунском породу, слава,

Digitized by Google

сла- ва ћи- ри- лу, сла-ва Ме- то- ду

p

Сла- ва ћи- ри- лу, Ме- то- ду, Сла-ва

Digitized by Google

CANCELLED.
MAR

сла- ва ħи- ри- лу, сла- ва Ме- то- ду,

rit.

Сла-ва ħи-ри- лу, Ме- то- ду.

rit.

67681795

67681795
Google

Digitized by Google

1[illegible] 60 р. - 7½ р.

26
15
18
10
2
10
4
2
4
2'654
8
45
1

15
14
8

425
46
651
1113
1460
891

318009 Digitized by Google

Итого	5 "
Мебель	245 "
Посуда	30 "
Ку[illegible]	75 "
Дубом	12 "
Прислуга	4 "
Пито	3 "
	50
	6
	5
	92
637	50
	6
	18

Digitized by Google